

משפחה לא בוחרים

(לפעמים היא בוחרת אותך)

מרים רוטשילד (רובין)

משפחה לא בוחרים

לזכר אימי, דבורה רובין שלזינגר, שלא זכיתי להכירה והיא לא זכתה לראותי גדלה. נספתה בעת חיסול גטו טשנסטוחובה.
לזכר אבי משה אלכסנדר רובין שהצליח לשרוד את הגיהנום.
איש קטן ונמוך, עדין נפש שהתגלה כנמר ענק ולא הרפה עד שהצליח להציל ולהחזיר אותי מן הגויים.

הורי

את החיים אנו חיים קדימה, אך ניתן להבין אותם רק כאשר אנו מסתכלים לאחור.

סרן אובי קירקגור (1813 – 1855) פילוסוף דני

לידי ונכדי שחיים חיים ללא נדודים, שלא החליפו אימהות, שפות, בתי ספר, חברים, שחיו בתנאים של שפע ויציבות, בידיעה שיש תומך שלא ייתן לכם ליפול. אני רוצה לומר משפט אחד: "לא הכול מובן מאליו יש גם חיים אחרים" ולפעמים אתה מצליח לצאת מכל זה וידך על העליונה. צריך להתאמץ, להיות אופטימי ולהפיק את המרב מכל מצב. בקיצור אל ייאוש. רציתי להבהיר לכם ולי שהיו פעם חיים אחרים ו"הרבה" משפחה. כי היום המשפחה כל כך מצומצמת שאפשר להפגיש אותה "סביב שולחן בבית קפה" כמאמר איציק.

משפחה לא בוחרים

התודה

לדבורה הורביץ ומתי טישלר שחיפשו ומצאו תמונות, וספרו
זיכרונות מהמשפחה.

לחיה עציוני (בת דודה "חדשה"). שקישרה ביני לבין יודעי דבר.

לגבי הורביץ שהקדיש לי מזמנו ל"טייל" בטשנסטוחובה
ולהתייחס לאתריה.

לאנט שתרגמה את המכתבים.

ללאון שהמשיך במלאכת התרגום ו"בלבל את המוח" ליחיאל
רייזנר שיוציא מסמכים מן הארכיון בוורשה.

ליחיאל רייזנר מנהל המכון היהודי היסטורי בוורשה, שמצא
מסמכים אודות המשפחה ושלח אותם אלי.

למיכה שדחק בי לכתוב.

לדינה וליאור דור שנתנו עצות עריכה ועזרו להביא את הדברים
לידי מימוש.

לנאוה שקראה והעירה הערות בונות.

חיפשתי מילים – י. הדר

חיפשתי מלים.
כול המילים במילון,
כול המילים בזיכרון,
כול המילים שבלב.
כול המילים
שנוצרו, שנותרו.
כול המילים שהיו,
כול המילים החסרות.
כול המילים
שיספרו מה היה שם ...
ולא מצאתי מילים
לתאר את גודל האסון.

למה?

"את צריכה להעלות את הסיפור על הכתב". משפט ששמעתי מכל מי ששמע שמץ מן הסיפור.

האם זאת סיבה מספיק טובה לכתוב ? לא.
ובכל זאת למה כן?

ראשית "יד וזכר" לאבי, אותו הכרתי (כילדה וכבוגרת) כאיש עדין, רגיש, אהוב על הבריות וילדים במיוחד. לאחר מותו, גיליתי מכתבים, אותם כתב מפולין לגרמניה, לרעייתו אותה השאיר במחנה עקורים, בהריון. עם אחותה וגיסה. והנה במכתבים אני "פוגשת" אדם שונה לחלוטין לוחם, מתוחכם, מאיים וקומבינאטור, תכונות שלא ראינו בחיי היום יום.

לאמי שאותה לצערי לא הכרתי, על אף כל ניסיונותיי לפגוש אנשים שהכירוה, אני יודעת עליה פרטים מעטים בלבד. שדבורה בתי דומה לה כשתי טיפות מים, שניהלה עסק של ייצור סרטים וקישוטים ושלושה תאריכים בחייה. ואלה מופיעים באילן היוחסין של משפחת זילברשץ.

שנית, להבהיר לעצמי מה עיצב אותי ועשה אותי מי שאני. פעמים רבות, במבט לאחור, אני חושבת שהייתי צריכה להיות אדם אחר לחלוטין. איך השפיעו מאורעות חיי על גיבוש ה"אדם" שהנני. לאן יכול היה כל אירוע בחיי להוביל?

להיוולד בעיצומה של מלחמת העולם השנייה במחבוא תת קרקעי בגטו טשנסטוחובה בפולין, ולשרוד.

להתחנך במשך שנתיים בבית מחסה לילדים של מנזר ולא להפוך לנוצרייה אדוקה. להגיע למשפחה פולנית בה אבא אמא וסבתא מפנקים מחבקים ואוהבים ולא להישאר פולניה נאמנה.

להילקח ל"טיול ברכבת" (איזה כיף בימים ההם) על ידי אדם זר, שמציג עצמו כדוד שלי ולא לחזור הביתה, אל ההורים שאני אוהבת וטוב לי איתם. (איך הסכמתי ללכת אתו?) האיש הזה בעזרת בני דודים משכנע אותי לקרוא לו "אבא". וראו זה פלא אני משתכנעת.

לגנוב גבולות בלילות, ולברוח מן הכלבים ושומרי הגבולות כדי להגיע לבית נוסף, במינכן, במחנה עקורים שהקים הצבא האמריקאי.

כאן לפגוש אישה שאיני מכירה ושואמרים לי זאת אמא שלך. וגם יש לך אחות קטנה שזה עתה נולדה פנינה – זה דווקא מצא חן בעיני.

לחיות בבית בו אין האהבה שורה, בו בכל ריב יש הצעת חלוקה: "אתה תיקח את מרים ואני את פנינה ונפרק את החבילה". למה היא מוותרת עלי כל הזמן? היא אמרה שהיא אמא שלי.

למה האימהות שלי מוותרות עלי בקלות כזאת?

יום אחד אחרי קבלת הורים בבית הספר (ילדים לא הלכו עם ההורים למפגש מורה - הורה), אני קמה בבוקר ושואלת "נו מה אמרה המורה?" והתשובה שאני מקבלת היא אחת המכות הקשות שניחתו עלי. "את חייבת לפרסם ברבים שאני לא אמא שלך"? היא צועקת עלי ואני לא מבינה, זאת לא תשובה לשאלה שלי. אף אחד לא סיפר לי, הכול היה סוד.

ובכן אמא מספר ארבע היא לא אמי והיא עוינת אותי, ואני במשבר ואין לי לפני מי לפתוח את הלב. אני בוכה שבוע שלם, התגובה ממנה היא: "לא טוב לך אצלי? מה את בוכה? אין לך שום סיבה לבכות". אחרי הצהרים אני מנסה להסתיר מאבא את

הדמעות. אבל מסתבר שאבא רואה את מצוקתי ומחליט להכניס אותי לפנימייה.

מה סיכויי של ילד להתבגר ולהיות לאדם בוגר ואחראי בחינוך פנימייתי? על זה אחר כך.

הנה גדלתי, רכשתי מקצוע, הקמתי משפחה שאני גאה בכל אחד מהם. אני מנסה לתהות איך כל האירועים האלה השפיעו עלי? אני לא יודעת מי היא אמי, מי המשפחה שלה? אין את מי לשאול.

ובכל זאת אני רוצה לדעת. ואני מתחילה לחפש.

מי יענה על השאלות?

הדבר הראשון שנפל לידי הייתה תמונת פספורט של אמי אותה קבלתי מדודי גוטק שלזינגר – אחיה של אמי גם זאת גיליתי בגיל מבוגר ורק אז הבנתי איך הוא הגיס של אבא. אתו ומשפחתו קיימנו יחסים קרובים והתארחנו אצלם כולל ליל סדר.

המקור הבא היו המכתבים שמצאתי שהם עיקר הסיפור כאן. המכתבים נמצאו אחרי מותו של אבא במעטפה חומה גדולה כתובים בפולנית ותורגמו בעזרת חברה דוברת וכותבת פולנית. במכתבים תיאור מפורט של החיפוש אחרי. את המעטפה מצא שי במחסן על מדף. (מזל שהעכברים לא אכלו אותם).

חיטוט ברישומי "יד ושם" גילה אנשים שנספו מצד אבי ואמי.

מהארכיון הציוני בירושלים קבלתי מסמכים הקשורים לפנימיות בהן הייתי כולל ראיונות עם אבא ואתי (הרבה הפתעות). וכן רישום על עלייתנו ארצה באוניה "עצמאות".

מהמוזיאון לילד בקבוץ "לוחמי הגטאות" קבלתי מסמך המעיד שנמצאתי בידי אבי יום אחרי שלקח אותי ממשפחתי המאמצת. שם גם החליטו שהייתי במוסד של ה"קואורדינציה".

בארכיון היהודי בוורשה היו מסמכים הנוגעים לאבי ולמשפחת
אמי.

לוסי ניסקר קרובת משפחה רחוקה מצד אמי. מסתבר שגם היא
הייתה באותו בית ילדים אך הייתה ילדה בוגרת. היום עיתונאית
בקנדה ראיינה את אבא וספרה את ספור החיפוש, שלחה לי ספר
על טשנסטוחובה ואילן יוחסין של משפחת אמי משפחת
זילברשץ שראשיתה באב קדמון החל בשנת 1748. החקירות,
במקרים רבים גילו דברים שלא עלו על דעתי, שאלתי א' נענית
ב'.

היו אנשים שפניתי אליהם שהיו מקורות מידע אמינים ויודעים
והם התחמקו ממני. התואנות היו שונות כי לא רצו לגעת
ב"שואה". ועם פטירתם אבד המידע.

משפחה לא בוחרים

איפה זמנה?

איפה היינו? מניין באנו? זו מפה מדרום פולין ומסומנות בה ערים בהן חיה המשפחה.

פּשדבּורז – Przedborz

בעיירה זו נולדו בשנת 1870 סבא יצחק רובין וסבתא חיה בראונר. הם נישאו בשנת 1890. זמן קצר לאחר נישואיהם עברו לרדומסקו. כל ילידיהם נולדו ברדומסקו. בפשדבורז היו אנשים רבים שנשאו את שם המשפחה "רובין" ויש לשער שהיו קשורים למשפחתו של סבא. "דפי עד" שמולאו על ידי בני דודים של אבא מעידים על כך. איך התקשרו באילן יוחסין איני יודעת. העיירה פשדבורז שוכנת על גדות נהר פיליצה מונה כ- 4000 תושבים. העיר מזוכרת בכתובים משנת 1145 תחת מלכותו של המלך קזימיר ה-3. העיר עלתה באש פעמיים ב-1638 וב-1660. (הבתים היו בנויים מעץ). פשדבורז היא עיר האם של רדומסקו ונחשבת לאחת הקהילות הקדומות בפולין. אך לא בין הקהילות הראשיות. מספר היהודים בה לא היה רב. מלכי פולין שמו עינם

רעה על העיר, שלא להגדיל את מספר תושביה היהודים. בסוף המאה ה-16 הוציא המלך זיגמונד ה-3. פקודה להגביל את מספר הבתים היהודיים בעיר. באותה מאה נבנה בה גם בית הכנסת העתיק. הקהילה נודעה כבר אז במוסדותיה המסודרים. בתחילת המאה ה-17 פרצה דליקה בעיר ובית הכנסת עלה באש. שנתיים לאחר מכן הוא נבנה מחדש. בשריפה נשרפו הפריבילגיות (אישורי השלטון לחיים אוטונומיים שהתירו ליהודים לעסוק בעיקר במסחר ובמלאכה). בשנת 1657 פלשו השבדים לפולין והחריבו את כל הקהילות באזור קראקוב ופיוטרקוב – רדומסק. מספר היהודים שניצל היה מזערי. החל משנת 1745 נתן המלך פריבילגיות להקמת 25 בתי יהודים. בשנת 1765 גדלה האוכלוסייה ל-665. מספר היהודים הלך וגדל, בשנת 1827 היו בעיר 1801 שהיו 66.3% מאוכלוסיית העיר. בסוף המאה ה-19 הוכפלה האוכלוסייה היהודית. אז החלה קהילת רדומסק לקלוט יהודים מפשדבורז ומקהילות נוספות בסביבה. תיירים רבים באו לראות את בית הכנסת המפואר מעץ שהיה בעיר. לאחר מלחמת העולם השנייה נותרו בחיים 8 גברים ואישה אחת. כאשר שבו לעיירה הם נלקחו לשדה פתוח ושם נרצחו. ופשדבורז נקיייה מיהודים עד עצם היום הזה. היום זו עיירה קטנה ושקטה. לפני מלחמת העולם השנייה הייתה פשדבורז מרכז יהודי רוחני. לכס הרבנות של העיירה פשדבורז הייתה חשיבות גדולה בפולין.

משפחה לא בוחרים

בביקורנו בעיירה היינו במוזיאון אתנוגרפי שהוקם במקום בו היה בית כנסת. ממול ניצבת כנסייה ובית הכנסת הפריע לגויים. רוב הממצאים בו הם יהודיים ומתארים את חיי הקהילה לפני המלחמה.

בכניסה למוזיאון

מרים רוטשילד (רובין)

ציור של בית הכנסת נמצא במוזיאון האתנוגרפי. הוא עמד על תילו עד שנות ה-30 של המאה הקודמת.

סצנה של חנווני יהודי

בפשדבורז עברו צעירים יהודים הכשרה בעבודות עץ לפני
עלייתם ארצה.

פלוגת פשדבורז במשוריה, 1933

תעשיית העץ הייתה נפוצה ביותר בדרומה של פולין ועל כן
היוותה יעד מרכזי בגוש ההכשרה על שם "בורוכוב" שכלל את
מחוזות קילץ ובנדין. המנסרות נקראו אז "מסוריות": בפולנית
"טרטק". אבי היה מומחה בעבודה זו וכך כנראה הגיע
לטשנסטוחובה למצוא עבודה וגם אהבה.

“Radomsko -- רדומסקו”

רדומסקו נמצאת על גדות הנהר רדומסקה (מכאן שמה), בחלק הדרומי של מחוז פיוטרקוב טריבונלסקי במרחק 38 קילומטר מטשנסטוחובה.

לפני מלחמת העולם השנייה מנתה אוכלוסייתה כ- 22500 מהם 55% יהודים. כיום מונה האוכלוסייה כ- 52000 נפש ויהודים בה בודדים. זוהי אחת הערים העתיקות בפולין, קיימים רישומים החל במאות ה- 12 וה-13. במאה ה-17 הוצא צוו גירוש ליהודים ברדומסקו, בתקופה זו עברו היהודים לעיירה בשם בוגאי שם הקימו בית כנסת, מקווה ובחרו רב. ביום נהלו היהודים את עסקיהם ברדומסקו ובערב חזרו לבוגאי. בראשית המאה ה- 19 הורשו היהודים להקים בית כנסת, בנייתו הושלמה רק בסוף המאה. פתיחת קווי רכבות בין ווינה וורשה הביא להתפתחות כלכלית מהירה, מפעלים, בתי מלון מסעדות מפעלי שטיחים ואריגה, סחר בדגנים וענף עיבוד העץ (בזה התמחה אבי) אלה היו העיסוקים העיקריים של כ- 500 יהודים. עם שחרור פולין בשנת 1919 גדל מספר המועסקים היהודים בעיקר בענף המתכת והעץ. בשנת 1926 היו במועצת העיר 8 יהודים מתוך 24. נפתח בית ספר תיכון ושני בתי ספר יסודיים. ערב המלחמה היו ברדומסקו כ- 10,000 יהודים (קרוב למחצית האוכלוסייה בעיר) ב-2 בספטמבר 1939 יום אחד אחרי הפלישה של גרמניה לפולין הופצה רדומסקו. למחרת נכנסו הגרמנים לעיר והחלו בפעולות טרור כנגד היהודים, היהודים הוכנסו לגטו. בשנת 1942 החל מ- 9 באוקטובר החל הגירוש הגדול למחנה ההשמדה טרבלינקה.

משפחה לא בוחרים

בנובמבר הובאו לגטו יהודים מערי הסביבה, אלה נשלחו לטרבלינקה ב- 6 בינואר 1943.

ברדומסקו נולדו וגדלו אבא וכל אחיו ואחיותיו. סבא וסבתא (רובין) וברל אחיו התאום של אבא הובלו לטרבלינקה ושם הושמדו.

היום רדומסקו עיירה הקופאת על שמריה. חלק גדול מהבתים לא עברו שיפוץ מאז תום המלחמה. ניתן לראות באילו תנאים חיו אז. בכיכר השוק הבניינים מתוחזקים היטב. במרכז כניסה לחצר, היא מוקפת בנינים פנימיים.

רחוב 3 במאי 3 (השוק) בית משפחת רובין. החנות של אברהם האח הצעיר מימין או משמאל לכניסה.

מרים רוטשילד (רובין)

שער הכניסה לבית מספר 3. המזוזה עדיין שם.
הגויים מאמינים שלמזוזה יש כוחות שומרים מרע .

ביתו של ברל אחיו התאום של אבא

משפחה לא בוחרים

הבית ברחוב רולנה 16 לשם העבירו את סבא בזמן המלחמה.
מאחור שכונה חדשה שנבנתה אחרי המלחמה מימין חלק מהבית
המקורי.

בית העלמין ברדומסקו הוא אחד מבתי העלמין היהודיים הגדולים בפולין. הוא נמצא בכניסה המזרחית לעיר בדרך המובילה לפשדבורז. בית העלמין שמור ונעול אך אינו מטופח. יש להשקיע עבודה רבה כדי לגלות ולסדר את המצבות. הדבר המעניין בבתי הקברות היהודיים בפולין הן הכתובות על המצבות. כולן בעברית ובשפה מליצית.

המצבה מדברת בעד עצמה ומוקפת גדר

משפחה לא בוחרים

מצבה לזכר הנספים במלחמת העולם השנייה בבית הקברות היהודי ברדומסקו.

מראה כללי בית העלמין ברדומסקו

טשנסטוחובה – (Czestochowa).

טשנסטוחובה היא עיר הולדתי בה הייתי מיום היוולדי עד שאומצתי על ידי משפחת דובוש, משפחה פולנית, בחודש דצמבר 1944 כחודש לפני תום המלחמה. בעיר זו חיה משפחת אמי ולה עסקים רבים. מנסרות עץ, מפעל ליצור סרטים וקישוטים. טשנסטוחובה כ - 200 ק"מ מדרום - מערב לוורשה. מוזכרת לראשונה במאה ה - 13. טשנסטוחובה היא מרכז דתי קתולי ראשון במעלה בפולין . במנזר שבגבעת יסנה-גורה גבעת ההילה במנזר איקונין המדונה השחורה שניסים רבים נתלו בה, והיא מושא לפולחן בפולין. הקהילה היהודית בטשנסטוחובה נוסדה בשנת - 1765 ב - 1808 ישבו בעיר 500 יהודים, וכעבור 50 שנה הגיע מספרם ל - 3,000 , שלישי מכלל התושבים. על גדת נהר ורטה באזור טשנסטוחובה מצויים מרבצי עפרות רבים, והם בסיס למפעלי פלדה. במאה ה - 19 הייתה טשנסטוחובה למרכז תעשייה עשיר, מוקפת רשת ענפה של כבישים ומסילות ברזל. היהודים השתתפו באורח פעיל בכול ענפי התעשייה, בבנקאות, במסחר פנימי ובין-לאומי ובמלאכות . בין שתי מלחמות-העולם פעלו בטשנסטוחובה חוות הכשרה חקלאיות יהודיות ובית-ספר יהודי למסחר, נוסף על רשת בתי - ספר דתיים וחילוניים. ב - 1939 ישבו בטשנסטוחובה 28,500 יהודים, כחמישית מכלל התושבים. ב - 3 בספטמבר 1939 , ביום השלישי למלחמה, נכנסו הגרמנים לטשנסטוחובה ורדיפת היהודים החלה בלי כל דיחוי. למחרת "יום ב' הארור" , נרצחו יותר מ - 300 יהודים. ב - 16 בספטמבר הוקם יודנרט, ובראשו ליאון קופינסקי. הפקעת רכוש

יהודי, חפצי בית, הלקאות, השפלה ולעג נמשכו בלי הפוגה. באוגוסט 1940 רוכזו 1,000 צעירים יהודים ונשלחו למחנות עבודת הכפייה, מעטים מהם שרדו. ב - 9 באפריל 1941 הוקם גטו בחלק המזרחי העתיק, של העיר, בצו מפקד העיר ס"ס בריגדפירר ד"ר ריכרד ונדלר. ב - 23 באוגוסט 1941 נחסמה הגישה אליו. כ - 20,000 יהודים מלודז', מפלוצק מקראקוב ומכפרים שונים נשלחו לגטו טשנסטוחובה ובסופו של דבר היו בו 48,000 יהודים. מקומות העבודה העיקריים מחוץ לגטו היו בתי-החרושת הצבאיים הגרמניים מטלורגי ברחוב קרוטקה. והאסג בדרומה של העיר. לקראת חיסול הגטו, תפסו הגרמנים פעילים יהודים בתחומי החברה, התרבות וענייני הציבור ורצחום.

ב - 22 בספטמבר 1942 החלו האקציות בקנה-מידה גדול, ונמשכו עד 8 באוקטובר. בכל גירוש הועמסו כ - 8,000 יהודים על 60 קרונות משא. בסך הכול נשלחו למחנה טרבלינקה 39,000 יהודים. דיירי בית-האבות וילדים בבתי-היתומים נרצחו במקומות מגוריהם. כ - 2,000 יהודים הצליחו להימלט או להסתתר בעיר. אחרי הגירושים היו בחלק הצפון-מזרחי של הגטו, הקרוי הגטו הקטן כ - 5,000 יהודים בריאי - גוף, בעלי כישורים או מקצועות.

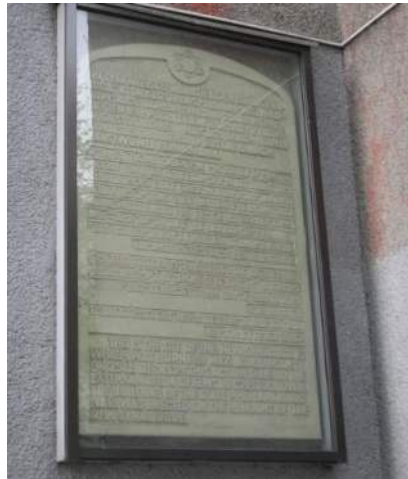
ב - 2 בספטמבר 1942 הוקם בפרבר סטרדום בבעלות חברת האסאג אפרטנבאו בית-חרושת גרמני פרטי לתחמושת. זה היה המחנה הגדול ביותר באזור טשנסטוחובה שפעל עד 16 בינואר 1945 והעסיק בממוצע 5,000 יהודים מפולין, מגרמניה, מאוסטריה ומבוהמיה. נוסף על כך, עבדו בממוצע עוד 3000 יהודים במפעלים

אחרים. ב – 16 בינואר 1945 שוחררה העיר בידי הצבא האדום, ורק מיעוט מיהודייה ניצל. קהילה יהודית של כמה אלפי יהודים התקיימה במקום לאחר המלחמה, אך מרבית אנשיה עזבו את העיר ועלו לישראל או הגרו לארצות אחרות. גם היום טשנסטוחובה היא עיר תעשייתית. לא מטופחת, בתי העיר הישנה מוזנחים ועלובים. בתוך מפעלי הפלדה נמצא בית הקברות היהודי שהוא מהגדולים בפולין. עצים צומחים בין ובתוך המצבות וקשה מאד להסתובב בין הקברים. מצאנו אזורי קבורה נפרדים לנשים וגברים, חלקות קבר משפחתיות, כתובות בעברית מליצית להלל את המת, כדי לשפצו דרושה עבודה רבה. מה שמצאנו שם היו בוטנאים שחקרו את הצמחייה הענפה במקום.

מנזר ה"יאסנה גורה" הגן בחזית והשדרה המובילה למנזר יכולים להכיל 1,000,000 איש.

משפחה לא בוחרים

לוחות זיכרון בבניין התזמורת הפילהרמונית (עכשיו בשיפוצים)
במקום בו עמד בית הכנסת היהודי שנשרף על ידי הגרמנים. בנין
מודרני ללא ייחודיות.

חלקת קבר משפחתית

אנדרטאות יהודיות מספר מתנוססות בעיר והעירייה שומרת שלא יחוללו. פרט למקום אחד ש"שומר" על יהדותו לא מצאנו בעיר אתרים יהודיים "חיים". ברחוב גריבלדייגו 18 מצאנו בנין בו שכן ארגון יהודי דתי ואבא נעזר בו בכסף על מנת לפדות אותי מן הפולנים. גם היום יש שם פעילות של תנועות יהודיות שונות ו"מיקווה". ברחוב זה הייתה למשפחת שלזינגר (משפחתה של אמי) חנות ומפעל לסרטים.

בטשנסטוחובה מצאנו גם את בית הילדים שבו הייתי בזמן המלחמה. הבית לא שינה את מיקומו אלא רק הורחב ושופץ. יחסית לבתים במרכז העיר הבניין מטופח גם בפנים. אל בית הילדים הזה בחסות הכנסייה הובאתי בגיל עשרה חודשים,

עטופה בתוך סל על ידי חבר פולני של הורי אדון קבייטובסקי (האיש מוזכר גם במכתב של אבי אחרי המלחמה כאשר ביקש את עזרתו למצוא אותי). העניין סודר עם כומר שהיה פטרון בית הילדים בשם בוליסלב וורובלבסקי. כומר זה הציל ילדים רבים ונפגע על ידי הנאצים. הוצאתי מבית הילדים בסוף שנת 1944 על ידי משפחת דובוש שאימצה אותי. בית המחסה לילדים מתפקד גם היום כבית ילדים, לילדים יתומים ולילדים שהוריהם נטשו אותם בבית החולים. ילדים אלה נמסרים לאימוץ אם יש דרישה. כל פניותיי, אל בית הילדים, בבקשה לקבל מידע אודותיי בימי שהותי במקום לא נענו. בביקורנו במקום נאמר לנו שכל התייעוד שבידיהם הוא משנת 1945 ואילך. ובכן גם כאן לא צלחה החקירה.

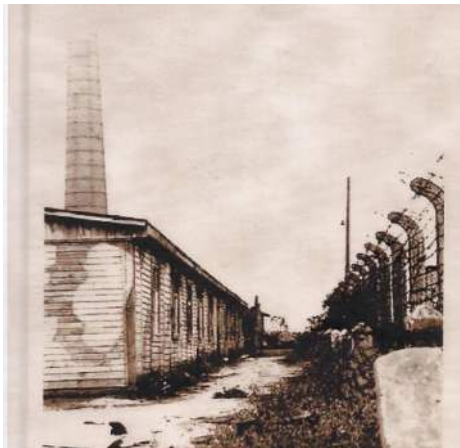
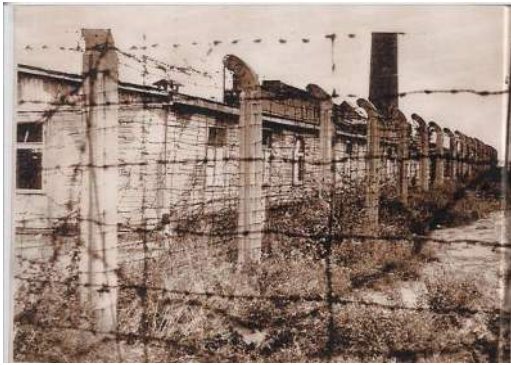

"האסג" מחנה עבודות כפיה בטשנסטוהובה

לוח זיכרון על קיר מפעל "האסג" – פלצריי" מפעל תחמושת בו
עבד אבא עבודות כפיה.

המחנה נמצא בחלק הדרומי של העיר, במקום בו נפגשות מסילות ברזל אחדות, כך קל היה לשנע סחורה ואת העובדים שכלה כוחם והם נשלחו להשמדה. לפני המלחמה היה כאן מפעל טקסטיל בשם "פלצרי". לגרמנים היו מספר מפעלים בשם זה ברחבי פולין. איני יודעת מתי הוכנס אבא למחנה זה. הוא שוחרר על ידי הרוסים ב - 16 בינואר 1945.

המחנה במלחמה. בין הגדרות ומחוץ להן

משפחה לא בוחרים

קירות חיצוניים של המפעל "האסג - פלצרי". הצריפים מימי המלחמה נהרסו. אין אפשרות להיכנס פנימה.

Mosrek K. Nr. 1630
3989
✓ Rabin
geb. 22.V. 1910 in Radamsko
wohnhaft vor d. 1.V. 1939 " " "
angekommen aus Fischenstochau
erlernter Beruf: Tischler-Mechaniker
jetziger Beruf: " "
angehört der Gruppe: Bäuerl. G. 90

כרטיס עובד של אבא במחנה האסג

מרים רוטשילד (רובין)

מצבת זיכרון במגרש השילוחים

המצבה לזכר 40,000 יהודים מכל הסביבה ששולחו לטרבלינקה. הוקמה באוקטובר 2009 במגרש השילוחים בקצה הגטו. פסי המתכת הם פסי מסילה כסמל לתחנת הרכבת. הקיר המבוקע סמל לקריעה של עמנו בימי מלחמה.

משפחה לא בוחרים

מצבות ברחוב קרוטקה, לזכר ילדים חולים שהובאו מבית החולים היהודי שהיה ברחוב קרוטקה 16 והוצאו להורג על ידי הנאצים.

היסטוריה משפחתית הקשורה לפולין.

מה הם שורשי המשפחה? כה מעט מהם נותרו. שני ענפים למשפחתי:

זילברשץ – שלזינגר מצד אמי . רובין – בראונר מצד אבי .
אילן היוחסין של משפחת זילברשץ שבהמשך, כולל רק את הענף המוביל אלי. זהו חלק מאילן יוחסין נרחב הכולל יותר מ- 3000 אנשים. אותו יצרה לאה ביסל (גם היא עלה באילן זה) מארצות הברית. לאה נברה במשך 28 שנים בארכיונים בכל רחבי העולם, זהו פרויקט חיים. קבלתי אותו בשנת 2007 מ- Joyce nisker takefman היא בתה של nisker lousy לוסי הכירה את אבא בטשנסטוחובה. היא בת מאומצת של משפחת זילברשץ וחיה בקנדה. היא פעילה בקרב יוצאי טשנסטוחובה בקנדה וכותבת מאמרים בעיתונות ולספרי קהילה. בהם מאמר המתאר את קורותיי אותו שמעה מאבא. היא אישה מדהימה, אותה פגשנו פנינה ואני כשבאה לביקור אצל נכדה בירושלים.
ייתכן שנפלו פה ושם טעויות, אך ב"גדול" האילן נכון.

דור הילדים והנכדים בדרך כלל לא מעודכן.
באילנות היוחסין אנו מגלים תהליך אותו עברו היהודים, מעבר מן העיירה הקטנה אל הגדולה יותר.
אבות משפחת זילברשץ באו מרדומסקו ועם השנים עברו לטשנסטוחובה, שהיא עיר גדולה יותר.

סבא יצחק רובין ומשפחת רובין המורחבת חיו בפשדבורז, עיירה קטנה שרוב אוכלוסייתה הייתה יהודית. עם נישואיו עבר לרדומסקו שהייתה גדולה יותר. המשפחה המורחבת נותרה בפשדבורז ורובה נספתה בשואה. (מסקנה מדפי עד שנמצאים ביד

ושם). אבא ואחיו נולדו ברדומסקו. לפי הסיפורים נולדו למשפחה 11 ילדים. נותרו בחיים 7, 4 בנים ו- 3 בנות. מכל אלה שרדו את השואה אבא – משה אלכסנדר רובין היחיד מאלה שהיו בפולין בזמן המלחמה ושתיה אחיות רחל בפלשתינה ודורה בצרפת. סבא (מצד אמי) חנוך זינדל שלזינגר היה ארכיטקט, סבתא מרים לבית זילברשץ גידלה חמישה ילדים שני בנים ושלוש בנות. סבתא מרים נפטרה בשנת 1936, לפני המלחמה איני יודעת את נסיבות מותה. אח אחד הגיע לפלשתינה וכך היה היחיד שניצל, כולם נספו. אמי נורתה ברחוב. וכל השאר הובלו עם חיסול הגטו לטרבלינקה.

אילן משפחת זילברשץ-שליזינגר-רובין-רוטשילד

1. **יצחק זילברשץ** נ: 1747 פ: 2.10.1827 רדומסקו, פולין.
+ **בלומה וולף** נ: 1751 באולקוץ פולין פ: 22.7.1821 רדומסקו, פולין.
אבא: וולף אמא: גיטלה
2. **שמואל זילברשץ** נ: 1780 פ: 24.9.1845 רדומסקו, פולין.
+ **פייגה פנקובסקה** נ: 1784 פ: 2.8.1812 רדומסקו, פולין. אבא: יצחק
אמא: גיטה ביאלק.
3. **מושיק זילברשץ** נ: 5.8.1811 פ: 4.5.1811 רדומסקו, פולין.
+ **מרים מלכה נחם** (אישה שלישית) נ: 1828 ח: 30.10.1849
אבא גודל אמא רוחלה
4. **גודל זילברשץ** נ: 19.9.1850 פ: 1884 רדומסקו, פולין.
+ **מטלה רוזייביץ** נ: 6.8.1847 בפלבנו, פולין ח: 2.6.1869
פלבנו פ: 1919 אבא: אברהם אמא: דבורה ימונוביץ בלום.
5. **מרים זילברשץ**. (סבת'י) נ: 24.2.1878 בטשנסטוחובה, פולין
פ: 28.4.1935 בטשנסטוחובה,
+ **חנוך זינדל שליזינגר (סב'י)** נ: 17.12.1877 בטשנסטוחובה, פולין פ: 1942
בטרבלינקה. אבא: לייזר אמא: שרה פרפורט.
6. **איטה שליזינגר** נ: 11.2.1899 בטשנסטוחובה, פולין פ: 1942
בטרבלינקה, פולין.
6. **שמואל גד שליזינגר** נ: 16.10.1900 בטשנסטוחובה, פולין פ:
1992 ישראל.
6. **חנה שליזינגר** נ: 18.12.1902 בטשנסטוחובה, פולין פ: 1942
בטרבלינקה, פולין.
6. **מיכאל שלום שליזינגר** נ: 20.5.1914 בטשנסטוחובה, פולין פ: 1942
בטרבלינקה, פולין.
6. **דבורה שליזינגר** (אמי) נ: 4.8.1909 בטשנסטוחובה, פולין פ: 20.5.1943
בטשנסטוחובה,

- +**משה אלכסנדר רובין (אבי)** נ: 22.4.1910 רדומסקו, פולין ח: 26.5.1940 .
בטשנסטוחובה, פ: 27.12.1982 ישראל.
- 7. מרים רובין** נ: 2.3.1942 בטשנסטוחובה, פולין
+ **מיכאל מנחם רוטשילד** נולד 2.8.1940 ישראל
נשאו: 12.8.1962 תל אביב, ישראל. אבא: **שלמה זיגפריד**
אמא: **הרטה חנה לבית כץ** .
- 8. יצחק** נולד 18.2.1964 בישראל.
- + **נאוה לבית פחט** נולדה: 10.11.1967 בישראל נשאו 26.6.1990 אבא:
רפי אמא: רותה דגן.
- 9. ניר** נולד: 24.11.1991 בארצות הברית.
- 9. דרור** נולד: 17.4.1995 ישראל.
- 9. רן** נולד: 13.1.2001 ישראל.
- 8. דבורה** נולדה: 15.1.1966 ישראל.
- +**יעקב אביסירה** נולד: 20.8.1966 ישראל. נשאו: 13.9.1989 אבא:
אברהם אמא: שרה לבית אסולין.
- 9. ענבל** נולדה: 21.8.1991 כפר סבא ישראל
- 9. יואב** נולד: 20.11.1993 כפר סבא, ישראל.
- 9. עדי** נולדה: 31.10.1996 כפר סבא, ישראל.

פ - פטירה

ח – חתונה

מקרא: נ – נולד

הפרטים של משפחת רובין נלקחו ממסמכים שונים באינטרנט,
"דפי עד" ותחקור אנשים.

אילן יוחסין (מקוצר) רובין

1. **משה אלכסנדר רובין + שרה סבים של אבי** (אין פרטים עליהם)
2. **יצחק נולד** : 1870 פשדבורז פולין נפטר: 1942 טרבלינקה פולין.
- + **חיה לבית בראונר** פשדבורז פולין נפטרה: 1942 טרבלינקה פולין.
3. **יעקב נולד**: 1891 רדומסקו פולין נפטר : 1945 בגרמניה.
- + **שפרינצה רינגוויץ נולדה**: 1894 נפטרה בארגנטינה
4. **אווה**
4. **רוזה-הלה**
3. **חיים נולד**: 1895 רדומסקו פולין נפטר: 1896 רדומסקו פולין.
3. **רבקה נולדה**: 1902 רדומסקו פולין נפטרה: 1943 אושוויץ פולין.
- + **יחיאל אדמובסקי נולד**: 7.2.1902 לודג פולין נפטר: 12.12.1942 אושוויץ פולין.
4. **שרה נולדה**: 1932 לודג פולין נפטרה: 12.12.1942 אושוויץ פולין.
3. **דורה דבורה נולדה**: 1904 רדומסקו פולין נפטרה בצרפת.
- + **זק ליפמנוביץ**
4. **מרטה + יניק**
4. **הנרי נולד**: 1939 צרפת קרקסון. + **ריטה**
- להנרי וריטה 2 בנות ו- 6 נכדות ונכד אחד
3. **רחל רוזה נולדה** ב- 1.2.1906 ברדומסקו פולין פטירה: 20.5.1990 ישראל
- + **יהושע עופר נולד**: 26.12.1905 ביאלה- פודלסקה פולין. נפטר 16.6.1985 ישראל.
4. **רותי + משה גולדמן**
5. **עופר**
5. **אודי**

5. דרור

3. משה אלכסנדר נ: 22.4.1910 רדומסקו, פולין ח:

26.5.1940 בטשנסטוחובה, פ: 27.12.1982 ישראל.

אבא: **יצחק** אמא: **חיה לבית בראונר**.

3. ברל ברק דב נולד: 22.4.1910 רדומסקו, פולין נפטר:

1942 טרבלינקה פולין.

3. אברהם חיים נולד: 1912 רדומסקו, פולין נפטר:

6.1.1943 בגטו רדומסקו פולין.

+הלנה וינברג נולדה: 1907 רדומסקו, פולין נפטרה בארצות הברית.

מקרא: נ – נולד   ח – חתונה   פ – פטירה

משפחת רובין - תמונות לפני התופת

תמונה משפחתית משנת 1937 בשורה העליונה מימין: אבא משה אלכסנדר, דורה, אברהם האח הצעיר, ברל האח התאום. בשורה התחתונה: שרה אדמובסקי, רבקה. סבא יצחק. מרתה, סבתה חיה. שתי האחיות רבקה ודורה בקרו את המשפחה עם בנותיהן. הילדות עם קוקרדה בשיער (קוקרדה בפולנית- סרט), ילדה לבושה בלבוש חגיגי חייבת בקוקרדה. (הסבתה ובתה באותה שמלה)

סבא יצחק רובין

דברים שנכתבו בספר הקהילה של רדומסקו על ידי אבא ורחל
אחותו

אבינו רמזנו **יצחק רובין**, אמנו רמזנו **חיה** (לביה ברונר). ואחינו **היקר ברל**.
הובלו בספטמבר 1942 לטרבלינקי ושם ניספו. אחותנו **היקרה רבקה** נשלחה
לאושוויץ בשנת 1943 ושם נספתה. אחינו **הקטן אברהם** נרצח בראדזיסק לפני
כניסת הרוסים וגופתו הובאה לקבורה בבית העלמין הציריחי לאחר שיהרוד העיר.
אחינו הנדול **יעקב** נסר באפיסת כוחות בגרמניה. אחרי השיחורר.

הפן מישה רובין

והבת רחל עופר (רובין)

סבא יצחק רובין התחתן בשנת 1890 עם חיה לבית בראונר.
שניהם אנשים משכילים. הסבתא כתבה מכתבים לילדיה
באידיש, סבא כתב בעברית מליצית (רק שי צור הצליח לקרוא
ולהבין- הרבה ביטויים תנכיים ותלמודיים), התכתב עם עסקני
הציונות. ידוע שניהל חליפת מכתבים עם נחום סוקולוב. בזמן

המלחמה הועברו תחילה לגטו וגרו ברחוב 16.rolna (מידע ממכתב ששלח לבתו דורה בצרפת). היום עומדת שם וילה די מפוארת לסביבתה.

סבא וסבתא (רובין) נלקחו בשנת 1943 מגטו רדומסקו לטרבלינקה ושם חוסלו.

המשפחה גרה במרכז העיירה ברחוב 3 במאי 3. באותו בנין היה לאח הצעיר של אבי – אברהם בית מסחר כאלקטרוני רדיו. בזכות מקצוע זה, נמנה בקבוצה של 29 אחרוני היהודים ברדומסקו.

לסבא יצחק וסבתא חיה נולדו הילדים הבאים:

יעקב דוד ידוע כאח הבכור נולד ב-1891 נפטר בתום מלחמת העולם בשנת 1945 לפי הרישומים ב"יד – ושם" מת מחולשת הלב. היה נשוי לשפרינצה ילידת 1895 לבית רינגוויץ. נולדו להם שתי בנות: הלנה ואווה. שתיהן היגרו לאמריקה הדרומית. הלנה בארגנטינה ואווה באורוגוואי. לאווה נולדו בן ובת. הבת גיטה הייתה בארץ בקבוץ דליה אך חזרה ל ארגנטינה ושם שלחה יד בנפשה. הבן של גיטה נמצא בארץ בקיבוץ בדרום ולא יצר קשר אף על פי שפנינה ואני ניסינו.

חיים נולד בשנת 1895 ונפטר בשנת 1896 שמו נמצא ברישומים של המחוז . לדברי רותי בת דודתי (הבת של רחל) היו עוד ילדים שמתו בינקותם.

רבקה נולדה בשנת 1902 ונספתה ב-1943 באושוויץ. היא הייתה נשואה ליחיאל אדמובסקי שהיה כורך ספרים. הם חיו בלודג. בתם שרה נספתה אף היא בגיל 11 באושוויץ.

רחל נולדה בשנת 1904 או 1906 (הדעות חלוקות- הנשים אז רצו להיות צעירות יותר ועל כן זייפו תאריכי לידה באילן היוחסין

רשומה שנת 1912) עלתה ארצה בימי המנדט אחרי שנישאה ליהושע עופר. רחל קיבלה אותנו בביתה כאשר עלינו ארצה בשנת 1949 ושם שהינו מספר שבועות עד שמצאנו מקום לגור בו. לרחל בת אחת רותי הנשואה למשה גולדמן והם גרים בחיפה. לרותי ומשה 3 בנים ו- 9 נכדים.

דורה – דבורה רובין נישאה לזק ליפמנוביץ. הם חיו בצרפת בעיר הציורית קרקסון ושם גם היו במשך כל ימי המלחמה. זק גויס לצבא הצרפתי, ודורה דאגה לילדיה. הם היו המשפחה היהודית היחידה ואהובים על שכניהם ולא הוסגרו לגרמנים. להם שני ילדים: מרתה שהיא רופאת שיניים אך כמעט לא עבדה במקצוע, נשואה ליניק לגנדר אין להם ילדים משותפים. ליניק בן מנשואים קודמים.

הנרי שהוא מהנדס כימאי גר בניו ג'רזי נשוי לריטה. להם 2 בנות 6 נכדות ונכד.

אבא שלי משה אלכסנדר נולד ב- 22 אפריל 1910 קרוי על שם סבו שם זה חוזר במשפחת רובין המורחבת 5 פעמים והוא שם עם "מזל" (כולם שרדו את השואה). אבא התחתן עם אמא שלי דבורה שלזינגר ב- 26.5.1940 בעיר טשנסטוחובה. אבא עבר לגור בעיר זו והועסק בתעשיית העץ. (כנראה אצל אבא של סטפצ'ה שהיה בעלים של מנסרת עץ).

למשפחתה של סבתא שלי (מרים זילברשץ-שלזינגר) היו מנסרות עץ גדולות. אני קרויה על שמה, היא נפטרה בשנת 1935 ולא עברה את מוראות המלחמה.

ברל – ברק - דב אחיו התאום של אבא שלי היה פקיד במקצועו חי עם ההורים לא היה נשוי נלקח בספטמבר 1943 לטרבלינקה עם הוריו ושם נספה.

מרים רוטשילד (רובין)

אברהם חיים הבן הצעיר במשפחה נולד ב- 12.8.1912 היה נשוי להלנה ווינברג ילידת 22.11.1907 גרו ברדומסקו ברחוב ליגיונוב 23. אברהם היה בין 29 היהודים האחרונים בגטו רדומסקו, הוא נרצח ברחוב, נקבר בבית הקברות בעיר. היו עוד 3 ילדים שאינם מוזכרים כי נפטרו בדמי ימיהם ולא ידועים שמותיהם.

תמונה עם משפחת שלזינגר לפני החתונה (התמונה היחידה של הורי ביחד)

רחל (אחות של אבא בפלשתינה) ויהושע עופר

משפחה לא בוחרים

יעקב (הבכור) ורעייתו שפרינצה
בצד שמאל של התמונה

הלנה ואווה הבנות
הבנות של יעקב
ושפרינצה שנת 1937

זק ודורה

הנרי ושני הדורות הבאים

משפחת זילברשץ

אחת המשפחות המבולגרות והמפורסמות בעיר. עוד ממחצית הנינה של המאה הקודמת, וכך יצא של ר' יצחק אריה גז ויל, הקרא ר' גדול זילברשץ (האב), נולד בשנת 1850. אביו בריאווין, סוקר רבנו, היה אנוב ומקובל בחוגי החסידים שברודו שבגיבנה הקרובה והמרוחקת. היה מוכתר בכח שם טוב. נסח לאחוזת שתייה לו בסביבת צ'סטונוב, פתח גם בית ספר סיטונאי לעצים ולייצור ארגונים שסיפק לבתי-החרושת שבעיר, נפטר בעודו באבן — בטרם השלים את שנת השלושים לחייו, בהשאירו ששת ילדיו — הגדול שהם בן 11, והקטן — נולד, אחרי מות אביו — בשנת 1880, והם חנכו על ידי אשתו הצעירה, מיטל (לביה) רובין. — שיאנה להקנות להם ההכלה רב-נוגיה והיא הסיפה לנהל את בית המסחר לעצים. שמה הלך לפניו בין נשי-החיל שבחוקפתה בצ'סטונוב. היא הייתה מפורר סמת טוב לביה ובמעשיה הטובים למען עניי העיר. אפילו אחרי נישואי ילדיו, הייתה מגייסת את בנותיה לאמיתיות חלות ולבישול ארוחות לשבת לצרכים, ובמיוחד למכובדים שהם, וכל מעשיה אלה בהסתר ובכניעה כדי לא לביישם.

מעמדו בחוגי החסידים בעיר היה מכובד. הוא היה חסיד האדמו"ר הזקן מפליץ וצ'יל, וכשהרבי ביקר בצ'סטונוב, התאכסן אצלו. (בעת שהרבי נמלט בזמן מלחמת העולם הראשונה מווירשוב ועבר לצ'סטונוב, הוא מצא עבור הרבי דירה מפוארת במרכז העיר, בדירה זו ניהל את האדמו"רות עד לפטירתו בני סטלו שנת תרפ"א. אחריו המשיך לכתן במקום הזה בנו האדמו"ר ר' חנוך העניך גז זצ"ל, הי"ד).

ר' ישראל שלום זילברשץ היה גם חובב ציון נלהב. בשנת תרפ"ד ביקר בארץ. יחד עם האדמו"ר מגור והשתתף בסיור דה של בני ברק. בשנת תרצ"ג ביקר בשנייה בארץ, ובשנת תרצ"ח עלה ארצה יחד עם אשתו בריינדל (לביה זילבר-שטיין) ועם כמה מבני משפחתו כדי להשתקע. כעבור זמן נסרף רכסו בליקת שפרצה בצ'סטונוב והוא נסע לשם כדי לחסל את עניינו. (לאטנו הגדול לא הספיק לחזור וניספה בשואה עם בני משפחתו, ארבעה בנים וארבע בנות ובני-בתים). אשתו נפטרה בתל-אביב בשנת תרצ"ו ומנוחתה-כבוד במחלה יצחק.

בנם, משה, עלה ארצה בשנת 1920. היה מראשוני החלוצים מצ'סטונוב והוא נושא תעודת-כבוד של "מגן דוד אדום" — שהיה מטפיו הראשונים בתל-אביב. כאן הקים משפחה. פתח נגריה ממוענת שהוא כנהלה עד היום. כן נמצאת בארץ בתו של ר' ישראל שלום — נטקה מינסקי — המתגוררת עם משפחתה בחולון. (בנם גדל, היחיד שנשא אחריו השואה מילדיו הרבים, התכונן לעלות לישראל, אולם נסטר בדרכו לישראל).

לאחר שהשיאה את כל ילדיו, בשידוכים הגונים וראויים למשפחה, נישא שנית (לפני מלחמת העולם הראשונה) לר' געז טיברג, היסלה את בית-מסחרה, ומרבית עיסוקיה, שהיו אד ורק מעשים טובים. היא נפטרה בשנת 1919 בשם טוב ומנוחתה כבוד בצ'סטונוב.

בניהם:

ר' ישראל שלום זילברשץ

גדול זילברשץ (הבן): אחיו השני של ר' שלום, גדול זילברשץ, ויחה לו מנסות-עצים ברחוב קוויבוק. היה אף הוא חובב ציון, ביקר בארץ בשנת תרש"ה יחד עם בנו חור, שאף עלול להשתקע בארץ ולא עלה בידו. היה איש טוב-לב ומקובל על הברווז. (ניספה בשואה יחד עם אשתו מרים (לביה רובין) וכל בני ביתו).

הבנות לביה זילברשץ:

דבורה — אשת ר' חיים אלטמן, ר' חיים היה סקיר ראשי במחנה המגולת של היטונאי אלטמן בצ'סטונוב. ועבד בהתנדבות בהנהלת החשבונות של קופת גמ"ח. הם התחתנו עם ר' יצחק דוד אולייטס (בחסם הלה — ויחה) אשתו של בנו טוביה) ועם משפחות מכובדות אחרות. בנותיהם קרולה ומעכה נמצאות בארץ. הראשונה נשואת למר ארליך, סקיר ב"מכתיבים". והשנייה — למר מנגליץ, מנהל בית החרושת "עלית". נשאר בחיים עוד כן אחד, משה, בקנדה, (והיחה — ניספו בשואה).

ר' ישראל שלום זילברשץ: הוא קיבל בנערותו חינוך מפורטי חסיד. בבחרותו שלחה אותו אמו למרתקים ללמוד תורה אצל חכמים מפורסמים ומגמה בין הלומדים והחסידיים המובהקים שבעיר. הוא גם היה ממוגן בתרבות-פנים אצל רוח נגיד לב. בראשית המאה העכשית, פתח מנסרת עצים ומגמה בין הסוחרים האמידים שבעירנו.

מרים — אשת ר' זונדל שלזינגר : ר' זונדל היה אדריכל — מקצוע-מאוד נדיר אצל יהודי באותו הזמן. הוא היה איש דתי ומשכיל וברוח זו חנך את ילדיו. אשתו, מרים, היתה עסקנית ב"וויצו" ודאגה לנצרכים. היא נפטרה בשנת תרצ"ה. (בעלה ניספה בשואה). מבין ילדיהם עלו ארצה בנם גודל, הגר בחולון, ונכדה (בת-בתם) מרים רובין, שניצלה. (יתר ילדיהם ומשפחותיהם ניספו בשואה).

שרה — אשת ר' דוד הרש זילברשץ : שהיה בן לאותה משפחת זילברשץ. וגם הוא חסיד ואיש מעשה. היה בעל מנסרת-עצים ברחוב קרוטקה. אשתו שרה היתה עסקנית ציבורית ועזרה לנצרכים. תמכה במיוחד בבית האדמו"ר ר' אביגדור'ל שפירא. בנם שלום, נהרג על קידוש השם על ידי הגרמנים בצ'נסטוחוב בכיכר השוק, בשעת התמרדותו נגד מעשיהם. בנם יחידם, שלמה, שניצל, עלה ארצה וגר בירושלים.

רבקה — אשת ר' מרדכי קליינר, הוא היה מחסידי אלכ-סנדר, בר-אוריין ובעל-תפילה ב"שטיבל" ברחוב טארגובה. היתה להם סוכנות לנפט ומלח. גם היא הלכה בדרכי אמה ועזרה לזולת. שני בניהם ושתי בנותיהם גרים בקנדה.

(רבות לאין ספור היו משפחות ענפות ומושרשות כאלה בצ'נסטוחוב. היו ואינן. הבל על דאבדין. הי"ד !).

מ. ח.

(מאמר בספר יזכור של טשנסטוחובה עמודים 740-743)

מרים רוטשילד (רובין)

משפחת זילברשץ - שלזינגר

תמונה משפחתית אמא, סבא חנוך, איטה, שלום
סבא חנוך זינדל שלזינגר היה אדריכל – מקצוע מאד נדיר
בקרב היהודים בעת ההיא. נספה בשואה בטרבלינקה.

סבתה מרים וסבא זינדל
(לצערי זה המצב בהן קבלתי את התמונות).

גוטק גד שלזינגר (אח של אמא) עם התמונה של סבתא רבא .

משפחת שלזינגר משפחתה של אמא (זילברשץ מצד הסבתא)

התגוררה בטשנסטוחובה, ולהם 5 ילדים:

איטה שלזינגר האחות הבכורה (כנראה) נולדה בשנת 1899
בטשנסטוחובה ונספתה בשואה.

שמואל גד גודל גוטק נולד בשנת 1900 בטשנסטוחובה ונפטר
בארץ בשנת 1992. הוא האח היחיד שהכרתי, הייתי אתו בקשר
וממנו קבלתי תמונה של אמא. אח אחד של אמא גוטק שלזינגר
שעלה לישראל טרם מלחמת העולם. לגוטק שתי בנות הגרות
בארץ: דבורה דושקה הורביץ לה שתי בנות טלי ודפנה הם גרים
בתל אביב. מתי מטילדה לה שלושה ילדים: בועז, יעל ומיכל-
מיקי.

חנה שלזינגר נולדה בשנת 1902 בטשנסטוחובה ונספתה בשואה.

דבורה רובין (אמא) לבית שלזינגר נולדה 4.8.1909 נספתה
20.5.1943 נורתה ברחוב.

מיכאל שלום-שולם נולד בשנת 1914 בטשנסטוחובה ונספה
בשואה.

מרים רוטשילד (רובין)

מכל המשפחות הגדולות נותרו לאבי שתי אחיות רחל בפלשתינה ודורה בצרפת, ואח של אמי בפלשתינה. אחרי ההקדמה אנסה לספר את הסיפור שלי (לא בטוח שהכול מדויק כי חלק מהדברים התגלו או סופרו מהזיכרון של אנשים ששמעו את הסיפור).

לא האמנתי למראה עיני אך עם המכתבים הייתה גם תעודת לידה. אבא הוציא העתק שלה ב- 9 בפברואר 1947 מיד עם חזרתו לפולין בחיפושו אחרי.

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Wojenodszwo Thelce
Powiat Czerstochowa
URZĄD STANU CYWILNEGO
w Czerstochowie
Nr 35/1942 **ODPIS SKRÓCONY AKTU URODZENIA**
Zaświadczam: że Miriam Rubin
urodził się dnia 2 (drugiego) marca
r. 1942 w Czerstochowie z ojca Mojżesz-Aleksander Rubin
brakaru drzewny z Czerstochowie
i matki Dwojra Rubin z Sulejowa
zamieszkałej w Czerstochowie
Czerstochowa, dnia 9 czerwca 1947
Urząd Stanu Cywilnego
Województwo Lubelskie

מפתיע אבל גם בגטו הוצאו תעודות לידה. איפה התקיימה הלידה איני יודעת. ידוע שהיה בית חולים יהודי בעיר. אבי עבר מרדומסקו לטשנסטוחובה. מתי ואיך איני יודעת. כנראה בעקבות העבודה. למשפחת אמי היו מנסרות עץ והוא היה

מומחה לעיבוד עץ. לפי התמונות הוא התערה היטב במשפחה
טרם נישואיהם.

מודעות פרסום של עסקי המשפחה ב "דפי זהב 1929" נמצאו
בארכיון היהודי בוורשה. (אבא עבד כנראה אצל גודל)

הורי נישאו ב- 26.5.1940 בזמן המלחמה אך לפני הקמת הגטו.
הגטו הוקם באפריל 1941. היהודים אולצו להיכנס לתוכו עד 23.4.
מספר בעלי מלאכה נדרשים הורשו להתגורר מחוץ לגטו.
בגטו קובצו 40,000 יהודים חלק מהם הובאו מעיירות סמוכות.
עד המחצית הראשונה של שנת 1942 קבלו 1000 יהודים רישיונות
שהייה מחוץ לגטו. לאחר מכן מי שיצא מהגטו סכן את חייו. לפי
הכתובות שבידי הם היו בתחום הגטו. מתי אבא נלקח לעבודות
כפיה איני יודעת.

כ- 8000 איש ואישה עבדו בעבודות כפיה. הוקמו מחנות עבודה
"האסג" בעיר וסביבותיה אלה היו מפעלים שתמכו במכונת
המלחמה הנאצית. לפולנים הייתה רשות לעבור בגטו וכך התקיים
שוק מסחרי עם החוץ. היהודים הקימו מוסדות סעד לטיפול
בזקנים, ילדים וחולים. היה מטבח מרכזי שחילק מזון לנצרכים.
בתוך כל זה אני מגיחה לעולם. אבא נלקח למחנה עבודות כפיה

"האסג – פלצרי". הוא היה שם עד השחרור על ידי הרוסים בתאריך 16.1.1945, איש חכם שלא התפתה לעלות על רכבת שהובילה למחנות השמדה.

החל ב- 22.9.1942 החלו הגרמנים באקציות חיסול ביריות ושילוח היהודים לטרבלינקה בכל פעם רוקנו חלק אחר של הגטו. בתקופה זאת הסתתרו יהודים רבים במקומות מסתור, עליות גג מרתפים ובונקרים ממש. מתוך שיחה עם אווה (הבת של יעקב האח הבכור של אבי).

צלום של מסתור ברדומסקו (נמצא בלוחמי הגטאות).

נודע לי שהורי היו בכזה מסתור אך התינוקת שלהם גם בכתה לפעמים ואז גמלה ההחלטה להיעזר במכרים ממשפחת אלטמן (קרובים של חיה) שלהם חברים פולנים - משפחת קבייטובסקי שהעבירו אותי התינוקת לבית מחסה לילדים בחסות מנזר שהכומר שלו היה בוליסלב וורובלבסקי (האיש עזר ליהודים רבים

הן על ידי הוצאת תעודות לידה מזויפות והן על ידי הכנסת ילדים לבתי מחסה לילדים המנוהלים על ידי הכנסייה). הוכנסתי לסל, נרשם פתק עם פרטים אישיים ונמסרתי לבית המחסה לילדים של המסדר:

“klasztor- Siostr Sluzebniczek czestochowa”

המקום נמצא בכתובת: “1 Kazimierza” . שם הייתי עד שאומצתי.

בעת חיסול “הגטו הקטן” ב- 20.5.1943 הורו הגרמנים לכולם לצאת מהמסתור כי עומדים להעלות את הגטו באש. אמי יצאה ונורתה.

ב- 11.12.1944 אמצה אותי משפחת דובוש - פולנים. (חודש לפני שחרור העיר על ידי הרוסים).

עם שחרורו מן המחנה התייצב אבא בבית הילדים של המנזר וביקש לקבל אותי. נמסרו לו פרטים שקריים ולא היו מוכנים לסייע לו למצוא אותי. “זה מה שרשום בניירות הרשמיים ויותר מזה אנחנו לא יודעים”. בניירות האימוץ נרשם שאומצתי ב- 11.12.1943 על ידי יאן ואלזבטה פבלובסקי ומקום מגוריהם בוורשה ברחוב מרשלקובסקה 6. מה שהתברר כשקר מוחלט. הכתובת הזאת לא הייתה קיימת בתאריך זה כי האזור כולו הופצץ על ידי כוחות הברית והיה הרוס לחלוטין, כמו כן הפרטים האישיים לא היו נכונים שם המשפחה המאמצת היה **דובוש**. הם עברו לצפון המדינה לעיירה בשם אלבלונג בקרבת העיר גדנסק כדי שלא ידעו שהילדה מאומצת ואם הוריה ישרדו את השואה לא יוכלו למצוא אותה. וכך היה .

כך מתחילה מסכת החיפושים שנמשכת עד 12.5.1947 (יותר משנתיים אחרי השחרור) .

מה התרחש בשנתיים הבאות הוא חידה וישאר כנראה חידה כי אין את מי לשאול. מה שידוע שאבי התחתן שנית עם הלנה לבית מושקוביץ מהעיר רדומסקו אותה הכיר מילדות. גרו בשכנות וכנראה גם למדו באותה גימנסיה. (יש תמונה שלה ושל אחותה רגינה עם רחל אחותו של אבי) - היו כנראה באותה חבורה. הם עברו להתגורר במחנה עקורים (נוי פריימן) על יד מינכן בגרמניה. המחנה נוהל על ידי הצבא האמריקאי ואת השירותים הרפואיים בתי הספר וסיוע כלכלי נתן ארגון הג'וינט.

המחנה היה שכונה של בתים צמודי קרקע שגודרה והכניסה אליו הייתה עם תעודה מזהה.

ב- 17.1.1947 מתייצב אבי עם מר מיכאל שטיינלאוף (לא יודעת מיהו אך מן המכתבים משתמע שהיה איש רב פעלים, עובר ממדינה למדינה מעביר מכתבים וכספים) אצל נוטריון ומצהיר שאותרה בתו בפולין ועליו לנסוע על מנת לזהותה ולקבלה. (פולין שטח כיבוש רוסי, גרמניה שטח כבוש אמריקאי (מינכן)

אין מעבר חופשי בין המדינות ויש לקבל ויזה מיוחדת. על סמך הצהרה המבטיחה שהעובר את הגבול עושה זאת מטעמים הומניטאריים וישוב חזרה לארץ המוצא.

אבי משאיר בבית אישה בהריון כאשר אחותה – רגינה וגיסו אהרון גרים באותו הבית ועוזרים לה כלכלית ונפשית. מן המכתבים מתברר כי היו קרובי משפחה שונים שבאו ועזרו כלכלית כמו למשל משה רובין מ"המבורג".

3 חודשים נמשך החיפוש עד הסוף הטוב. הנסיעה מגרמניה לפולין נמשכה קרוב לשבוע. המכתב הראשון נשלח בסוף פברואר בו הוא מפרט את הקשיים בהם נתקל.

הכומר מודיע שאין לו מה לומר בעניין, המסמכים המוצגים בפניו שקריים. הוא נודד בין קטוביץ לסוסנוביץ בין אנקה זילברשץ לגוטה ובלה כדי לחסוך דמי מלון ומזון. קשה לו שהשאייר את אשתו במצבה לבד. הוא חסר אונים לגבי דרכי הפעולה למציאת הילדה.

במכתב מיום 4.3.1947 הוא מספר שנועץ בעורך דין, מעלה שמות של אנשים שעשויים לעזור לו, בדרך כלל מצב רוחו מדוכדך. הוא מדבר עם אם המנזר והיא אומרת לו שבזמן המלחמה מי שרצה לאמץ ילד לא הקשו עליו ולא בדקו אם הפרטים שמסר אכן נכונים. הוא קובע פגישות עם פקיד האימוץ וזה דוחה אותו בקש ומספר לו ספורים של להד"ם.

תוך כדי כך הוא גם בוחן אלו ירושות מגיעות לו ואילו מסמכים עליו להציג.

אבא בטוח שפקיד האימוץ מסתיר את האמת ומחפש דרכים להוציא ממנו אותה.

במקביל מנסות האחיות של אבא כל אחת בנפרד להשיג ניירות שיוכלו להגר או לאמריקה או לישראל.

ב-18.4.1947 הוא מספר שוב על הטרטור שמטרטר אותו פקיד האימוץ תלך תבוא וידיו ריקות.

בנו של פקיד זה גר בגדנסק והוא איש הקשר בין הפקיד לבין המשפחה המאמצת.

בסוף חודש אפריל אבי מערב את ראש העיר בעניין, צעד זה גורם לראש העיר להשעות את הפקיד מתפקידו עד שימסור את

כל הפרטים הדרושים. מכיוון שפקיד זה הוא בעל וותק רב הוא עלול להפסיד את כל זכויותיו, ההשעיה פועלת לטובת העניין. הוא פונה לאבא ומבקש שיפנה לראש העיר לביטול ההשעיה, לפקיד מסייע אדם בשם דוקטור פרציוס שהציל בזמן המלחמה מספר ילדים יהודים. סגן ראש העיר מספר לאבא שדוקטור פרציוס הוא מליץ יושר לפקיד. ראש העיר איתן בדעתו שהעניין יבוא על פתרונו ואינו מוותר לפקיד.

הפקיד מפעיל לחץ נפשי רציני על אבא ומסביר לו שהוא יצטרך להוכיח שהוא אכן האב, כמו כן יצטרך להוכיח יכולת כלכלית והורית לטפל בילדה. זה מכניס אכן את אבא ללחץ רציני והוא כותב לאחותו דורה בצרפת שתכתוב לו על יכולותיה הכלכליות וההוריות ובסיוע שהיא יכולה לתת לו. הוא מבקש ממנה לא להזכיר את ההיריון של אשתו פן יחבל הדבר בזכותו לקבל את הילדה.

הוא חוזר במכתביו שהוא מצטער שלא לקח את אשתו אתו כי לא ידע שהעניין יתארך כל כך.

הוא פונה גם לרגינה ולאהרון בבקשה לעזור ולשמור על רעייתו. הוא מרחיק עד לודג אל פרקליט המחוז כדי שיתערב בעניין אך כנראה שהוא בדרך הנכונה לפתרון.

את סיפור המסע לאלבולונג מתאר אבא במכתב ששלח לאשתו ביום 14.5.1947. למי שמאמין בניסים אכן היו שם ניסים.

ב- 12.5.1947 כותב אבא מכתב קצר לאחותו בצרפת: "יקירי השמש סוף סוף זרחה. איני יכול לתאר עכשיו את מה שעבר עלי בשבוע האחרון, אני שב מביתם של ההורים המאמצים לאחר שהכול סוכם.

מחר אני עוזב לקטוביץ יחד עם בתי היקרה. היא משתפת פעולה מתוקה ומאוד אינטליגנטית. מהרגע הראשון הרגשתי שאני אביה. אני בר מזל והכול כעת בסדר. סלחו לי שאיני מאריך בדברי. הרבה נשיקות" (תרגום חפשי). אלק

אלבלונג - Elblag

לעיר צפונית זו, על חוף הים הבלטי לקחו אותי הורי המאמצים משפחת דובוש. שם התגוררתי עד 12.5.1947 ביום בו אבא לקח אותי אליו. היום זו עיר תיירותית בזכות תעלות המחברות אגמים בסביבתה. בימי המלחמה נהרסה העיר כמעט כליל אך שוקמה לאחריה. החיים בבית המשפחה המאמצת היו טובים. האב היה איש משטרה, האם והסבתא נשאו אותי על כפיים (זה לא היה קל – ילדה שמנמנות). בימי ראשון בקרנו בכנסייה, מצב כלכלי טוב, מגורים בבית פרטי רחב ידיים מוקף חצר גדולה וגינה. בקומה העליונה חדרי שינה, בקומת קרקע מטבח וחדר מגורים, מרתף בו אחסנו מזון.

התמונה הראשונה שלי (אין תמונות קודמות), עם הקפיטן אשתו והתינוקת. אלה עזרו לאבא להוציא אותי בשלום מהמשפחה המאמצת. (אין לי תמונות משפחתיות עם המאמצים).

עד כמה שזכור לי הייתה אוירה טובה בבית. בימי שלג גררו אותי על גבי מזחלת. אני לא זוכרת מסגרת חינוכית בה ביקרתי. כאשר ראיתי בית ספר שאלתי למה אני לא הולכת לשם. "כשתגדלי תלכי" השיבו לי. "אבל אני גדולה" כמובן משאלה בלבד.

ב-13.5.1947 מתייצב אבא במשרדי ה"קואורדינציה" ושם ממלאים את הכרטיס הבא ומצלמים אותו.

תמונות שהיו ב"לוחמי הגטאות" צמוד למסמך הקואורדינציה תמונת הפספורט היא הגדלה של התמונה מימין. (איזו אימה בעיניים)

הקואורדינציה היהודית חפשה ילדים יהודים לאחר המלחמה סייעה כנראה אף היא בחיפושים.

זהו ארגון גג של תנועות מפלשתינה ששלחו שליחים לאירופה לחפש ילדים במנזרים ובבתי יתומים ולהביאם לארץ. כל אחד מן הארגונים האלה רצה לאמץ לקרבו מה שיותר ילדים. ארגון הגג מנע "מלחמות אחים" בין הארגונים השונים. לאחר שאבא מצא אותי הוא התייצב במשרדי הקואורדינציה היהודית שם נפתח לי "כרטיס תלמיד",

על כל כרטיס מקבלים תקציב ומתברר שנפתחו כ- 2000 כרטיסים כאלה אך במוסדות שלהם היו רק כ- 900 ילדים. אני משערת שבחיפושיו אחרי הוא פנה לארגונים יהודיים שחיפשו ילדים

גם ב"מוזיאון לוחמי הגטאות" דבקו בגרסה הנ"ל. מנהל המוזיאון שטען "ילדה בגיל 5 ¼ לא יכולה לזכור היכן ומה היה". בכל אופן, אני מקווה שהצלחתי לשכנע אותו שאני לא עזבתי את אבא, בעזרת תמונה בה אני מחבקת (מה מחבקת מועכת) את פנינה אחותי. בתוך המסגרת של המסמך הנ"ל כתוב באידיש בפירוש שאני אצל אבי בקטוביץ או בסוסנוביץ. כהוכחה הצגתי את התמונה הבאה:

עם פנינה בת חודש.

עד שנות ה - 90 של המאה הקודמת לא ידעתי מה עבר על אבא בכל זמן החיפוש. אז מצאתי חבילת מכתבים ומסמכים שכתב אבי אל אשתו בזמן חיפושיו, ובהם תיאור מפורט של החיפוש. ב-14.5.1947 נכתב המכתב המשמעותי ביותר המתאר את הדרך, המפגש והנסיעה לקטוביץ. מכתב זה נמצא בקובץ המכתבים המתורגמים.

לאחר הגיענו לקטוביץ מנסה אבא לארגן יציאה חוקית מפולין לגרמניה. לו יש ויזה, לי אין. הוא נוסע לפה ושם ומשאיר אותי

אצל אנקה וסטפצ'ה. שם אני מרגישה הכי טוב. במכתבים שלאחר מכן הוא מתלונן על משפחתה של אשתו שאינה מסייעת לה בעוד שאחיותיו העמידו לרשותו את כל הכסף שקבלו ממימוש רכוש המשפחה. הוא מבקש מאהרון – גיסו לכסות את חובותיה ומבטיח להחזיר הכול לכשישוב. כל הזמן הוא מתעניין בבני המשפחה שנמצאים בקשר, במיוחד הוא אוהב את שאול (בובי) הבן של רגינה. הוא מנחם את אשתו ומבטיח שיהיה טוב ותהיי אופטימית. חולף חודש פנינה יוצאת לאוויר העולם והוא עדיין בפולין. מסתבר שהעברת המכתבים אינה ישירה והיא עוברת דרך צרפת או אנשים שיש באפשרותם להעבירם. תוך כדי המתנה ליציאה מפולין הוא מתעסק גם בענייני ירושות של בני המשפחה מכל הענפים, מתייעץ עם עורכי דין ושולח הוראות מה צריך להמציא כדי לזכות בהן.

מכיוון שאינו מצליח להסדיר יציאה חוקית מפולין הוא יוצר קשר עם "מברחי - גבולות" ב - 26.6.1947 ומבטיח שבעוד שבוע הוא יגיע לפראג. גם מפלשתינה מגיע מכתב מאד נרגש מרחל. היא נרגשת וחולה מן המכתבים שאבא כותב לה, בייאושו בעת שהעניינים היו יגעים ולא חלה התקדמות בחיפושיו. היא מאושרת ונרגשת ומחכה שיגיעו כולם ארצה והיא תסייע להם להתארגן בארץ.

המעבר מפולין לגרמניה היה בשלבים. לילה אחד עברנו עם קבוצת אנשים ו"מברחי הגבולות" לפראג שם חיכתה לנו מונית והובילה אותנו למלון. לילה שני מפראג לגרמניה. אלה היו שני לילות בהם רצנו וברחנו מחיילים מלווים בכלבים שרדפו אחרינו. בסופו של דבר הגענו למינכן בריאים ושלמים.

עם המכתבים נמצאו גם מסמכים שונים המעידים על פניותיו של אבא לארגונים שונים לסיוע. הג'וינט מבקש מכל מי שאבא יפנה אליו שיעזור לו כמיטב יכולתו כי האיש תם וישר ומחפש את בתו. ארגון דתי יהודי בטשנסטוחובה פונה למרכז בוורשה ומבקש 500,000 זלוטי כדי לשלם למשפחה המאמצת דמי פדיון. בעניין הזה עזר לו גודל זילברשץ קרוב משפחה של אמי. אבא של סטפצ'ה. בארכיון בוורשה מתגלים מכתבי בקשה נוספים לתמיכה אחד מבקש 250,000 זלוטי והשני 50,000 זלוטי. בכולם נשלח גודל זילברשץ לקבל את הכסף. אני מאמינה שבכל מקום קבל חלק מן הבקשה שלו.

Neu Freimann - נוי פריי מן

זה היה מחנה עקורים באזור מינכן, בשטח הכיבוש האמריקאי. המחנה נפתח ביולי 1946 ואוכלס בבתי עובדים (השכונה הייתה לפני כן מקום מגורים של פועלים במפעלים בסביבה). ב"נוי פריימן" היה תלמוד תורה לילדי בי"ס יסודי ובית ספר חילוני. רופא שיניים ומחסן ביגוד. האוכלוסייה הייתה תערובת של יהודים ופולנים עקורים. כמו מחנות אחרים בשטח הכיבוש האמריקאי הפך עם הזמן ל"יהודי". האוכלוסייה היהודית מנתה בממוצע 2570 נפש. המחנה נסגר ב-15 ביוני 1949. אנחנו עזבנו אותו כחודשיים לפני כן. המחנה היה ייצוגי וביקר בו הגנרל אייזנהאואר שפיקד על הכוחות האמריקאים שהכניעו את הגרמנים. לימים היה נשיא ארצות הברית.

Neu Freimann residents greet General Dwight Eisenhower as his car drives into the displaced persons' camp.

החיים במחנה העקורים נכנסו לשגרה. הייתי צריכה להתרגל לאימא חדשה, לאחות לדודים, לבן דוד (שאל) שהיה ילד חמוד ושובב. לשפות חדשות (אידיש, עברית), ולסביבה שונה.

הג'וינט שניהל את העניינים דאג להלביש אותי אני זוכרת האנגר גדול שבו היו בגדים שתרמו יהודים מאמריקה, העמידו אותי על שולחן והתאימו לי בגדים. כעבור שנה נכנסתי לבית הספר שם התחילה בעיה חדשה לומדים בעברית. עוד שפה ועוד אתגר לפי זכרוני הייתי תלמידה קשת הבנה, לא ידעתי מה הם רוצים ממני עם "משה הנער תעה ביער" (המשפט הראשון שהייתי צריכה לקרוא) גם המורה הפרטי שבא הביתה הרים ידיים.

כתה א' במחנה הפוזלת עם ה"קוקרדה" זו אני

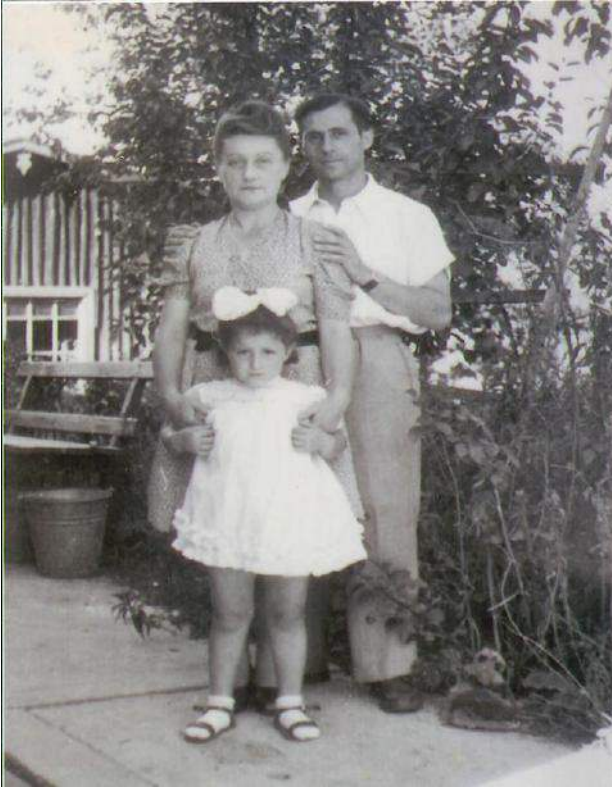
מרים רוטשילד (רובין)

תמונות ראשונות בגרמניה

עם ה"חברה" בחצר הבית
במחנה העקורים (שאול באמצע)

המעבר וההסתגלות היו קשים: בפולין ילדה יחידה מאד מפונקת ומטופחת במשפחה במצב כלכלי טוב. כאן משפחה ניצולת שואה

שלכל אחד מהם נרצחו הקרובים ביותר, משפחה שנאבקת על כלכלתה ועל זהותה, שמתלבטת לאן לנסוע לאמריקה או לפלשתינה שגם היא נאבקת על עצמאותה. מנהגים אחרים, יחס שונה לא מפנק, אוכל שלא רגילים אליו ומכריחים אותך לאכול. (בצד עומד סיר לילה ו"אם תקיאי תאכלי מהסיר"). החצר לעומת זה היא מקום חברותי ויש עם מי לשחק.

מֵרְסֵי – עֲרֶפֶת

בחודש אפריל 1949 אנו אורזים את כל המטלטלים ונוסעים ברכבת, למחנה מעבר במרסי. משכנים אותנו במבני קסרקטין (אפשר לראות ברקע). שם מקבלים את פנינו דורה, ז'ק, הנרי ומרטה ושוהים אתנו מספר ימים, עד שמגיעה האנייה שתיקח אותנו ארצה למחנה עולים "שער-עליה" בחיפה. המראה בתמונה ממש ממחיש את מצבנו על האוניה.

שם אנו עולים על אוניה בשם "עצמאות". אוניה ענקית המכילה קרוב ל-8000 עולים. ישנים על דרגשים ב-3 קומות (אני ישנה עם טושיה בקומה העליונה) ושטים לארץ. השייט נמשך עד 9.5.1949. אנו מגיעים לנמל חיפה.

האוניה הייתה אניית מעפילים כפי המסופר:

ארגון העלייה רכש בארה"ב מספר אוניות שהוכשרו להבאת מעפילים. הגדולות ביותר היו "פרזידנט וורפילד" שנודעה בשם "אקסודוס", "פאן יורק" שזכתה לכינוי "קיבוץ גלויות", ו"פאן קרשנט" שנקראה "עצמאות". שתי האחרונות, זכו לכינוי המשותף "פאנים". על ה"עצמאות" (כמו גם על כמה אניות נוספות) התקינו אנשי הפל"ם הגה נוסף, בעזרתו ניתן היה לכוון את האנייה גם לאחר שחיילי הצי הבריטי היו משתלטים על גשר הפיקוד. באוגוסט 1947 ניסו הבריטים להטביע את האנייה "עצמאות" בעזרת מוקש ימי בעת שעגנה בוונציה. הספינה אמנם נפגעה, אולם תוקנה ולאחר מכן הפליגה לים השחור ביחד עם "קיבוץ גלויות", כדי לאסוף מעפילים מרומניה. למפקד שיירת ה"פאנים" נתמנה יוסי המבורגר (הראל) שהפליג על האוניה "קיבוץ גלויות". רב החובל של "עצמאות" היה אייק אהרונוביץ'

משפחה לא בוחרים

ומפקד האוניה היה דב מגן ('ברצ'יק'). בסופו של דבר הועלו על סיפונה של "עצמאות" 7,612 מעפילים, וביחד עם "קיבוץ גלויות" הביאו השתיים לקפריסין 15,170 מעפילים, כרבע מכלל מעפילי עלייה ב'.

הפגישה במרסי

מרים רוטשילד (רובין)

עולים ממזרח אירופה בדרכם לנמל חיפה, על סיפון האוניה
עצמאות כך נראינו גם אנחנו.

"שער עליה" – שנת 1949

בהגיענו לחיפה אנחנו מובלים ל"שער עליה" מעבירים אותנו לאוהלים הודיים. (12 - 10 איש באוהל עם מיטות סוכנות). 4 נפשות רובין, 4 נפשות גרשונוביץ, 2 נפשות טושיה ולאון גרוסמן (חברים מהבית בפולין). המחנה היה פעם מחנה צבא בריטי.

מחנה הצולפים שער העלייה ליד חיפה שנת 1949

מרים רוטשילד (רובין)

כך זה נראה

תל אביב – הקליר 3, חסן בק

רחל אחותו של אבא מזמינה אותנו אליה. לרחל דירת שני חדרים (גדולים אמנם אבל שני חדרים), ברחוב הקליר 3 על יד גן החיות בתל-אביב. כל משפחה בחדר וכך אנו חיים במשך מספר שבועות. נא לקחת בחשבון תקופת דב יוסף בארץ תקופת הצנע הרבה מצרכים אפשר לקנות רק בעזרת פנקס תלושים. כל הכבוד להם. לאחר מספר שבועות מצא אבא חדר בבניין נטוש ביפו ברחוב חסן בק (על שפת הים מול המסגד).שירותים משותפים ("בול פגיעה בחצר משותפת לכמה משפחות. החיים החברתיים מתנהלים בחצר.

אני הולכת להשלים כתיב א' בנווה צדק בבית הספר לבנות (היום מרכז סוזן דאלל).

כתיב ב' עוברת לבית הספר "גאולה". כעבור שנה אנו קונים בית דו משפחתי בשיכון "מעונות" אחד השיכונים מצדו הצפוני של הירקון. נקראו אז שיכוני עבר הירקון.

שיכון "מעונות" תל אביב מעבר לירקון

אנחנו עוברים לבית דו משפחתי בעבר הירקון, חדר גדול, הול כניסה, מטבחון ומקלחת עם שירותים. (במקלחת דוד חימום מים על פרימוס). אזור של שיכונים שנבנו לעולים. השכונה כולה מאוכלסת בפליטי מלחמה. כולם עניים חוץ מרופאת השיניים (מכשפה אכזרית).

בקצה השכונה מכולת, רופאת שיניים. קופת חולים בשכונה אחרת וכך גם בית הספר. שכונה הומוגנית ונעימה. בכל הבתים ילדים ויש חברה לכל הגילים. שם אני נמצאת עד כתיב ז'. מכיוון שהיה מאד קשה בבית גם מבחינה כלכלית וגם אישית אבא מחפש לי מקום אחר. הוא פונה לסוכנות היהודית. הם עורכים תחקיר סוציאלי, בריאותי, מצב לימודים ומצב כלכלי. אני לומדת על התהליך ממסמכים שקבלתי מהארכיון הציוני בירושלים. אני עוברת לפנימייה ב"נווה הדסה".

"נווה הדסה"

פנימייה הנמצאת על הכביש המחבר את כביש 2 עם כביש 4 על יד קיבוץ תל – יצחק. בפנימייה קבוצות על פי חלוקה גילית. כתות לימוד בזמנו מכתה ז' עד כתה ט'. חצי יום לומדים וחצי יום עובדים: במטבח, בחדר- האוכל, במחסן הבגדים, בגן נוי, בלול ובעזרה לאם הבית. לכל קבוצה מדריך האחראי על הצד התרבותי, סיוע בשיעורי בית, ניחום ילדים במצוקה וכדומה. אם הבית דואגת לכל שאר הצרכים של הילדים. (הם ההורים המקומיים שלנו). המעבר היה כרוך במשבר, בכיתי ללא סוף על מר גורלי. שוב עקרו אותי מן הבית. אומנם לא מפנק ומחבק אבל בכל זאת עקירה נוספת. אבל אני לא הייתי היחידה במצב רוח שפוף וכואב. צרת רבים חצי נחמה עבד במקרה זה. כאן לראשונה יכולתי לבכות כמה שאני רוצה ואף אחד לא צועק עלי "מה לא טוב לך אצלי?" שיחות נפש לתוך הלילה התקיימו ביני לבין

אהובה דיין (פברי היום). ואז הבנתי שלכל אחד מן הילדים היה ספור חיים כואב, ואנשים תמכו זה בזה. לאחר שהצלחתי להשתחרר מהדיכאון גמלה בי החלטה שהשפיעה על דרך התנהלותי בהמשך. הגעתי למסקנה שאני צריכה לפתור את בעיותי בדרך רציונלית, "תעצרי רגע וחשבי איך לפתור את המצב אליו נקלעת?" לא יעזרו תסכולים, לא יעזור בכי. (הוא עוזר רק לשחרור לחץ אך לא נותן פתרון) "בדקי מה האפשרויות שלך לצאת מהמצב ופעלי בהתאם". הפסקתי להילחם בדברים שהסיכוי לנצח בהם היה אפסי. הגדרתי לי מטרות לטווח ארוך. אני אלמד, אסיים בגרות ואלך ללמוד הוראה זו הדרך הקצרה ביותר לצאת מתלות בבית. ואל יקל הדבר בעיניכם. בימים ההם סיימו בגרות כ 10% מן התלמידים. שכר הלימוד היה ב"שמיים" וידעתי שאצטרך לממן אותו בעצמי. המצב הכלכלי בבית היה "על הפנים". בכל זאת קבעתי מטרה והמזל שיחק לי. בנווה הדסה הייתי שנתיים. לא היו כאן כתות המשך ומי שהיה לו סיכוי להמשיך ולהצליח בלימודים נשלח לפנימייה אחרת: "אלוני יצחק". היינו שלושה ילדים בוגרי כתה ט', עברנו יחד. התלאות בהמשך.

"אלונו יצחק"

כפר הנוער "אלוני יצחק" הנו מוסד חינוכי שהוקם בשנת 1948 ובו לומדים בתנאי פנימייה ופנימית- יום כ- 400 תלמידים מכיתה ז' ועד כיתה י"ב מהארץ ומתפוצות הגולה. הכפר ממוקם בתוך שמורת טבע מרהיבה שצומחים בה אלונים עבותים ועתיקי יומין ומרבדים של פרחי בר בשלל צבעים. תנאי הלימודים והמגורים בכפר מאפשרים לכל תלמיד ותלמיד למצות את יכולתו וכישוריו. התלמידים הלומדים בתנאי פנימייה זוכים למגורים איכותיים ביותר ולחיי חברה פעילים ומגוונים. צוות ההדרכה לוקח חלק פעיל בחיי התלמידים מחוץ שעות הלימודים, ובכל הפעילות הבלתי פורמאלית הענפה בכפר. זהו צוות מיומן, איכותי, מסור ודואג. בית הספר ב"אלוני יצחק" הוא בית ספר ש-שנתי המעניק לימודים ברמה גבוהה. אין ספק שכיף ללמוד במקום שבו הטבע נמצא ממש מעבר לחלון, אך לא זאת בלבד: כיתות קטנות, מורים מעולים המלמדים בדרכי הוראה מגוונות וסביבה לימודים עשירה ואיכותית, כל אלה מאפשרים לימודים איכותיים והישגים מרשימים ביותר בבחינות הבגרות. לאלוני יצחק עברתי בכתה י' וגם שם הייתי שנתיים. המעבר במבט לאחור היה סיפור שלא יאמן.

שלושה ילדים שתי בנות ובן, ארזו את כל רכושם בשמיכה ומזוודה וצעדו לכביש 4 (מרחק של יותר מקילומטר). שם עלינו על אוטובוס לתחנה המרכזית בתל-אביב.

כאן מצאנו את התחנה לקיבוץ כפר גליקסון. (קיבוץ שכן לפנימייה). נהג האוטובוס לא הסכים שנכניס את כל המטלטלים לאוטובוס ודרש להעלותם לגג האוטובוס. (זוכרים את הסרטים

מהודו?) הבחור עולה בסולם שבגב האוטובוס ואנו מושיטות לו את רכושנו. לאחר נסיעה של שעותיים מגיעים לשער הפנימייה. דוד ברכה (הבן שאתנו) עולה לגג האוטובוס וזורק למטה את המטלטלים.

במקרה אנחנו פוגשים נער מהפנימייה ושואלים אותו: "לאן ללכת"? הבחור נחמד ומציע: "אני אביא את החמור והעגלה נעמיס את הכול ואראה לכם לאן ללכת". מחכים ומחכים ולבסוף מגיע הבחור "רתום" לעגלה – לא מצא את החמור. (ראו תמונה מנוה הדסה) מעמיסים הופכים לחמור ועגלון (כדברי טוביה החולב) וצועדים פנימה. עד היום אני לא מבינה איך שולחים כך ילדים למקום לא ידוע ולא מוכר?

ההתאקלמות כאן הייתה מהירה יותר, הלימודים רציניים יותר וכך גם החברה בכתה. אני מודעת שהמעבר לאלוני יצחק הוא שלב להגשמת תוכנותיי בהמשך. כתות קטנות, חבורה רצינית, מורים רציניים אף על פי שיש גם כמה חריגות, כמו למשל המורה למתמטיקה ופיזיקה.

האיש יוצא עיראק, מדבר בהיגוי כבד ומתנהג כמו עולה חדש, שעדיין לא השכיל ללמוד את הנוער בארץ.

לדוגמה: האיש היה מגיע בחורף עם מכנסי פיג'מה מתחת

למכנסים. כשישב בצבצה הפיג'מה, ומה עושה מרים? צוחקת, והכתה "נדבקת" ממנה וכולם צוחקים. כאשר נרגעים הרוחות באה השאלה "מרים ולמה את צוחקת" בהיגוי כבד, ומה אתם חושבים הייתה התגובה? צחוק מחדש. "ומרים סאי (לא טעות כך נאמר) את הכיתה. ומרים בחוץ ולא פעם ראשונה ואחרונה בגלל ה"צחוקים". הוא מנסה להסביר מהו אופק. מזמין בת ואומר לה "תשכבי על הרצפה תסתכלי מה את רואה? היא לא יודעת מה

לענות מזמין בן ואומר לו "תשכב על הרצפה תסתכל מה אתה רואה? הוא לא יודע מה לענות. ותגובתו: "ושניים שוכבים ולא יודעים מה לעשות", אני שוב מחוץ לכתה. ברבות השנים עבדה אתי מורה שקבלה את השכלתה המתמטית מאותו מורה. אני הייתי מורה למתמטיקה והיא אמרה לי "אני לא מבינה איך מכזה מורה יצאת מורה למתמטיקה"? כך גם מורה לכימיה שחלק גדול מן השיעורים בלינו בחוץ כי דאגנו לשחרר ריחות (בעיקר תרכובות גופרית למיניהן) בכתה וצריך היה לאוורר אותה. מעבר לכך היו שנתיים של כיף והתגבשות האישיות. בפנימייה לא הייתה כתה י'ב. הנהלת המוסד הצליחה לשכנע את סמינר שיין בפתח תקווה לקבל קבוצה של עשרה ילדים לכתה י'ב ולהכין אותם לבגרות. כך חזרתי הביתה. הפנימיות היו פתרון רגשי חברתי ולימודי. המצב הכלכלי בבית היה קשה למדי, שכר הלימוד היה מאד גבוה ואיני יודעת אם אבא היה עומד בהוצאה כזאת לאורך שנים. בכתה י'ב צריך היה לשלם 300 לירות (משכורת של מורה מתחיל הייתה כ- 150 לירות בחודש). מה עושים? חתמתי על שטרות חוב אותם התחייבתי להחזיר עם סיום הלימודים. אבא לא ידע שעשיתי זאת, הדבר נודע לו רק לאחר שקבלתי מלגה וסכום החוב נוכה ממנה. אז הבאתי את השטרות החתומים הביתה.

"בְּנֵי יַעֲקֹב"

בינתיים עברה המשפחה להתגורר בבני ציון והפכנו לחקלאים. הרבה שעות ביליתי בשדות ובלול. העברת קווי השקיה, איסוף ביצים, הזרקת זריקות לעופות, משלוחי עופות לשחיטה, קטיף גויאבות, הדרים, איסוף פקן, קטיף רברבר וכל עבודה בשדה.... כל זה כי אבא היה במשך השבוע בעכו בעבודת חוץ. תוך כדי כך הנסיעה ללימודים גם היא הייתה "מסע כומתה" ללכת ברגל לכביש הראשי, לנסוע באוטובוס עד בית חולים בלינסון ומשם ברגל עד הסמינר בכל מזג אוויר בחום ובגשם. (כמה פעמים הגעתי רטובה עד העצמות וישבתי בכתה ליד תנור שנידבו לי במזכירות. וכך התכוננתי לבחינות הבגרות. איך עברתי זאת עד היום לא ברור לי. אחרי הבגרות אני ממשיכה בסמינר למורים ומסיימת כעבור שנתיים. ואז באה ההחלטה מתחתנים. היה ברור שאם אלך לצבא זה שבועיים טירונות ואחר כך מורה חיילת. ובימים ההם לא נתנו לחבר אפילו יד ליד ההורים שלא לדבר על מגורים משותפים. כך עזבתי את הבית וקבלתי עבודה בנווה הדסה, כולל מגורים בפנימייה, (חדר, פינת מטבח ושירותים משותפים עם בטי וצבי רוט). 4 שנים בהן הולדנו שני ילדים לתפארת, מיכה סיים את שרות החובה בצבא (היה עתודאי). משם עברנו לרעננה - מושבה קטנה אך בהישג יד לקניית בית קטן. אלה כל נדודי והם משפיעים על השיבוץ לבתי הספר, להתאקלמות חברתית חדשות לבקרים ועל הכושר להסתגל ולהשלים עם מאורעות חיי. חיי הבוגרים אחרי הנישואים היו כמו חיינו של כל זוג צעיר. הקמת משפחה, קניית בית, השתלבות בעבודה וגידול ילדים.

בתי הספר

1, 2 כתה א' זאת הכתה עם המורה הנחמדה, אבל מה לעשות וכאן לומדים בעברית. אני יודעת רק פולנית. בלימוד הקריאה לא ידעתי מה הם רוצים ממני. ייתכן שחשבו אותי לקצת מפגרת. לא מסיימים כאן כתה א' כי אנחנו עולים לישראל.

התחנה הבאה בבית הספר לבנות (היום מרכז סוזן דלל). כאן מסיימת כתה א' אך לא יודעת עם כמה ידע ומיומנות.

3 כתה ב' בית ספר "גאולה" בתל-אביב על יד רחוב אלנבי אין לי כל זיכרונות משם.

4 כתה ג'-ד בית ספר בשכונת הדר יוסף שכונה מתפתחת וכך גם בית הספר. בחדר אחד 3 מקבצי שולחנות כל מקבץ כיתה אחרת.

5 כתות ה'-ז' בית הספר בשיכון דן, סוף כל סוף בית ספר מסודר ומאורגן. בבוקר לומדים הגדולים בצהריים הקטנים. אני בבוקר פנינה בצהרים. שום דבר מיוחד.

6 כתות ח' – ט' פנימייה בנווה הדסה. כאן אני מתגלה ככוכב בבית הספר ועל כן להמשך אני עוברת לאלוני – יצחק.

7 כתות י' – יא' פנימייה באלוני יצחק. כתות קטנות, חברה נהדרים, הווי חברתי ולימודי. עוזרים זה לזה, צוחקים על המורים: המורה לכימיה מקבלים אותו בריחות מתאימים שרוקחים מחומרים כימיים – חצי שעה מאווררים את הכתה. המורה למתמטיקה פיזיקה, קר לו והוא עם פיזמה מתחת למכנסיים שמבצבצת מלמטה, הרבה "צחוקים". מורים רציניים לספרות ותנ"ך. בהפסקות משחקים גולות (לא טעות). **8 כתה י"ב**

וסמינר שנה מרוכזת בהכנה לבגרות. אני ממשיכה בסמינר שהוא הדרך הקצרה ביותר עבורי לעצמאות.

קצת סדר בשמות האנשים

חלק גדול מן השמות אינם מוכרים גם לנו (לי ולפנינה). **משה** – בן דוד של אבא שמו כשם אבא הוא יליד בנדין ידוע במשפחה כמשה מהמבורג שם חי שנים רבות ושם נפטר. אשתו **דולה**. זוג זה היה מאד מקורב לאבא וסייע לו כלכלית לא רק אחרי השחרור מהמחנות אלא כל חייו. אבא היה "הבן-דוד האהוב". ולא רק עליו אלא גם על בני דודים אחרים. **גוטה ובלה** שתי אחיות מסוסנוביץ בנות דוד של אבא, אצלם התארח בזמן החיפושים שם גם עשה סטאז על טיפול בתינוקות כמסופר במכתבים. יש תמונות משותפות מן השהיה אצלם. הם עלו ארצה. **גוטה** שכלה במלחמה בעל וילדה. היא נישאה שנית והיה קשר קבוע עם המשפחה. הייתה תקופה שאבא עבד כמנהל עבודה אצל הנייק בעלה שהיה בעלים של מגרש גרוטאות ברזל. **זילברשץ**- בני דודים של אמִי, **אנקה וסטפצ'ה** טיפלו בי כאשר היינו בקטוביץ שם גם הסכמתי להישאר לבד. **סטפצ'ה** גרה בחיפה הייתה רופאה פסיכיאטרית וניהלה מחלקה בבית חולים רמב"ם.

רגינה אחות של הלנה אמִי החורגת, **אהרון** בעלה והבן של רגינה **שאל - בובי**. אהרון היה שותף של אבא לעסקים בגרמניה, הם עסקו במסחר אל תשאלו אותי במה. אהרון היה נשוי לפני המלחמה לבת – דודה של אמִי. האנשים שהתארחו בבית

משפחה לא בוחרים

בגרמניה, היו בעיקר חברים, אבל כמו משפחה והיה קשר
מכתבים איתם גם אחרי שהיגרו לאמריקה.
הביטוח הלאומי, הביטוח הסוציאלי המשרד שטיפל באימוץ
ילדים. כנראה משהו עירוני כי הסמכות בידי ראש העיר.

סוף דבר

בכתה י'ב הכרתי את מיכה שעוד לא היה לא אבא ולא סבא ולא אדם עצמאי אלא סטודנט בטכניון, תלוי בתמיכת ההורים, שגם להם לא היה הרבה. עם סיום סמינר המורים וסיום הלימודים בטכניון נישאנו. מיכה הלך לצבא ואני סדרתי לי עבודה ב"נווה הדסה". כאן הייתה לנו קורת גג, כמעט בחינם. שם חיינו 4 שנים ושם נולדו הילדים איציק ודבורה.

גם חברנו באו משם. אף על פי שמיכה היה בצבא חייל סדיר בשרות חובה ולי משכורת של מורה מתחילה (אף פעם לא היו שם משכורות היי-טק), הצלחנו לחסוך ולקנות בית ברעננה (רעננה בשנת 1965 מושבה שכוחת - אל בה 12,000 תושבים).

לרעננה עברנו בשנת 1966 אחרי שנולדה דבורה.

"התפטרתי" מהעבודה וישבתי בבית לגדל ילדים. בשנת

"הבטלה" הרביעית יצאתי ללימודים על מנת לקבל הסמכה ללמד בחטיבת ביניים.

שנה לאחר מכן, קבלתי משרת מורה בבית ספר ע"ש אוסישקין בכפר סבא. שם עבדתי 8 שנים. אחרי שבתון עברתי ללמד בחטיבת הביניים ע"ש משה שרת כמחנכת, מורה למתמטיקה וסגנית מנהל. לאחר 19 שנה בחטיבה "יצאתי לחופשי"- לגמלאות. הילדים גדלו והיו לאנשים, הביאו בני זוג ונכדים אחד אחד (בלי להאמין באמונות תפלות טפו טפו טפו). אנו מנהלים חיי גמלאות. עד מאה ועשרים. והשאר יתואר במכתבים.

המכתבים והמסמכים

המכתבים והמסמכים שכאן נשתמרו בבית אבי בלי שנדע על קיומם. אני רואה זאת בפליאה גדולה, ובמזל גדול. הם מאירים את התקופה. כנסתי אותם אחד מקור אחד תרגום. איך התגלו? לאחר מות אבי שי מצא במחסן, הוא הביא אלינו מעטפה חומה גדולה. לא פתחנו אותה אלא שמנו בארון מסמכים וניירות. יום אחד בחופש הגדול עשיתי סדר בארון זה ומצאתי את המעטפה. פתחתי את המעטפה ואז גיליתי אותם. הכול כתוב בפולנית. אני לא יודעת לקרוא פולנית. אבל כותרות המכתבים, בהם צוינו תאריך ומקום הכתיבה, הבהירו לי שיש כאן יומן מסע. המכתבים סודרו לפי תאריכים ונלקחו לאנט לתרגום. יום שלם ארכה מלאכת התרגום. התרגום חופשי לא מדויק אבל מהימן למקור. למכתבים נוספו מכתבים שאבא כתב לאחותו דורה בצרפת. אותם קבלתי מז'ק ומהנרי. בין המכתבים גם שני מכתבים מכתב מרחל לדורה ומכתב מאנקה לדורה.

המכתבים שופכים אור על נחישותו, רגישותו, כאבו ושמחתו של אבא שנאלץ לעזוב אישה הרה כשהוא בטוח שתוך ימים יקבל את הילדה וישוב הביתה אך הדברים נמשכים 5 חודשים.

העברת המכתבים בין פולין לגרמניה לא הייתה סדירה ונאלצו להשתמש באנשים שעברו מארץ לארץ כדי להעביר מכתב. היו מכתבים שלא הגיעו ליעדם בשני הכיוונים.

נייר הכתיבה הוא מה שנמצא תחת היד ולא בלוק מכתבים מסודר. תוך כדי חיפושים אחרי הוא גם מסדיר ירושות לבני המשפחה. מה היו מקורותיו הכספיים לא ברור.

כתבה בספר יזכור של טשנסטוחובה המתארת את קורותיה.
נכתבה על ידי לואיז ניוסקר.

Little Maria

By Lucy Mietkiewicz Zilbert Nisker

IN 1942, IN OUR JEWISH GHETTO of Czenstochova, there was a young couple who had a 9-month-old baby girl. Since, by this time, most children and old people had been deported to Treblinka, they sought desperately to protect the child from the Germans.

The couple, whose name will remain anonymous, convinced a local Pole to escort the baby to a Polish convent, located outside the ghetto. They dressed the child and placed her in a basket, with a note: Maria, 9 months old.

The Polish woman took the basket with the baby to the orphanage, rang the bell, and hid nearby to see what would occur. Moments later, a nun opened the door, saw the infant and took her inside.

Months passed. The father of the child was imprisoned in the labor camp "Hasag" in Czenstochova, while the mother perished in the flames of the burning ghetto.

In January 1945, Russian troops liberated Czenstochova from German occupation. The father of Maria was fortunate to survive the war. Having lost his wife and most of his family, his only hope now was to be reunited with his daughter (who by this time was 4 years old). He so much wanted to bring her up. As soon as he was able, he travelled to the orphanage to meet with the Mother Superior. When he inquired about little Maria, she told him that she remembered her very well. Just last year, a young childless couple from Warsaw came to adopt a child. They chose Maria. He was shocked! Trying to be of help, the Mother Superior provided him with their address.

The very next day, he took the train to Warsaw to retrieve his daughter. When he arrived, he could not locate the building. It had been destroyed during the 1944 Warsaw uprising. There was no trace of Maria! Heartbroken, he returned to Czenstochova. He tried again to locate the Polish family, with no success. . . .

Months passed, but he could not find peace not knowing whether his child was dead or alive. Whenever he saw a little girl of Maria's age, he looked very closely to try and recognize her.

Eventually, he remarried and moved across the border to Germany. One night, he had a dream. His first wife said to him: "You know that our daughter is alive and you must make another attempt to find her." He awoke and decided to search once more.

Leaving his pregnant wife, he returned again to Czenstochova. He begged his friend working in the city hall for help and, together, they set out in search of the child. They travelled into the northern areas of Poland, trying to find the family who adopted his child. It was an extremely difficult task, but, at last, in one of the cities, they found the family.

The Polish friend went alone to meet the parents and to inform them that the real father of Maria was alive and that he wanted his daughter back.

At first the adoptive parents did not want to consider returning the child. Little Maria was their daughter. They were a family.

Many meetings and discussions followed. Promises were made to convince the people to return Maria to her real father. Eventually, they agreed, but they moved to another city where they were not known, deeply saddened, and went into mourning.

As for Maria, she went back to Germany with her real father. It took her a long time to adjust to her new family.

This is a true story.

Maria now lives in Israel, where she is married and has her own

Family

München 4x5 1/2.

Meine Liebe! Aus wie auch Rachels Brief haben wir erhalten
 und sehr sich gefreut, den endlich hat Rachel Zeit gefunden
 um zu ~~mir~~ zu schreiben, Ich habe wirklich viel geteilt vorstellen
 warum sie schreibt nicht, noch im januar 79% gleich nach der Befrei-
 ung hat sie zu dir geschrieben, nachher jede paar Wochen und erst
 vor 3-4 Monaten hat sie dem ersten Brief erhalten sie braucht
 doch verstehen was für Mit in unser einseitigkeit und ungewissenheit
 ein Brief bedeutet. Unser Kusin Morick Rubin aus Lodz (der von der
 Tante Nance) ist vor ein paar Tagen nach Palästina ¹⁸⁹⁹ abgereist, Ich habe
 ihm ein Brief zu Rachel geschickt so sie dir sagen allein ich will
 dir vorstellen vielleicht besser unsere Lage, wir haben dich nach Amerika
 geschickt weil ~~wir~~ wir schon hier 1 Jahr und sicher kann zukunfts
 auch Jakob hat mir geschrieben wenn ich die möglichkeit nach Amerika
 hab soll ich das tun, Aber in der wirklichkeit haben wir nicht
 gedacht nach Amerika, den nach die alle beiden möchten wir
 schon auf ein festen Boden kommen, den wissen nach Amerika
 und in einige Jahren wieder nach Palästina. Aber die Auswanderung
 je nach Amerika je nach Palästina nicht aussichtslos aus, und die Lage
 hier wird von Tag zu Tag schlimmer es mit niemand wie genau mit
 der Verpflegung. Und so wissen wir nicht was zu tun, wenn ich
 schon die Sicherheit hab das ich hier zeitweilig in Frankreich erwohne
 nun wäre möchte ich schon zu Euch gefahren, es ist mit
 gleich bei welche Arbeit, nur das ich soll nicht kommen zum

zum Last fallen. Trotz alle Überlebenden fühl ich mich gesund
 und bin noch fähig sogar zu physische arbeiten. Viele meine Bekannte
 sinden letztere nach Frankreich abgerast, den jeder möchte schon
 sich eine neue Zukunft bauen. Ich best doch anbieten wie
 die Lage bei Euch ist schreibt was Ihr denkt dazu, aber schreibt
 uns halt. Ich verstehe das Ihr gewillt seid dass wir sollen zu
 Euch herkommen, aber wir wollen nicht Euch zum Last fallen
 wenn Ich nicht alle verdienen und leben kann schreibt uns,
 können wir vielleicht legal zu Euch fahren, den vor 2 Wochen hat
 man bei uns nach Frankreich verkehrt aber nur die jünge
 welche haben Verwandte und speziell Schneider aussehender.
 zu Euer Freund in der Französische Zone habe Ich geschrieben aber bis
 heute keine Antwort bekommen. Wenn Ihr zu uns schreibt,
 schreibt auch ein paar Wörter zu Steve und Walter Sie ist doch
 unsere Schwägerin und so Rachel wie Ihr schreibt zu bei gemacht
 bei reisen in Kürze nach Ungarn und wenn die Zeit ist erlaubt bes
 Euch den werden. Ich grüße nicht Euch und Euer Lieber Vater, fast gesund und
 schreibt, schreibt, schreibt. Kecskes

Handwritten text in a cursive script, likely a continuation of the letter or a separate note. The text is mostly illegible due to the handwriting and fading, but some words like "Kecskes" are visible at the end of the first line.

(מכתב אל אחותו של אבא בצרפת כתוב בגרמנית כנראה דרישה של השלטונות כדי שיוכלו לצנזר).

מינכן

4.12.1946

יקירי!

קבלנו את המכתבים שלכם ושל רחל, שמחנו שרחל מצאה סוף סוף זמן לכתוב. לא הבנתי למה לא כתבה לי. בינואר 1945 מיד עם השחרור כתבתי לה וכך מידי כמה שבועות והיא ענתה לי לראשונה רק אחרי 3 חודשים. היא צריכה להבין את בדידותנו ומה השפעתו של מכתב על מצב הרוח שלנו. מונייק מלודג הבן של דודה מרילה נסע לפני ימים מספר לפלשתינה. שלחתי את מכתב לרחל בו הסברתי לה את מצבינו. את מבינה טוב יותר את המצב. נרשמנו לקבלת ניירות לאמריקה, אנחנו כאן כבר שנה ולא רואים שום עתיד. יעקב כתב לי שאם יש לי אפשרות לנסוע לאמריקה שאסע לשם. להודות על האמת לא חשבנו על אמריקה, כי אנו רוצים להגיע למנוחה ולנחלה ונסיעה לאמריקה פירושה נסיעה נוספת לפלשתינה. אבל היציאה מכאן היא ללא סיכוי, המצב הולך ורע, גם חיי היום יום וגם הפרנסה. אם הייתה לי הבטחה שאני יכול זמנית להסתדר בצרפת הייתי מעדיף. לא משנה מה העבודה שאקבל רק לא ליפול עליכם למעמסה. למרות כל מה שעברנו אני מרגיש בריא ויכול לעבוד עבודה פיזית. הרבה ממכרי הגרו לצרפת. אתם יודעים הכי טוב מה המצב בצרפת, אנא כתבו לי. אינני רוצה ליפול עליכם לטורח. אם אוכל לעבוד ולהרוויח. אצלנו היה רישום להגירה לצרפת לאנשים שיש להם קרובי משפחה או גזרנים או חייטים. כתבתי לחבר שלכם בשטח הכיבוש הצרפתי אך הוא לא השיב לה. כאשר תכתבו אלינו כתבו

גם לסטפה ולילדים היא בכל זאת גיסה שלנו. ורחל אם את כותבת אליה תזכרי שהם בקרוב נוסעים לאורוגוואי, ואם הזמן יאפשר הם יהיו גם אצלכם.

יקירי

דורה, יעקוב, זמן מה שאני לוקחת את עצמי בידיים לכתוב, אבל בכל פעם לא מוצאת זמן מתאים. המכתב האחרון של רוזיה נתן דחיפה והחלטתי לכתוב.

בבקשה תעבירי את המכתב לרוזיה כי קשה גם לכתוב מהלב וגם לא לפגוע באף אחד.

את מכירה אותי מעט ממכתביה של רוזיה אבל גם היא לא מכירה אותי. מה שהיא מכירה זה מזמן שהייתי הבת של תעשיין עשיר שלא עבדה. ותראי מה החיים הביאו לה. היא חושבת שאני משפיעה על אלק לנסוע לאמריקה, אבל היוזמה לנסיעה לאמריקה לא באה ממני.

הלה

A u s f e r t i g u n g .

Urk.Nolle Nr. 144

Versicherung an Eidesstatt.

Heute, den siebenzehnten Januar
neunzehnhundertsechundvierzig

17. Januar 1947

erschieden vor mir, Dr. Adolf Mühlbauer, Notarassessor in
München, Verweser des

Notariats München XVII.

in der Geschäftsstelle in München 2, Karlsplatz 10/I:

- 1.) Herr Alexander H a b i n , Holzfachmann in München-
Neu-Freimann, Hühfelinstraße 1, früher in Tschentstebau,
anagewiesen durch seine B.P. Identifikation Card, abge-
stellt vom Lager Nr. 560 in München-Neu-Freimann am
18. Mai 1946.
- 2.) Herr Michael S t e i n l a u f , Mechaniker in München 25,
Romastraße 66/I, früher in Haydebrock/Oberschlesien,
ausgewiesen durch seine Kennkarte, ausgestellt vom Poli-
zeipräsidium München am 8. November 1946 unter Nr.
B XVIII - 04681.

Die Erschienenen ersuchten mich um Beurkundung einer Ver-
sicherung an Eidesstatt, um einer Behörde gegenüber eine Tat-
sache glaubhaft zu machen.

Nach Belehrung über die Bedeutung einer eidesstattlichen
Versicherung und die Folgen vorsätzlicher oder fahrlässiger
Verletzung der Wahrheitspflicht erklärten sie mit der Ver-
sicherung an Eidesstatt, daß ihre Angaben wahr seien, was
folgt, und zwar:

1.) Herr Alexander Rubin

Ich bin geboren am 6. Juli 1910 in Radomsk (Polen).

Ich war seit 1939 verheiratet mit Dwora, geborenen Schlesinger, aus Tschenschtschau. Aus dieser Ehe ist ein Kind namens Maria Rubin, geboren am 2. März 1942 in Tschenschtschau, hervorgegangen.

Anfangs 1943 habe ich mein Kind Maria Rubin an die mir bekannte Eheleute Kwiatkowski von Tschenschtschau, Warschauerstraße 40, gegeben, die es in ein katholisches Findelhaus in Tschenschtschau weitergegeben haben, damit es als jüdisches Kind nicht ausgerottet werden wäre.

2.) Herr Michael Steinlauf

Ich bin geboren am 5. Mai 1909 in Baydebreck (Schlesien).

Im Dezember 1946 war ich in Tschenschtschau. Dort sagten mir die Eheleute Kwiatkowski, daß das ihnen ~~einmal~~ von

Herrn Alexander Rubin übergebene, und von ihnen an das katholische Findelhaus in Tschenschtschau weitergegebene Kind Maria Rubin noch in Tschenschtschau lebe und daß dieses Kind, um Verwechslungen auszuschließen, nur an dessen Vater persönlich in Tschenschtschau übergeben werden könnte. Sie wußten dies aus einer Erklärung, die ihnen vom Leiter des erwähnten Findelhauses in Tschenschtschau gemacht worden sei. Es wäre also unbedingt erforderlich, daß der Kindsvater, Herr Alexander Rubin, persönlich zur Abholung des Kindes nach Tschenschtschau kommen müsse, damit er feststellen könne, ob es sein Kind sei.

Vorgelesen, von den Beteiligten genehmigt und eigenhändig unterschrieben:

Alexander Rubin

Michael Steinlauf

L.S.

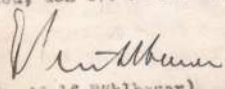
Dr. Mühlbauer, Notariatsverweser.

Vorstehende Ausfertigung wird hiermit

Herrn Alexander Rubin, Holzfaçmann in München-Neu-Freimann, Hippfelinstraße 1

erteilt.

München, den 17. Januar 1947.

(Dr. Adolf Mühlbauer)

Verweser des Notariats München XVII.

תצהיר בשבועה

היום 17.1.1947 הופיעו בפני דר' אדולף מילבאור נוטריון במינכן אחראי על "המחלקה הנוטריונית מינכן 17" במשרדי מינכן 2 ככר קרל 10 קומה א'.

1. מר אלכסנדר רובין מומחה לעיבוד עץ הגר במינכן נויפריימן רחוב היפילין 1 לשעבר טשנסטוחובה פולין, הזדהה על ידי תעודת זהות שהוצאה במחנה 560 במינכן נויפריימן בתאריך: 16.5.1946.

2. מר מיכאל שטיינלאוף מכונאי במינכן מרחוב רומן 86/1 לשעבר בהיידברוק שלזיה העליונה, הזדהה על ידי תעודת זהות שהוצאה על ידי משטרת מינכן בתאריך: 8.11.1946 שמשפרה: B/28/04681.

האדונים הנ"ל התייצבו בפני כדי להצהיר בשבועה ולאשר העובדות הבאות: (הוסברה להם משמעות תצהיר בשבועה, חובתם לומר את האמת והמשמעויות באם לא יעשו כן) הצהירו בשבועה שדבריהם להלן הם אמת כדלקמן:

1. מר אלכסנדר רובין, נולדתי ב 6.7.1910 בעיר רדומסקו – פולין. מאז שנת 1939 הייתי נשוי לדבורה לבית שלזינגר מטשנסטוחובה מנישואין אלה נולדה ילדה בשם מריה רובין אשר נולדה ב - 2.3.1942 בטשנסטוחובה. בתחילת 1943 מסרתי את בתי מריה רובין לזוג מכרים בשם קבייטובסקי מטשנסטוחובה רחוב וורשה 40 הם מסרו את הילדה לבית ילדים קתולי בטשנסטוחובה כדי שתנצל ולא תוצא להורג כיהודייה.

2. מר מיכאל שטיילאוף נולדתי ב- 5.5.1909 בהיידברוק שלזיה העליונה. בדצמבר 1946 הייתי בטשנסטוחובה ודברתי עם הזוג קבייטובסקי הם קבלו את הילדה ממר רובין ומסרו אותה לבית ילדים קתולי בטשנסטוחובה . הם מסרו לי שהילדה חיה בטשנסטוחובה ועל מנת למנוע כל טעות בזיהוי על האב להתייצב בטשנסטוחובה אישית ורק לו היא תימסר. הם דברו עם הממונה על בית הילדים וזאת הייתה דרישתו. על כן על מר אלכסנדר רובין להתייצב אישית, לזהות את הילדה ורק אז יוכל לקבלה.

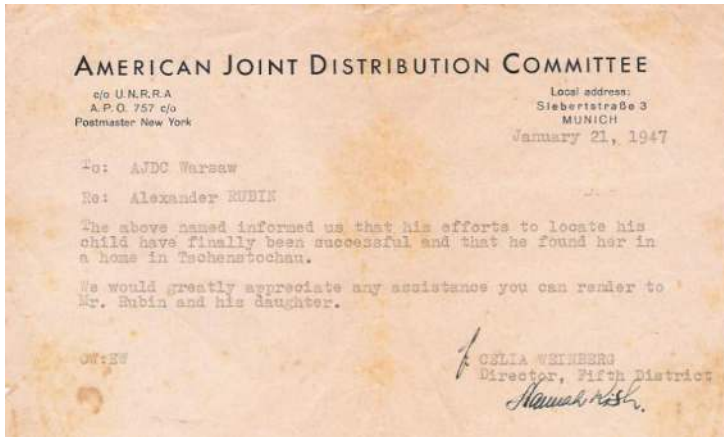
הוקרא לפני המצהירים ואושר על ידם וחתמו במו ידיהם.

על החתום:

אלכסנדר רובין , מיכאל שטיינלאוף

דר' מילבאור נוטריון

מרים רוטשילד (רובין)

ארגון הג'וינט האמריקאי

אל: ג'וינט וורשה

21.1.1947

מאת: ג'וינט מינכן

הנדון: אלכסנדר רובין

האיש הנ"ל הודיע לנו כי מאמציו למצוא את ילדתו הוכתרו
סוף סוף בהצלחה.
הילדה נמצאת בבית ילדים בטשנסטוחובה.
נודה לכם מאד על כל סיוע שתגישו למר רובין ובתו.

על החתום: סלע ווינברג

מנהל אזור חמש.

25.2.1947

טשנסטוחובה

הלושקה אהובה.

אני כותב לך רק היום כי קיוויתי שאוכל לכתוב לך משהו קונקרטי, אבל העניינים לא זזים. למרות שבתו של קבייטובסקי טענה שבזמן שמר שטיינלאוף הגיע היא הלכה לכומר וורובלסקי, הוא אמר לה שאין לו מה לומר בעניין ועל האבא (כלומר אני) לפעול בעצמו בחיפוש. כרגע עלי לפעול בעדינות וברגישות, כלומר בכל מקום בטוב, וגם להבטיח כסף ואולי כך משהו יצליח. הייתי אצל מנהל ה"ביטוח הלאומי" ובמשרד מצאתי מסמך בו כתוב שהילדה אומצה רק בדצמבר 1944 על ידי יאן ומריה פובלובסקי, הגרים בוורשה רחוב מרשלקובסקה 6 אני חושב שזאת בדיה כי בגלל המרד בגטו וורשה המקום לא היה הכול היה הרוס. היום אני עומד להיפגש עם רופאה אולי ממנה אוכל לקבל פרטים. הבטחתי למחלקה פרס אם אקבל פרטים נכונים על האימוץ. ודאי יש לה פרטים נכונים על הכתובת, לא נותנים ילד ללא תעודת לידה, תעודת אזרחות ותעודת המעידה שהמשפחה חשוכת ילדים. כנראה קבלו כסף ועכשיו לא רוצים לגלות את שם המאמצים. אני חייב לנסות כל דרך אפשרית ואם לא אצליח אצטרך לתבוע משפטית, למרות שזה ענין לא קל. סברתי שאוכל לפתור את זה מהר אבל בינתיים אין תוצאות וורודות.

הלנקה יקרה, צר לי שעזבתי אותך במצב זה ובתקופה כזאת. אני מתאכסן במלון כי אצל המכרים אין מקום לישון. בשבת

וראשון אני נוסע לסוסנוביץ או קטוביץ, כי שם זה בחינם. נסעתי לאנקה ובמזל פגשתי אותם בבית, הם קבלו אותי בצורה לבבית, הכינו לי אמבטיה, התרחצתי הלכתי לישון והתעוררתי למחרת ב- 12:00.

הנסיעה הייתה מאד קשה כמעט 5 ½ ימי נסיעה. ברוך השם זה נגמר טוב כי לא היה חסר הרבה שזה ייגמר רע. אפשר להשיג כאן הכול אבל מאד יקר, המלון עולה 200 זלוטי ביום וארוחת הצהרים עוד 200 זלוטי. צר לי שלא הצטרפת אלי, כי זה הולך להמשך שבועות. איך את מרגישה? מה את עושה כל היום? ברגע שיהיו חדשות אכתוב לך מחר בדעתי לנסוע לרדומסקו. אני צריך להוציא מסמך ממרשם התושבים כדי להכין תעודה. לאחר מות הדוד שלזינגר מכרו מגרש ואולי מגיע גם לי חלק, אני צריך לפנות לעו"ד ולהציג תעודות ומסמכים. יקירתי האם את אוכלת היטב? לא לוקחת ללב ולא מתרגזת? האם הנייק ומניה כבר נמצאים אצלנו? האם הם מתכוונים לנסוע ללודג לפגישה עם בני הדודים של מניה? מתי סטפה נוסעת?

כתבי לי הכול כי אני סקרן לדעת איך את חיה ומעבירה את הזמן. הרבה נשיקות ודרישת שלום.

דרישת שלום לרגינה לשאול ואהרון, הנייק הלן הילדים וכל המכרים. כתבי אלי לפי אחת הכתובות:

ג. זילברשץ   ג. מילשטיין

וויצ'חובסקי 8 קטוביץ.   מוג'יבסקה 5 סוסנוביץ

אהרון יקירי

מה שלומך? איך העניינים? בבקשה תהיו עדינים לאשתי
אתם יודעים באיזה מצב היא עכשיו. אני מבטיח לא להישאר
כאן רגע אחד מיותר. אני לא יכול לעזוב כאן לפני שסדרתי
את העניינים עם הילדה. מקווה שאתה ורעייתך תגלו הבנה.
נשיקות לכולם מכל הלב. אלק
נ.ב אם תהיה לי ידיעה חדשה אכתוב.

Ca. to czerwca 25 II 1947

Kochana Heluśka! Dopiero dziś Ci piszę ponieważ myślałam że będę miała Ci już coś konkretnego napisać. Niestety sprawa jeszcze mi nie porużyła ty. Ojciec cię p. Karłowicza odwiedzić że gdy p. Kleinlauf przyjechał ona poszła do kościoła wrocławskiego a on jej odwiedzić nie mógł w tej sprawie nie może jej powiedzieć bo to ojciec t.j. ja sam muszę czynić poszukiwania. Obecnie muszę bardzo delikatnie postępować t.j. próbować uzyskać jak również pośrednie informacje i może w ten sposób coś ty uda. Był to u Karłowicza tydzień. Opieki Spółdzielni i tam figuruje że dopiero w grudniu 1944 dziecko zostało zaadoptowane przez Janę i Marię Pantowich zamieszkałych w Warszawie ul. Marmatowska 6 i ja myślę że to jest wymyślona historia ponieważ Karłowicz w grudniu 1944 t.j. już po powrocie nie istniała. Dzieci mam już opiekę z lekarz przykuta może coś ty dowiedzieć. Proszę Ci referentowi wydziału że go również wynagrodzić jeśli mi poda adres adoptanta. On zapewne p. panią odwiedzi bez referencji (t.j. bez świadectwa małżeństwa, świadectwa zgonu, świadectwa budowlanego) dziecka ty się wydać. Wobecnie oni otrzymali pieniądze i teraz chce ujaźnić narazie. Narazie muszę próbować wszelkimi drogami a gdy oni ty nie uda emuśony będą prokuraturę wystąpić, jednak nie jest to sprawa. Także. Szczerze oś mi ty uda być to satysfakcja, ale narazie nie wiem ty to przedstawia

Kochana Heluśka, jest mi przykre że wstąpiła do rządu
 ministerstwa Czynów Zarządnic, jest mi tu bardzo smutno
 gdyż w hotelu gości w sąsiedztwie nic mamu gdzie spacer
 na soboty; naturalnie jacyś do Tomowa lub Katowic
 gości tam już mnie nie będzie. Zajęciatem do
 wstąpi ministerstwa będzie się do zastawienia w domu, bardzo
 trudno mi się przyjdzie, zobacz mi Tarczewski, węgla
 Tam się i statem marajątko do Rządowej. Podróż była
 okropna prawie 54 dni jechałom, mroź, ale zdrowie było
 zó kochajcie, dwie nie będzie by nie rejestrować.
 Kuchnia moją tu dostać leci b. drogie, hotel koszty 200
 złotych obiad też prawie tak samo. Zauważ też nie przyje-
 dają że muszę być jednak mniej, ~~leci b. drogie~~ ~~hotel~~ ~~kosztuje~~
 Co robisz przez cały dzień? Jak się czujesz?
 Jak będzie ci było wędziat to zaraz Ci napiszę.
 Jutro przedpołudniem pojedę do Radomska, gdyż muszę
 mieć przyjeżdż i krótko ludności by sobie dzień zostawić.
 Do kucharzy i kucharek sprzątał już plac, mroź 270 spadkobiercy
 coit się zjawiło, ale mroź ja też co dostrzegłem ale muszę
 zacząć znowu do adwokata, hitler, trzymaj miły wrodek
 i kłobasi. Kocham cię, dobre się odżywić, nie przesłonyj się
 wrodek jak robisz nie demotuj się.
 Cóż, kocham cię i nas, pojedę za kilka dni do Łodzi
 i zatacy się z kuzynkami. Mami
 Kiedyś była wyjeżdżała. Napisał mi zaraz o wyjeździe
 gdzie widać jakimś jak zjawni i jęchają.
 Kuchnia Cóż dużo nam; podtrzymać się, koch.
 Podtrzymać się, kocham cię, kocham cię, kocham cię
 oraz wyjeżdżać z sąsiedztwa.

Kochamy Anuś! Co Tydzień u Ciebie? Jak idzie interesy
 jak tymczasem z Ławem. Bardzo Ci przyjeżdżają
 delikatnie dla mojej; znowu trochę u jakimś kocham
 ona teraz się wędziuje. Ja ani jednej chęć
 godwinu tu nie będzie wędziat, jednak nie mogę wyje-
 dzać nie zastawienia sprawy dziecka.
 Sędzi że Ty i Jan, ang. b. dobrze wyrozumiał dla Ciebie.
 Cóż, kocham cię, kocham cię, kocham cię
 Jak będzie ci było wędziat to zaraz Ci napiszę.

4.3.1947

טשנסטוחובה

הלנקה יקרה.

אני יושב במלון כל כך עצוב ובודד ובעיני דמעות. אני מסתובב כל כך הרבה ימים ומחפש עזרה של מישהו ועד עכשיו לא נמצא איש שיוכל לעזור לי לפתור את הבעיה הקשה שלי. אתמול הייתי אצל עו"ד לייעוץ וגם הוא טען שהעסק קשה ויש לערב תובע משפטי. בינתיים אני שוקל צעד זה, אך הפקיד בבטוח הלאומי הבטיח לי שבועד מספר ימים ייקח חופשה על מנת שיוכל לטפל בענייני. נתתי לו כמה אלפים שאותם באמת לא רצה לקבל בשום פנים ואופן, הבטחתי לו שאם רק יצביע על מקום המצאה של הילדה אפצה אותו. עיינתי בספרי הבטוח הסוציאלי ושם כתוב בפירוש שהילדה אומצה בנובמבר 1944 ולא ב-1943 על ידי פובלובסקי בוורשה. כל הלילה לא עצמתי עין. מצד אחד מי יודע כמה זמן כל העניין עם מציאת הילדה יתארך, לא הייתי רוצה לנסוע מכאן לפני השלמת הטיפול, מצד שני מציקה לי המחשבה שהשארתי אותך לבד במצבך. אתמול כתבתי לדורה ורחל. חבל שלא נסעת לצרפת כדי להיות עם דורה. עוד לא נסעתי לוורשה ולודג. אני מקווה לפתור את העניין עם הילדה בטוב. אולי פולה בוגיסקה או יזיק דוברובסקי יעזרו לי במשהו. בינתיים הגרוע הוא שהפקיד דורש ממני לחכות.

הלנקה יקרה אל תתעצבי, תראי שאני בסוף אגיע עם הילדה ונהיה כולנו מאושרים. הגיע הזמן שאחרי כל מה שעברנו יהיה לנו טוב. "הבעל הקטן" שלך חושב ומתגעגע לאשתו האהובה ומבקש שה "אישה הקטנה" לא תהיה עצבנית. בכל אופן "הבעל הקטן" מבקש שה "אישה הקטנה" תכתוב לו הכול במדויק.

קראתי כאן בדואר שהמכתבים הנשלחים מגרמניה לפולין חייבים להיות כתובים באחת מהשפות הבאות: גרמנית, רוסית, אנגלית או צרפתית, תוודאי אם אפשר אצלכם לשלוח בדואר אויר, אני שולח כבר מכתב שני בדואר אויר.

מה נשמע בבית? האם את זקוקה לכסף? האם אתם מרוויחים משהו? האם יישכר נסע? האם הנייק ומריה נוסעים? האם סטפה מרגישה טוב? מתי הם נוסעים? לא פגשתי את זיינבך. מסרי דרישת שלום למשה ודולה, למניק והנקה ולכל הקרובים והמכרים. האם את חיה בשלום עם כולם?

תגידי להנייק סטייביקוב שהייתי אצל הבחור ומסרתי לו את המכתב והכסף ברדום. הייתי גם אצל מייבסקי ולקחתי ממנו 3 כפיות ו- 3 סכינים קטנים ונתתי לו 600 זלוטי. אני מבקש למסור דש.

רגינה יקרה אני מבקש ממך לשמור על ה"אישה הקטנה" שלי. אני יכול לריב אתה אבל אני אוהב אותה ומבקש שתשגיחי עליה, ותהיי אחות טובה ואימא.

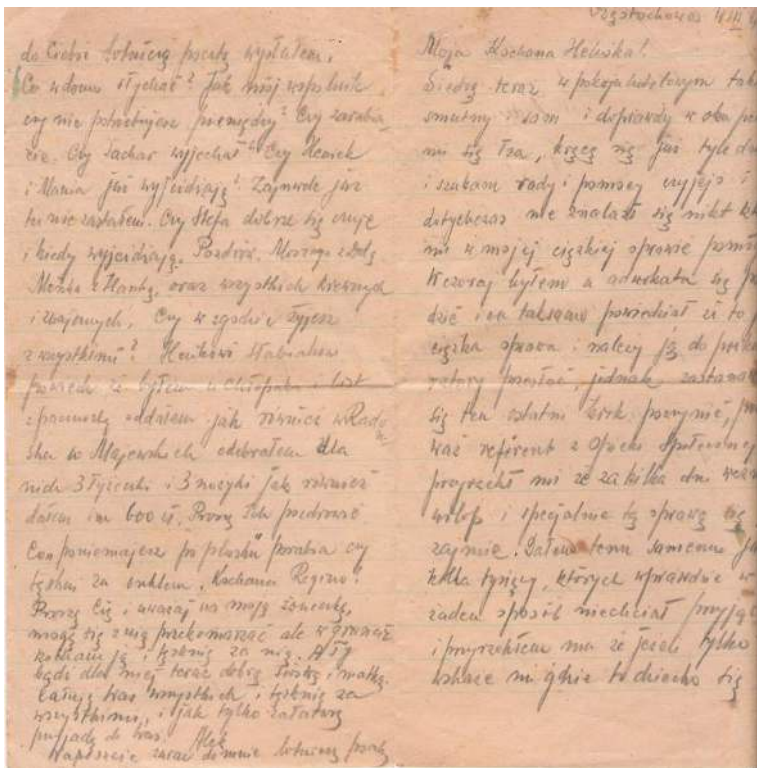
אני מנסק את כולכם ומתגעגע לכולכם. אשוב כשאסיים את העניינים כאן.

כתבו לי בדואר אויר.

אלק

zapinaje lozore go wyozgodny.
 Paogładaiemu laud ksig, a opiece
 Spolaceni, gdzie straszydkiem ze
 dziecka zoznito. Zoodpiessane 14 grad
 nain 1944 pnce fgnie. Antiochulu
 de karczony a karczona jednak
 4 grudnia 1944 już nie istniata.
 Caiz me melozatow i oka nie
 zmouytem z jedney strony. Skozie
 jak drugo ofozna diecha niz pnce
 10 pnce pnce, miachozatow
 kyschac i znow me zatohac.
 Z drugy strony trapy minie mysl
 ze by ktakim stame ferki dama,
 napisatow nowny do Ony jak
 zornies do Rzecz, zatony ze me
 wyechata do francji, bytalyz pnce
 10 stwa z kroy. 4 koda karczony
 ferore me bytan, myslę gdy
 mi 13 me lida detochitow z chichem

zatohac, to musz Pils Bugysha
 lat Jozepk koborneli ez mi pnczy
 ale narowit nappone ze ta referat
 kosi mi cubac.
 Holuba lodowa, nie maith zy me,
 zobozoz ze pnczy z duochica
 i bytaciow karyzcy kozytowi;
 nopyzowy owz - loby już kanc p
 bytu pnce, pncas detyra bytu.
 Kozulek myslę i bychme ze kachay
 znowy i pnce aby zozochu
 me zozochozatow 13, zornica
 myzulek pnce aby zozochu. o
 kyschacow karyzcy napowata.
 To na pnce wyzaciem ze karmie
 de Balto loby minis byci pncas p
 miemochu, wyzochu francuzk lat nwy
 loby, musim by kroy dzyrdowu, znowy
 wy maith od kroy karyzcy pnce
 karyzcy, pnce 13 ja już z loby

7.3.1947

טשנסטוחובה

הלנקה אהובה!

אני יודע שאת מחכה בקוצר רוח לחדשות. אני כותב לך למרות שלא התחדש כלום. אני יודע שאת לבד וברגעים אלה היית רוצה שאהיה לידך. לצערי אני יכול להיות שם בבקשה אל תיקחי ללב. אני מבטיח לך שאת במחשבותיי כל הזמן. כאן עצוב לי, אני הולך עם הראש למטה והוא מתפוצץ ממחשבות. הפקיד מהבטוח הלאומי עדיין מחכה לחופשה. הייתי היום בעירייה אצל הדובר, הוא שוחח עם אם המנזר והיא ממשיכה לטעון שאצלם מופיעים אותם הפרטים שקבלתי ואין להם דרך לאמת אם מישהו הזדהה בתעודות מזויפות או בזהות שאולה. בזמן הכיבוש אם מישהו רצה לאמץ ילד הם לא הקשו עליו. הדובר הבטיח לי שידבר עם מנהל הביטוח הלאומי. אני תקוע במלון ומשלם 200 זהובים מידי יום, אולי בשבוע הבא יזוז משהו, אחרת אסע לוורשה, אולי שם יעזרו לי.

מה נשמע בבית? האם עוזרים לך? האם כולם טובים אליך? לאהרון וודאי קשה בלעדי, לא הייתה לי ברירה והמצפון לא יציק לי על זה. הכי טוב יהיה אם אמצא את הילדה. אתמול היה פורים. ישבתי לבד בחדר וכתבתי מכתב לרחל. עכשיו לפחות יש לי זמן לכתוב. בדרך כלל אני נוסע ביום ששי בערב לסוסנוביץ או לקטוביץ, אני נמצא שם עד יום שני בבוקר וכך חוסך 3 ימי לוקסוס.

קבעתי למחר פגישה עם הפקיד ונאלצתי להישאר. כתבי לי יקירתי על הכול בפירוט, האם יש לך תיאבון? האם יש לך כסף? אם לא תמכרי משהו. תמסרי לשטיינלאוף שמסרתי את

כל מכתביו. הנייק זילברסקי אמר שעל הכול כתב במכתב. כסף לא קבלתי ממנו.

בשבוע הבא אם יהיה לי זמן אסע ללודג. הזמנתי מקום מגורים בסוסנוביץ כי שם זול יותר. בת דודה צריכה ללדת בעוד שבועיים שלושה אבל היא שמחה לקראתי, וקבלו אותי בשמחה. האם סטפה כותבת? מסרי לה דש, מה שלום הנייק? מתי ייסעו? איני מפרט את כל האנשים להם תמסרי דש.

הלנקה אני מנשק אותך, אל תתעצבי, אסור לך. הי לנו זמנים גרועים יותר והצלחת להסתדר, אני מאמין שגם עכשיו תפתרי את הבעיות.

רגינה יקרה! אני חושב שאת דואגת לאשתי, תהיו טובים אליה בזמן הזה. אני חושב על שאול כאן לא רואים ילדים. שאהרון יכתוב לי.

נשיקות חמות ודרישת שלום לבבית.

אלק

ze 4 much tak figuruje i omi nie
 moge separowac ze kio legitym.
 wat by faturyrowa dowodow ze
 podawa obropo, jideli kio obciot
 duceho wadofaturac oai nie moli
 tridnos. Prezident mi puzreli
 ze on tridose pomis 2 Narelatowem
 kpliatu Jideli spozowey. Jidien in
 dawcu bilodu Jody 4 kochu ofraz
 2000 diennic. Moxe 4 puzpizyus
 kpliatu in ofraz mury, imony
 puzady do kanzony, i moze kio
 mi puzoz. Co do domu Jideli?
 Czy by amienito co? Czy mury
 sz dety in kochu? Alon dlypa
 by lano ucyry, bezemne, nie
 minowu puzre, rady, nie kio
 magi sobe puzozowuzy uruwa
 rebie. Me wafpizy Jidelyda magi
 dirccho ofraz.

Keisry byt Puzon, induraw somoty
 4 kochu kochowu i puzowu kio
 do kio, tawu puzozowuzy man
 oia fuzo. Zuzly 4 puztel mowu
 Jody do kanzony in kochu i Jody
 do puzowuzy mow, to kochowu
 sobe 3 mow kochowu. ze. ale kio
 umowu by on Jody 2 kochowu
 i mawu kochu. Kioze on
 kochowu o kochowu kochowu,
 mowu ze kio oia kochowu Jody
 by kochu? Czy mow ofraz?
 Czy mow puzowuzy, Jideli mowu
 to kochowu co. kochowu puzre
 ze kochowu Jody kochowu, ze
 ma kochowu mow by nie ofraz
 i ze kochowu kochowu puzowuzy
 ze o kochowu mi kochowu.
 Puzowuzy od mowu nie kochowu
 i puzowuzy kochowu.

13.3.1947

טשנסטוחובה

הלנקה אהובה!

אני מקווה שהמכתבים שלי גורמים לך נחת, אני רוצה לגרום לך נחת. עד כה אין לי שום חדשות. הפקיד יקבל חופש רק ב- 20.3 ורק אז יתעניין בילדה. אצלי כל שעה ויום ארוכים מדי והוא דחה אותי ב- 8-10 ימים. עם כל מי שאני מתייעץ אומר לי שאין לי דרך אחרת אלא לחכות. ברגע שאפנה לתובע לא מובטחת לי עזרה, עלול להיגרם לפקיד נזק ואז לא יסייע לי. יקירתי אני יודע שאת חסרת סבלנות ואולי גם מתגעגעת לבעלך ה"לא טוב" שעזב אותך במצבך. גם אני חסר סבלנות ומתגעגע, אולי זה יעודד אותך? אני כאן בודד, יש מעט מאוד מכרים, אני קורא עיתונים ומשתעמם. עכשיו יהיה לי שבוע זמן עד חופשתו של הפקיד ואסע ללודג'. עד עכשיו נאלצתי לשבת כאן כדי לשמור על העניינים. הדוד של האישה סגר עסק הם 8 ולי רוצים לתת 4% אבל מגיע לי יותר. מסרתי זאת לטיפולו של עו"ד, העניין מסובך כי הילדה לא בידי, אני זקוק לעשרות מסמכים ותעודות. הוכחות על פטירות, עדים, יש כאלה שיודעים אך לא רוצים להעיד נגד האחרים, בקיצור הרבה בלבולי ראש. אם הייתי פותר את מציאת הילדה, הייתי זורק את העניין הזה. בשלושת השבועות האחרונים הוצאתי 30,000 זלוטי. אני חושש שלא תפדי אותי על חובותיי. אהובתי המלון הנסיעות והעו"ד יקרים מאוד אבל אל תיקחי ללב. מה נשמע אצלכם? כאן מתהלכת שמועה שבצד האמריקאי כולם חייבים לעבוד. מה עם הנסיעה לחו"ל? האם רחל, דורה והדוד מאמריקה כותבים משהו? כאן חוזרים אנשים מהצד האמריקאי. שם בינתיים שקט ואף אחד לא חושב על נסיעה. האם את

מרוויחה? כתבי לי על הכול. אני רוצה לדעת כל מה שנוגע לך. האם מתנהגים אליך בעדינות? מתי סטפה והילדים נוסעים? האם הם מרגישים טוב?

מסרי דרישת שלום לכולם ושיכתבו אלי. מה עם הנייק ומניה? האם הנייק בריא? מה אצל משה ודולה? שישלחו לי את הכתובת של הדודה של דולה בלודג'. בגבול הייתה ביקורת ונאלצתי למסור את המכתב של דולה לדודה לביקורת. בקשר לתמונה של משה אני אהיה בבנדין. האם קבלתם סחורה מפרנקפורט? האם סשה הגיע לצרפת? מסרי ד"ש להנייק הלה והילדים.

יקירתי איך את מרגישה? האם הילדון בועט בך הרבה? אני מבקש שאהרון יכתוב לי אני סקרן.

מה עושה בובי (שאול)? האם הוא שואל עלי? מי עובד בגינה? האם את לא רוצה למחוק אותי מרשימת הדיירים בבית? האם לרגינה יש תיאבון? גם לה בטח משעמם. קשה לי כי אין לי היכן לפרוק את עצבי.

המצב ישתפר כשאחזור. אהרון בוודאי מסכן עם שתי נשים טמפרמנטיות. אבל אני מקווה לשוב במהרה והוא יצא לחופשי. ייתכן שיש כאן קרובים רחוקים עם רכוש שהוא יוכל לקבל חלק ממנו.

כתבתי לך על הכול או על כלום. יקירתי החזיקי מעמד ואז יהיה טוב. מיד אשלח את המכתב בדואר אוויר כי ה"בעל הקטן" שלך מחכה בחוסר סבלנות למכתב הראשון ממך וגם למכתבים הבאים. כתבי לי על הכול בדיוק. על כל הזמן שאני כאן. מסרי דש לכולם ללא יוצא מהכלל. נשיקות רבות אני אחזיר לעצמי.

אלק

13.3.1947

טשנסטוחובה

יקירי!

אני ממשיך לשבת במלון ועדיין אין לי שום דבר קונקרטי. אני נמצא כאן 3 שבועות והעניינים אינם זזים. החל ב-20.3 הפקיד מהבטוח הלאומי יוצא לחופש והבטיח לי שאחרי שאפצה אותו הוא יטפל בחיפוש אחרי הילדה. אין לי ברירה אלא לחכות, למרות שאתם יודעים כמה חסר סבלנות אני מחכה.

אני יכול למסור את הטפול לתובע, אבל כך אזיק לפקיד, והתובע יכול גם לא להצליח ואז גם הפקיד לא יעשה מאומה. בינתיים אני יושב כאן עצוב ולבד. בשבת וראשון אני נוסע למיל שטיין לסוסנוביץ. הם מקבלים אותי יפה. בלה נשואה וצריכה ללדת בקרוב. גוטה איבדה במלחמה בעל וילדה. ברג מנדל מת במלחמה. העברת היהודים נרגעה וזה הודות לממשל, החיים כאן נורמאליים לגמרי. ניתן לקנות הכול אבל מאד יקר. הישיבה במלון וארוחות הצהריים "שואבים" הרבה כסף אבל אין לי ברירה, התקווה היא שהישיבה כאן תישא פרי. מה שלומכם? איך הילדים היקרים? אנא כתבו לי כדי להפיג את בדידותי. שמרטה תכתוב לדוד שלה שזוכר את הפנים החמודים והנרי יכול לשרבט כמה מילים.

אני בטוח שאפשר לשלוח מצרפת בדואר אוויר. מה כותבת רחל? זה זמן רב לא קבלנו ממנה מכתב. מציק לי שבפלשתינה עדיין לא שקט ומה שאנשים בנו במשך עשרות שנים ובעבודה קשה האנגלים הורסים. חשבנו שאחרי כל מה שעבר עלינו סוף סוף נוכל לבנות עתיד חדש, וכאן אנו בין שמים וארץ. צר לי שבכל פעם אני כותב לכם דברים לא נעימים, הייתי רוצה שתשמעו

ממני דבר טוב. אני חייב להודות לאלוהים שאני בריא, אחרי כל הייסורים שעברתי ויש בי אנרגיה לחיים, אבל אין לי איפה ולמה לנצל אותה.

חוץ מזה אין שום חדש, בבקשה כתבו להלה, גם היא בודדה, ואני מפקפק אם אצליח לחזור לפני הלידה.

יעקב יקירי כתוב כמה מלים, הם תמיד מעוררים הנאה וגאווה.

אני מנשק אתכם ואת הילדים האהובים שלכם

אלכסנדר

תכתבו לפי הכתובת: ג. מילשטיין

מוגיבסקה 5 דירה 13

סוסנוביץ

Czechoslow 130 47.

Moi Bohom! Siedzy wadal u polskoj katolicyzmu u Czechoslowce.
 i jenieme me konkretneho napisane me moge. Jini jenieme
 na mijskem 3 tyzdenie i jenieme duceba mijskej me pasungta
 Od 20 III referent efektiv spolecnosti ma obyvame urlopu
 i jenieme mi, ocyvisec u vypracovaniach se spolecnosti
 zajimie se administrativne ducem i niemam rady mijskej
 duci moze a jazyk mijskej spolecnosti ja tu siedzy, ozelac
 Mege jenieme duci do predkaniach, niemam i tege referentach byde
 sarpat, prekurator moze se me me ducatac, niemam referent
 niemam jini dle mijskej me me urlopu. Tak siedzy taku smatruj
 i jenieme, gde ma to jenieme mijskej spolecnosti, na soboty, niemam
 jenieme do Sosnoveho do letoviste. Barcho duci mijskej spolecnosti
 Boda me mijskej i kriticke urlopu, jenieme na soboty mijskej ducatac
 Boda i kriticke urlopu mijskej i jenieme mijskej i jenieme mijskej
 Zjedni a k ducem ducem ducem. Zjaci tu jenieme prave
 normalne, kriticke mijskej jenieme mijskej, ocyvisec se smytko
 jenieme ducem, kriticke tu u polskoj katolicyzmu i ducatac na soboty
 i kriticke jenieme ducem ducem, se niemam rady, aby
 bytko mijskej ducem byto ducem
 Co uhas spolecnosti? Jak kriticke ducem. Pravy has barcho
 tu jedyne co mijskej dle mijskej mijskej jenieme do mijskej
 tubaj u tej mijskej spolecnosti. Niemam Marten mijskej do mijskej
 hujaj kriticke pasungta jenieme jenieme barcho i kriticke se mijskej kriticke
 staci niemam. Od has mijskej ducem letoviste pasungta jenieme
 gde staci tu ja jenieme letoviste pasungta.
 Co Rova jenieme, mijskej jenieme barcho ducem od mijskej listu
 me mijskej. Pasungta nas se u Palestynie wadal mijskej jenieme

eo ludus duresigiki lat eysis pracs budewal. Angl.ay traa
 nissuz, myjilidomy ze jostyla myjicisch naronne zocemomy
 na nois budowac' dnyjs praptyioe. A tu wugi zaplyjemy dy
 mizdy zrouis a nichu. Hocharu Mri, ja uauw urage-ping
 niofmyjemne zecny, dliatbyu zehjere jui adomnie
 eoz dofnego wipruch. Muzny burawic' Bogu ze jostem zdrow
 ze jst bylu ciepricisch zdrowic ni doprowje, jowadaw jenu
 euergi; do zjira, loer licuwaw juj ghu upomypat.
 Pozatow me norego, jrony kas i napowic toz kaska stot
 do Mels + tej samowosa; wstpus by mi. dy udato pmed juj
 jowadaw isnie. &
 Kochany Jakub! Ty napim kaska stot. Trzje lody zorne
 ze sabyfabryz; i danyz wytauz. Catinz kas mozi kochani
 kuzni kochani dierwaki. kuzni kochani
 Napowic jui adomnie.
 G. Mikuliczew. Sosnowiec. Modrzynska Tam 13
 M. K. K. Prand.

20.3.1947

לודג

הלנקה יקרה!

אני נמצא כרגע אצל פולה. אין כאן אף אחד ואני יכול לכתוב לך.
 היום היה יום נורא. אני מאד עצוב איבדתי תקווה ואני מתגעגע
 הביתה. בשבת ימלאו 5 שבועות שנסעתי מהבית, ואני לא סדרתי
 שום דבר. הפקיד בחופשה ובעוד יומיים שלושה אדע אם יש למה
 לצפות. אם לא אני לא אמשיך בעניין הילדה. הלנקה אני יודע
 שכל זה אינו גורם לך נחת. אבל מה עלי לעשות? אני משוכנע
 שהפקיד יודע איפה הילדה נמצאת, כנראה שהוא רוצה להשתכנע
 האם המאמצים של הילדה יתנו אותה ברצון טוב לאחר שיפוצו.
 האם את מבינה אותי? כמה לבי שותת דם. יצאתי בתקווה גדולה,

קיוויתי לחזור כמה שיותר מהר, תיארתי לעצמי איך יהיה המפגש אתה, אני שבור לחלוטין. הלילות שלי נוראיים. אני מסתובב כמו צל ואף אחד לא מסוגל לעזור לי. מאידך כואב לי שאת במצבך לבד. יקירתי אסור לך במצבך להתרגש, את צריכה לשלוט בעצמך, ולהיות אימא בריאה. אני חושב שרגינה ואהרון טובים אליך, אם זה לא כך זה כואב לי מאד. הלנקה יקרה תחשבי עלי מחשבות טובות. אולי אצליח להגיע בזמן. אני חסר סבלנות לקבל ממך מכתב ראשון. כל מספר ימים אני שולח לך מכתב בדואר אוויר. אני יודע שאת רוצה לדעת הכול, אל תשתהי בתשובה, אני רוצה לדעת הכול. כתבתי להנקה סוביאקה, אם את צריכה משהו הוא יעזור לך. היום ביקרתי את הדודה של דולה. היא שמחה מאד שלדולה הולך טוב, היא קבלה ממנה מכתב, הדודה התחתנה שנית וטוב לה. הייתי גם אצל אחות של אטקה, יש להם ילד יפה והולך להם טוב. תגידי למניה שהם שלחו כבר את כל המסמכים לדודה אבל בינתיים אינם מתכוונים לצאת מכאן. תמסרי דש מרוזנבלט מרחוב וולצנסקה 37 לסטפה, הלנקה ואוניה. פולה נישאה לגיס של רגינה שלנו, עכשיו הוא מייצר חגורות ושלייקס והולך להם טוב מאד. מבחינה אינטלקטואלית הוא הרבה פחות ממנה (הבדל של שמים וארץ מתחת), אבל הפרנסה מחפה על הפער.

אחותה של פולה הגיעה משבדיה והיא נמצאת אצלה. בוודאי תתחתן בקרוב, חבל על הזמן.

חופך מזה אין אצלי שום דבר מעניין. מחר בבוקר אני שב לטשנסטוחובה. הלנקה אל תיקחי ללב, תאכלי היטב אל תתעצבי, כתבי על הכול, גם אם את חושבת שהמכתב לא יגיע אלי. אי אפשר לחזות שום דבר מראש. היי מרוצה ש"הבעל הקטן" כי

בוודאי חשבת שלא. מרוב געגועים אני אשתפר היי בריאה
והחזיקי מעמד, את מרגישה את הנשיקות שלי? נכון.
מסרי דש לאהרון רגינה ובובי, לסטפה הלנקה הבעל והילדים,
לאווה ובעלה ואחיו, למשה ודולה ולכל השאר .
שלך אלק

טשנסטוחובה

24.3.1947

(מכתב מאותו תאריך כמו הקודם נשלח לדורה ויעקב בצרפת)

יקירי! דורה יקרה.

מכתבך מ-2.3 הגיע היום וגרם לי שמחה רבה. כל היום אני בוכה
מהתרגשות. גוטה הביאה אותו ולא הצלחתי לקרוא אותו כי
הדמעות חנקו אותי. כל כך ציפיתי לקבל מכתב מהבית או מכם.
עד היום לא קבלתי מהלנה מכתב. עברו 5 שבועות מאז עזבתי
את הבית, וכאן לא אז כלום.

הפקיד נסע במיוחד בענייני והוא אמור לחזור מחר מחרתיים,
בינתיים אני סובל ומסתובב כמו צל . במשך כל השבוע אני
בטשנסטוחובה, בימי שבת וראשון אני בסוסנוביץ. בשבוע שעבר
נסעתי ללודג אל פולה מיצוסובה, היא התחתנה עם גיס של
רגינה, נשאר בחיים בן, בן 18, הוא נסע לפלשתינה והוא נמצא
אצל מישהו. הם נפגשו במקרה במסעדה, הוא הציג את עצמו
כגיס של רגינה, היא הייתה לבד עם ילדה בת 8. מנייק ואשתו
ואייזיק ואשתו נסעו לגרמניה והיא חייתה בתנאים קשים. הם
התחתנו , הוא מרוויח יפה, והיום זה העיקר. באה אליה אחותה
הצעירה רווקה משבדיה. כמעט כל המשפחה ניצלה. אנזה אשתו
של מנייק התאבדה לפני מספר חודשים, מנייק בגד בה על ימין

ושמאל. היא הייתה זאת שסדרה וארגנה לו הכול. דורה יקרה שמחתי ששלחת לי תמונות, מרטה גבוהה ונחמדה, הנרי מתוק, מאד הייתי רוצה לחבק ולנשק אותם. יעקב היקר נראה כמו שחקן. את לא מתארת לעצמך כמה בריאות וכוחות נוסכים בי המכתבים שלך, המילים החמות, אף פעם לא הבנתי כמו עכשיו מה זאת משפחה, רק כאשר הם חסרים, במיוחד בבדידות הזאת, כאשר אני מקבל מכתב אני בוכה מאושר, שלב של מישהו נוסף פועם עבורי. אלוהים יגמול לכם על החבילה ששלחתם להלה, ליבי כואב שנאלצתי להשאיר אותה במצבה, כאשר קבלתי את הידיעה על הילדה היא ללא דיחוי אמרה לי לנסוע. אני מקווה שהחבילה תגרום לה נחת. אני מתרשם שהעניין ימשך ולא הייתי רוצה לעזוב בלי לסדר את העניין. הלה בראשית החודש תצפה ללידה, יש לה אמנם אחות והיא מוכנה לעשות בשבילה הכול אבל ההיפך לא. אני רוצה לחזור מה שיותר מהר. במשך הזמן הסתדרתי לא רע, למרות שעבדתי קשה, אך לא נזקקתי לסיוע מאיש. אני שמח שמינסקי נמצא כבר בצרפת. הייתה לו תקרית ו-3-4 פעמים הוא לא הצליח לעבור את הגבול. בלה מילשטיין ילדה אתמול בן, ולא יכלה לכתוב לך, אני כותב לך מטשנסטוחובה. כתבי לרוזה עלי. בעוד יומיים שלושה אכתוב לה וגם לכם, אולי יהיו לי בשורות טובות. אני יודע שאני גורם לכם צער, אבל אולי פעם אגרום לכם שמחה. אחרי כל כך הרבה שנות סבל, אני רוצה לעבוד ועוד לעבוד ולבנות לעצמי עתיד. אני מודה לכם מכל הלב על כל מה שאתם עושים למעני. כתבו הרבה להלה כי זה וודאי ישמח אותה. אני נושק לכם ולילדים האהובים, אני נרגש להתבונן בהם.

שלכם אלק

מרים רוטשילד (רובין)

מרמור, היא לית. כלל נראה זה מרגי : דבר זה. Bytam mirmora u mory
Bata, miaz Tadne ducho i dora iam hz wiodit. Rowica bytam u
listo zaimude, paron Maw i wytal, jui wyptkic formalnosc do
artki ; narazie nie rozwiniaz szel wyjedat. Kupi. Kolenc Eran
oddad postawieniu od Rozublatni i Holnawski; sz.
Pole wypta ze mugi za uwoga nary. Roging, komasont, hccnie wyptka
paki, gaty, kelli ; barde dobre im hz eridic, pod wygledu intelektualny
Hr stoi o cete niedo nicy ~~maw~~ ^{ni nicy}, ale jeb jeb, parawo to i zpta.
Projekata tu sista Bl. ze kowci; jeb to u nicy, ale chęta jui obrotu
wiodci do mugi, nhota ciao, nic.
Polem umnie nie arbowego, jubo zraa wyjidiam cwie do Cyzostanoy.
Nahoka, nie hz nie prajmuj, i dobre hz adyptuj i sztatostek nie rol tote
zawartoscia. Najze mi wyptkiam. dacty ardotata ze tote jui nie wyptka
ale nie mi miana prezablati, narazie i tak nie uwaga kowci.
Eran hz ze wyptkic hctoi, bo chęta wyptkic ze wale ar hctoi, hctoi hz to dobre
lepty. Bzdni mi utraa i hctoi hz, wily hz, wily hz, wily hz, wily hz, wily hz
Podmianu Roging, ^{Saboty} Kowci, Kowci, Kowci; dactoi, Kowci, Maw, Kowci, Kowci, wily hz, wily hz,
Roging i wily hz, Eran, Kowci, Kowci, Kowci, Kowci, Kowci, Kowci, Kowci, Kowci, Kowci, Kowci,
Tym hctoi

Łódź 20 III 47.

Kochana Heluska! Siedzę u tej chustki u Poli miloego mema
i mogę napisać do Ciebie, obropny dzieci mamu dzisiaj, jest mi
strasznie smutno i beznadziejnie, i bardzo tęsknię za domem.
Ja u soboty mijam już 5 tygodni jak wyjechałam z domu
a ja nie nie zatęskniłam. Już referent jest no utopie i za 2-3 dni
będzie wskazywał czy mam co spodziewać się od niego, czy nie, jeżeli
nie, tożcej nie odchodziłam. Heluska wiem że to wszystko nie
sprawia & przyjmowała, ale co mam zrobić, jestem przekonany że
ten referent wie gdzie to dziecko się znajduje, ale on maie chce
wprowadzić się przekonanie czy tamci dotrądnicie za wynagrodzeniem
zostają, ale ja mam u to wszystko Heluska, rozmowa moje serce
takie ono obawione, wyjeżdżać u tego nadzieję, chociaż
jaki jaknajprędzej tu być, wyobrażać sobie jak ja je pierwszy raz
ujrzę, to moje marce, jestem zupełnie zamary.
A tu brzy się jak oca i mięt nie pot u stanie mi pomóc.
Z drugiej strony gnębi mema że Ty choruje u takim stanie
samo jeste. Kocham u, ale Tobie nie udało się tamie przejmować,
musisz pauzować nad sobą i być zdrową matką, myślę
że Regina z Aronem są dobrej dla Ciebie, bardzo by mi u było
gdzieby było inocej Heluska, bądź dobrej myśli, myślę że może
jednak uda mi się na czas przyjechać. Z miłości uroczą
oczekuję pierwszego listu od Ciebie, przez co kilka dni lotniczą
poczta, gdyż: wiem że chciałabyś o wszystkim wiedzieć jaknajprędzej.
Przez Ciebie i nie wstydę z odpowiedzieć tak chciałbym o wszystkim
wiedzieć. Napisać do Leona Stabicki i myślę gdzieby coi pomógł
od niego dłużej Ci pomógł. Byciem dzisiaj u ciotki
Poli bardzo się ucieszyła że Ty dobrze by powodzi, obyma

מרים רוטשילד (רובין)

Rejimy, on zotat myc iyein o Betsua
 yitenu, ym jui wjczubot de Palestiny i jost
 ebrewe u jny Miszewolm. Sornali big jnyjad
 kecu w jakoz, z otiduce, on jui jwirdinat se
 byt jnywron Rejimy, ona byt jama z Slatny
 eirag, galy Meurk e zony Hiry e imy wjedat
 le de Memice i ona byt u nicobyt dohyon
 wotnukoda i jebroti big, on toduke zotabia
 e dwinaj to najwraziwotce, jnyjedat toce
 do imy, najwiedca iet siocha Reim z dwinaj.
 Franis ceta redura Miszewolm u jwirdinat,
 Andica byle Meika i ona udebrata toce
 zepce med bitema miszewolm u Memard.
 Mece Meurke korlas zhadat jz i jedynic
 docht imaj zyt, jwiewani byti na anyjchik
 jwirdinat u wotnukoda a ona ujedat
 u wotnukoda wmykta. Hadana ^{to} jwirdinat
 jz u wotnukoda z Haryel edige jale Meika
 wjedat i mita a lewri jz bawid bym
 chadot iet ujedatimaj. Jz dwinaj wjedat

a kochany Jakob jak artysta filmarzy.
 Sama mioszore ile idowna mi dadajene
 pisze do swata, tak Takaj kicha
 nieptych staj, nigdy nie decydujane
 co to redice lub redicestwo, depiure
 jak mi iet bawid a decydujane toce
 w tej kochanicy, gdy obymaj list
 pisanaj i pisanaj ale jednak jostem.
 Haryelaj jwirdinat se anyjce toce jz
 dla mieda. Jz haw zapiso za Meika
 cewie ujedat do Rebi, jzce mieda toce
 iet w jny obrewe miszewolm jz zotansi i jz
 chaw, jz byle dochtim wotnukoda obrewe
 jzce jzce wotnukoda jzce wotnukoda, obrewe
 jzce dochtim. Jzce wotnukoda iet
 wotnukoda i jz jwirdinat, jz jz jz jz
 chateu chateu jzce jzce jzce
 a kich i jwirdinat mija jzce jz jz
 woi, ma listaj wotnukoda, ale, ale on
 jzce dla mieda wmykta toce a wotnukoda

יקירי! דורה יקרה (אחותו בצרפת)

24.3.1947

טשנסטוחובה

מכתבך מ – 2.3 הגיע היום וגרם לי שמחה רבה. כל היום אני בוכה מהתרגשות. גוטה הביאה אותנו ולא יכולתי לקרוא אותו כך הדמעות חנקו אותי. כל כך ציפיתי לקבל איזו ידיעה מהבית או מכם. עד היום לא קבלתי מהלה מכתב, עברו 5 שבועות מאז יצאתי מהבית והעניין עם הילדה לא זו. הפקיד נסע במיוחד בעניין זה ומחר מחרתיים צריך לשוב. אני סובל מאד, מסתובב כמו צל, במשך השבוע אני בטשנסטוחובה ובשבתות ויום ראשון אני נוסע לסוסנוביץ או לקטוביץ. בשבוע שעבר נסעתי לפולה מיצוסובה. היא התחתנה עם גיס של רגינה, נשאר בחיים בן, בן 18 שנסע לפלשתינה והוא מתגורר אצל מישהו. הם נפגשו במקרה במסעדה, הוא אמר לה שהוא גיס של רגינה, היא הייתה לבד עם ילדה בת 8. מנייק ואשתו, אייזיק ואשתו נסעו לגרמניה והיא חיה בתנאים לא טובים. הם התחתנו, הוא מרוויח יפה והיום זה הכי חשוב. היום באה אליה אחותה הצעירה רוזקה משבדיה. המשפחה כמעט כולה ניצלה. אנז'ה אשתו של מנייק התאבדה לפני מספר חודשים, מנייק בגד בה על ימין ושמאל. היא ארגנה וסדרה לו הכול. שמחתי ששלחת לי תמונות, מרטה גבוהה והנרי מתוק, מאד הייתי רוצה לנשק אותם. את נראית נהדר וז'ק נראה כמו שחקן. את לא מתארת לעצמך כמה בריאות מוסיפים לי המכתבים שאת שולחת לי. פעם לא הבנתי מה זאת משפחה, רק כאשר הם חסרים, במיוחד בבדידות בה אני נמצא, כאשר מגיע מכתב אני בוכה מאושר, שמח שלב של מישהו פועם עבורי. אלוהים יגמול לכם על החבילה ששלחתם להלה. החבילות יגרמו

לה הרבה נחת. לבי כואב שנאלצתי להשאיר אותה במצבה, כאשר קבלתי ידיעה על הילדה. היא זרזה אותי לנסוע ללא דיחוי. לדעתה העניין ימשך זמן רב, אני רוצה לחזור בידיים ריקות. הלידה צפויה במאי. אחותה אומנם אתה והיא מוכנה לעשות למען אחותה הכול אבל לא להיפך. אני קצר רוח לחזור. במשך כל התקופה לא נזקקתי לסיוע מאיש. אני שמח שמינסקי נמצא כבר בצרפת. הוא ניסה ללא הצלחה לעבור את הגבול 3-4 פעמים. בלה מילשטיין ילדה אתמול בן, על כן לא יכלה לכתוב. כתבי לרוזה אודותי. אם יהיו לי חדשות אכתוב מיד לשתיכן. אני יודע שאני מצער אתכם אבל אולי גם אגרום לכם לשמוח. אחרי כל כך הרבה שנות סבל אני רוצה לעבוד ולעבוד ולבנות את עתידי. אני מודה לכם מקרב לב על כל מה שאתם עושים למעני. כתבו להלה כדי לשמח אותה. נשיקות לכם לילדים האהובים, אני נרגש להביט בתמונותיהם. שלכם אלק

25.3.1947

טשנסטוחובה

יקירי! דורה יקרה

לפני רגע קבלתי מכתב מהלה שהגיע לכתובת של מכר פולני

בטשנסטוחובה מתאריך 13.3.1947

כמובן שהיא עוד לא קבלה שום ידיעה ממני והיא לא שקטה.
היא מספרת שקבלה מכתבים מכם ומרוזה, רוזה משתדלת להשיג
עבורנו ניירות, גם הדוד באמריקה מנסה להשיג עבורנו ניירות.
היא רוצה שאחזור במהירות האפשרית. אני מבין אותה מצוין
ובעצמי איני יודע איך היא מסתדרת במצבה זה. בינתיים חזרה
מכאן מאד קשה. מכר שלי יושב בצ'כיה כבר 5 שבועות ולא יכול
לחזור. אך אני מאמין בכוכב שלי ובמחשבה חיובית. פעמיים
הייתי כאן בדיכאון והצלחתי להיחלץ, אני מאמין שגם בעתיד
יהיה טוב. כמובן שאני רוצה לגמור ולסדר את העניינים ולחזור
עם הילדה. מחר חוזר הפקיד ואני מצפה ממנו לתשובה חיובית.
אכתוב לכם כאשר תהיה לי בשורה.

אלק

נשיקות וד'ש

מרים רוטשילד (רובין)

Cystobolava 18 11

Kochani! Przed chwila otrzymałem list od Heleny adre-
 sowany do waszego polaka ^{z daty 13^{go}} i Cystobolawa. Oczywiście że
 jestem od razu zadowolony z otrzymania i jest
 bardzo miłe. Piszcie więcej i otrzymania od Was
 list, również od Pani z Rosji stara się o papirus dla nas
 również otrzyma list od Włosa z Ameryki że wyrobila dla
 nas papirus. Proszę aby mi jak najwcześniej przesłać, ponieważ
 ja dotychczas i sam niczem jak ona sobie w tym okresie
 prowadzi, tymczasem ponieważ jest bardzo utrudniony

i w tym czasie

Jeden list waszemu siostrze pani Sapphira w Czechach. Ale
 bardzo dobrej myśli, wiesz w której godzinie? I może być
 pani to w sprawie i rozprawy o mi się udało, ten i dalej dobrze będzie
 Oczywiście że sam chciałbym jej rozprawy zabrać i trochę
 z dziećmi, jako reprezent wraza i co mi bardzo miłego czasu
 tymczasem się dzieje. Teraz mam napisany list i się dzieje
 Teraz raz mam rozprawy i listy i podobnie
 Alek.

8.4.1947

נוי פריי מן

יקירי!

קבלנו היום חבילה שנייה בה היו 27 חיתולים, בגדי גוף, מעל למצופה. אני באה ממשפחה "בעלבית" מסודרת וקבלתי חינוך קפדני, אני רגישה למראה לבנים. אלה ששלחתם עומדים בכל הסטנדרטים. איני יודעת כמה אתם מודעים למצווה שעשיתם, וכמה אני חייבת לכם. כאשר אלק יראה את הדברים הוא יבכה כמו ילד.

הוא דואג לי מאד ומודע למצב בו הוא השאיר אותי. גם לו קשה. כדי לקנות את כל הדברים ששלחת לי צריך תקציב נכבד. עם החבילה הגיעו גם שני מכתבים מאלק, אני שבורה לגמרי, סלחו לי שהמכתבים "שחורים" כל כך, אבל אני במצב של התמוטטות עצבים. המכתבים של אלק טרגיים, הדבר היחיד המשתמע מהם הוא שהעניין עם הילדה הוא ללא סיכוי, לו יש תקווה, הם מרמים אותו ומוציאים ממנו את הפרוטה האחרונה, אני רואה בבירור שזה עבור כלום. אני בטוחה שגם אתם יודעים זאת מצוין, אבל האישה מרגישה זאת כפליים, גם מה שהוא לא כותב. אני כבר השלמתי עם זה שלא יגיע ללידה, זה לא הגורם לייאוש שלי, אבל הלב מתפוצץ מכאב כאשר אני רואה איך זה מתקדם, ומה עובר עליו, ומצבו של אהובי.

הסתגלתי למחשבה שהוא יחזור עם ילדה ואם אלוהים ייתן והלידה תעבור בשלום, נחליט על מקום כלשהו להמשיך בחיים נורמאליים.

אני מודעת לסבל ולכאב שלו מאי הוודאות בקשר לילדה ומה יהיה הלאה. לא אמרתי שום דבר ואני מצפה לחזרתו. יעצתי לו

שיישאר כל עוד קיים סיכוי למצוא את הילדה, שלא יתחשב בנו. אנשים עושים ממני גיבורה שבמצבי היה לי מספיק אומץ לאפשר לו לנסוע, אבל האמת שאני פחדנית ומאוד הייתי רוצה שישבו מה שיותר מהר, ויהיה אתי בלידה. תמיד הייתי מלאת יוזמה ואנרגטית, גם במחשבה וגם במעשה. אבל עכשיו אני חלשה אישה קטנה של הבעל שלי ובשבילו הייתי נותנת את דם לבי. כל תזונה של הילד בבטן זה כמו הד לנעשה בליבי. פשוט רע לי ואני יודעת שרק כאשר בעלי יעמוד בשביל של הבית יאמר שלום בחיוך שלו, ויחבק אותי כל הבעיות ייעלמו והשחור יהפוך לבן. דורקה אני יודעת שאת עובדת קשה ולכתוב מכתב עבורך זו "גניבת זמן" אבל המכתבים האימהיים שלך מלאים דאגה ועידוד, הם מלאים בחכמת חיים, יש להם השפעה המצילה אותי. יום יבוא בו ניפגש ונהיה ביחד ואז תראי שאני לא כל כך מרירה ובוכייה. הלידה צפויה בעוד 6-7 שבועות. אני רציתי כל הזמן בת כדי לקרוא לה על שם אימי אבל אלק רוצה רובין אז אני גם חולמת על בן. נקווה שהמכתבים הבאים יהיו יותר שמחים. האם מיכאל שטיינלאוף מסר את המכתבים שלי? דורקה את ודאי מתענה בקריאת המכתבים שלי, אני כותבת בכתב לא ברור כאשר אני עצבנית ולא שולטת בידיים. ברכות ונשיקות לכולם

הלה

o mi listy i jakaba tak ryzicis mozte i pry-
 jacielicie drataryj uamni stericenic.
 Graecis nadijdite diini knidy bydiniy vram, to
 ni preclanacie, ze mi zovne jstam tak saluta
 i preclivna, ale techolice tee mi trouty
 unicy, lee to ju mi stuzo jnece 6-7 tygodni.
 Hien jazykstan cety ces vira colicaty by uamni,
 pa manie, lee ze stek, opovnie prazic Rutina
 to ja masy by mi chitpa.
 Alie nestopae moje listy byto ju vrelty
 veselne. vrapinice cy vbricit stinlauf
 to vas byt i cy oddat moj list?
 Potem harko ni jonec mycepe pry vytende
 modet listam, je zavne tak vnyctilice
 prazicetam, ale goly jstam zduerwomene
 to rjka mi veale vti stoke.
 Bydieri mrens padrosvicni, vektvenci,
 ool vanej oddancj, i obecnie take vimejst-
 livij Heli

8/11 1874. מי חייבתי!

Grudenbergian spriny kam senajmici, ie nadanta
 druga panica x ktorej mi wyslawano: 27 pielnich.
 Kam i uklad tej listow domowej prawnosci unellicie
 moje obelzawane. Pielny murin z popoderstwy
 rodniny i starymasari staranne uchothane - na uklad
 listow jstam naujaluni unellicie, leu ze tenie
 mogtaly wytrzymoi unellicie kopytko. Oni sien oty
 zedipieru solie sprony z popoderstwy ucpitan. I dokonale
 idajz solie sprony, ile udujczendzi sile mowatungo dhuje
 solie wos sacigpplani. Chy wani foididnie, u dlei
 galy to zalecy repriere jak ducelo. On mi omie
 zamertnia, ie u jak opolnie postawiu maty, dhuje
 miu wostant, jemu tu mi jst uuyotke koncy
 a, raly tu chwiei kupy co talungo, to truba
 unie uniprobawne iwadli.

Konocudnie z panicy nadentij dwe listy od sllia.
 Moji hochani! jstam supetusi edamane - ufranci
 ze moje jstam listy sy radne tak coine, leu ja
 naprawdy tu wian netrodlega wstamanie mi.
 listy sllia sy bragsene, jemo z usch uynika
 ze optam z diuclim jst beuadziqina, su
 mi prace tudzi, unellicie. So tam tudzi od obryg
 ostatini grone, o ja jemo uidy, ze to me uie
 otapanu dokonane o unupllicim iicicij, leu some
 cuje podijuni, nawet to cuje me jstam tu. jstam
 pogodna atam, ie me idgij prapichoe na uie
 mego ruziwrania, i uie to jst porodam unij
 tospacy, ale uie owa polka z folu, galy solie
 unuprytomnis x jakoi tospacy mi hochany os
 smagdyje i co tu prazija.

Sosnoviec 04.13.47

My Dear Ones. For almost Two weeks I was not in Sosnoviec, because for the first Easter holidays I was at Poli a recent Szoda's wife (Regina's brother in law) and later I was at Czestochova for a week guarding my case.

I was very happy when I received the two letters from you and one from Ruzi. You can't imagine what your letters mean to me in this lonely life full of emotional trauma. Especially, for the last week I had many problems because of my clerk. A week before the holidays, he proposed that because of the broken bridge he couldn't drive to the place where child is located. Additionally, because of the holidays, he doesn't want to interfere with the recent parents and he will try to solve this situation in the official way. He asked me to come right after their holidays so we can continue our case. On the first day I came, he told me that he doesn't have the answer yet and he instructed me to come back in two days. When I came two days later, he said that he didn't receive the answer and he told me to come no earlier than in one week. I started to beg him to come with me, eventually for him to give me the address so I can continue the case myself. He refused to do that claiming that he didn't contact them and he doesn't know the address.

He only identified the address of the person who knows where the child is located, and that this person won't talk to me because our conversation could interfere with his plans. He said he can drive there at the end of the month. Pleading and begging didn't work. After talking to him I felt very depressed because for me every hour counts while he tells me to wait 2 more weeks. After leaving clerk's office I met one of my close friends and he told me that I cannot wait for such a long time because the former parents can leave and drive the child away to an unknown destination. He suggested that I should talk to the mayor of the city. I went to the mayor and told him the whole story. He greeted me very politely and asked the secretary to phone in the head of the foster home. He also asked me to come in the next day. When I came the next day, the clerk

was already waiting. The mayor spoke to him face to face. Later he called me in and declared that the clerk promised to solve this case as soon as possible.

The Mayor demanded that the clerk will inform him about every step he will take in order to solve the case. Meanwhile, he asked us to apologize to each other. I hope that in a short time I will be notified of something. The clerk asked me to come in on Friday. Today passed eight weeks until I got the first letter by mail from Heli. Of course I was very happy. However, at first I was afraid and impatient, since the mail to Germany takes a very long time.

1850
 1851
 1852
 1853
 1854
 1855
 1856
 1857
 1858
 1859
 1860
 1861
 1862
 1863
 1864
 1865
 1866
 1867
 1868
 1869
 1870
 1871
 1872
 1873
 1874
 1875
 1876
 1877
 1878
 1879
 1880
 1881
 1882
 1883
 1884
 1885
 1886
 1887
 1888
 1889
 1890
 1891
 1892
 1893
 1894
 1895
 1896
 1897
 1898
 1899
 1900

14.4.1947

סוסנוביץ

הלנה יקירה שלי!

היום קבלתי מכתב לו ציפיתי זמן רב. הייתי מאד לא שקט, האם חלילה קרה לך משהו. אני מקווה שקבלת את כל מכתבי. אני כותב לך בצורה סדירה. הבעיה שהדואר פועל לאט בשני הכיוונים.

16.4.1947

טשנסטוחובה

עד היום קבלתי מדורה 3 מכתבים, וכך גם מרחל. היא שלחה לי צילום יחיד של אבינו האהוב.

רחל כתבה שיש לה הרבה דברים בשבילך ושלחה לך חבילה. זה מספר ימים שאני יכול ליצור קשר עם חו'ל. הלנקה יקרה מאד שמחתי במכתבך וקראתי אותו מספר פעמים, ומאד בכיתי. אני מקווה שאת יודעת שאני רוצה להיות אתך, אבל איני יכול לסדר זאת. את החג הראשון ביליתי אצל פולה, קבלו אותי מאד יפה, מחשבותיי היו במקום אחר. שבוע לאחר מכן היה לי קשה כי הפקיד אמר שבמקום שהילדה נמצאת יש גשר הרוס וגם בגלל החגים איני יכול לבלבל למשפחה את הראש. לכן הזמין אותי לבוא אחרי החגים להמשך טיפול. באתי ביום שלישי ואז אמר ששלח מכתב רשמי למשפחה, שאבוא בים חמישי, אז אמר שאין לו תשובה ושאבוא בעוד שבוע. אני מתחיל להתחנן בפניו, מציע לו כסף, שייתן לי את הכתובת של אלה שיודעים את מקום המצאה של הילדה. הוא טוען כל הזמן שאין לו קשר עם ההורים המאמצים. אני לא מצליח לקבל ממנו את הכתובת. אם אפנה לאנשים אלה רק אקלקל והם לא ידברו אתי. כרגע אינו יכול

לנסוע רק במחצית השנייה של החודש. יצאתי ממנו שבור ופגשתי מכר אחד אדם מבוגר, אני מספר לו את כל הסיפור והוא אומר לי שאסור לי לחכות כי כאשר יקבלו את המכתב הם יסתלקו למקום בלתי ידוע. לך לראש העיר הוא אמר לי. בכל זאת לא רציתי כי סגן ראש העיר לא היה לו כל כך רצון להפנות לראש העיר, הוא התעסק בזאת ולא רציתי לפגוע בפקיד. ראיתי שלפקיד יש כוונות טובות, אחרת יכול היה לומר שאינו יודע שום דבר. סבלנותי פקעה והלכתי לראש העיר. הוא קבל אותי בסבר פנים יפות ובאדיבות, ספרתי לו את השתלשלות העניינים, וגם ציינתי שאיני מאשים את הפקיד ברצון רע. והוא ברצותו לעשות טוב יכול להזיק.

ראש העיר צלצל לראש הבטוח הלאומי ודרש לקבל את הכתובת בה נמצאת הילדה, ואמר בו ביום שבת. אני בא בשבת והוא שולח לקרוא לפקיד, הפקיד מגיע, הם מדברים ב-4 עיניים. אחר כך הוא קורא לי ואומר: "אדון גרבייץ (הפקיד) התחייב בפני לפתור את הבעיה תוך זמן קצר ביותר", הוא ידווח לראש העיר על כל צעד שינקוט. ראש העיר ביקש מאתנו להתפייס. הספור הזה צער אותי אבל עכשיו העניין יזורז. מחר או מחרתיים אני צריך לקבל ידיעה. מובן שאני מתוח וצר לי מאד אבל אין לי ברירה.

אני מתגעגע לכולם, חושב על בובי, אני מרוצה שמניה והנייק נמצאים אצלנו. לפחות שמח לך. שמחתי בתוספת שכתבו רגינה דולה מניה והניוש. אהובתי חשבי עלי ברוח טובה. אני חושב שעכשיו תהיה התקדמות. לא אשאר כאן שעה מיותרת. חושב עליך כל הזמן ומתגעגע.

נשיקות אלק דרישת שלום מ א- ת

רגינה יקרה

באמת שמחתי על התוספת שלך. מאד מתגעגע אליכם. צר לי שאהרון נושא לבד בעול. כשאחזור תצאו כולכם לחופש במיוחד אני מתגעגע לבובי ואני מספר כאן על כל תעלוליו. הוא בטח היה עוזר לי יפה בגינה. המשיכי לטפל באשתי. שאהרון יכתוב כמה מילים.
נשיקות לכולם.

למניה והנייק היקרים

אני מאד מרוצה שאתם אצלנו. אני חושב שזה נעים לאשתי, צר לי שאיני אתכם, אני מקווה להתראות בקרוב. תודה על המילים שצרפתם למכתב. אתם מבינים שכאן עצוב לי ואני בודד וכל מכתב מעודד ומוסיף לי כוח ואנרגיה. כתבו לי אם ליאון דיאמנט היה וספר להלה שדיבר אתי. כרגע מצב רוחי חיובי. נושק לכם יקירי, בפעם הבאה לא אקבל את התירוץ שנשאר לכם מעט מקום לכתוב. אפשר להוסיף דף ולכתוב בהרחבה.
תודה על טיפולכם באשתי

שלכם אלק

הלנקה

תודי לדולה על התוספת (במכתב) מסרי להם דש לבבית וגם לסטפה הלנקה לילדים לאווה ובעלה.
האם אתם מרוויחים? כתבי על הכול ואל תחכי לתשובה כדי לכתוב. כל מספר ימים אני כותב. האם קבלת חבילה משוויצריה? שלא תהיה לך עגמת נפש, אני חושב שהעניין לא ייקח הרבה זמן.

ברגע שתהיה לי הכתובת אפעל במהירות לקבל את הילדה. בלודג
הבטיחו לי עזרה מ"יהודה".
את המכתב התחלתי בסוסנוביץ אבל כפי שאת רואה סיימתי
בטשנסטוחובה.
אצל הבת-דודה יש תינוק והיא עצמה חולה כך שלא יכולתי
להמשיך לכתוב. היחס שלהם אלי יוצא מהכלל.

18.4.1947

טשנסטוחובה

אהובתי

אני שוב בחדר במלון כבר 3 ימים, מחכה למחר. אם עד מחר לא תהיה לי ידיעה מההורים המאמצים, ייסע הפקיד ביום שני בבוקר אליהם. אם לא יצליח אז ללא שהות אקח את העניינים בידיים. את בוודאי מבינה שסבלנותי פוקעת. ומה לא עשיתי כדי להזיז את העניינים. כמה מאות ואלפי מחשבות חלפו במוחי משך השבועות שאני כאן. כמה לילות ללא שינה עברו עלי. כמה נורא להיות חסר אונים כאשר אתה רוצה לסדר עניינים. יש לי הרושם שעד יום חמישי שישי יתבהרו העניינים כי עכשיו הפקיד בלחץ. הלנקה יקירתי אני יודע שאין לך סבלנות, אבל את בבית עם הקרובים לך ואינך גורמת לאיש אי נוחות. כתבי על הכול. אני מבין שקשה לך בלעדי ולפעמים אולי מתגעגעת ל"בעלך הקטן". ואני מתעצבן שהעניין נמשך כל כך הרבה זמן ואת לבדך שם. אולי אני גורם לאי נוחות לקרובים שלי, למרות שהם מתייחסים אלי בצורה יוצאת מן הכלל. אורח טוב להיות חד-פעמי ולא 8 שבועות ובכל פעם ליומיים שלושה. איני יכול לשבת במלון כל הזמן, אל תיקחי כל זאת ללב כי איננו יכולים לשנות שום דבר. אני מקווה שליאון דיאמנט כתב לך. טוב שלקחתי אתי סחורה כי הכסף "מתעופף". כאשר יגיע המכר של אהרון אומר לו שחסרים $3\frac{1}{2}$ ק"ג, עכשיו חבל על המילים. הרבה אנשים חוזרים לפולין, נמאס לשבת בתנאים כאלה. כרגע שקט כאן לגמרי, אפשר גם להרוויח, אני רוצה לתת לך חומר למחשבה, מה שיותר מהר.

19.4.1947

אני שב עכשיו מהפקיד, אין לו תשובה, ביום שני בבוקר הוא נוסע לשם. מאד רציתי לנסוע אתו אך הוא לא הסכים בשום פנים. לטענתו רק אזיק. שוב אין לי ברירה ואני חייב לחכות ליום חמישי, לאחר מכן אפנה לכיוונים שונים כי עצבי הגיעו לקצה גבול המתח, לדעת שהילדה בחיים ולהיות חסר אונים להגיע אליה. קשה לי לקרוא את כוונות האיש הזה. כי לו לא רצה לעזור יכול היה להגיד שלא מצא עקבות. היו לו כוונות טובות אבל למה עד כה אינו מגלה לי את הכתובת? זאת איני יכול להבין, הוא אומר שברצונו להסדיר את העניין לבדו, כדי שלא אתקל בקשיים, והוא מתנהג בסדר, הוא פונה למשפחה בשם המשרד ובלחץ ראש העיר. אם לא יצליח לשכנע אותם ישאיר את זה לי. הלנקה יקירתי אל תיקחי ללב את צריכה להראות טוב, שלא יהיו לך סיבות לעגמת נפש, תראי שבקרוב אבוא עם הבת שלנו. כמה שאני רוצה לראות אותה ולשמוח ביחד. מה נשמע בבית? האם את מרויחה? למה אהרון לא מוסיף כמה מילים? איך בובי? אני מתגעגע אליו לרגינה ולכולם. אין לי איפה לשחרר את כל האנרגיות שלי. תהיי אופטימית "בעלך הקטן" חושב לעתים קרובות על אשתו ומתגעגע. מוסר דש לכולם גם לאלה שלא מניתי. אני מנסק אותך בפה

שלק ושלכם אלק

האם מסרת לכביסה את החליפה?
בעלך לא לבוש עכשיו ולא ימצא חן בעיני איש.

Kagobelawa 1811

Moja Kochana! Siedzi tu w tym polnym hotelu,
 w tym od Polni, czekając do jutra, jeżeli do jutra
 nie będzie wiadomości od obywateli rakieta,
 referent i pośredniak wciąż wyjeżdża do nich,
 jeżeli nie uda mu się zatać, wówczas niezdanie
 nie obierają sprawy na własną rękę.

Kłamstwo dupa że ciępliwie mija już się
 koniec i czego ja już nie uczynię aby sprawa
 się dała daleko posunąć. Ale jeżeli, przesyła
 mi się proszę przez waszą sprawę przez te kilka
~~tygodni~~ tygodni, jeżeli mi się uda, jeżeli
 to obrotne bezsilnym było wskutek różnych
 wydarzeń i rzeczy. Ale małe wtajemniczenie do
 swawolnego fizyka co jaonego ty dowiedzieli, jakie
 ma referent już pod panem' sprawę to rob.

Kłopotliwa Kochana! Wzrost że ty się nie, i pleśnia
 jednak jesteś w domu w sobie, to straszy,
 niłogo nie brzmieni^o na własnym tożku
 masz tuje stowienie, rozmawiając ze sobą Ci
 bezemnie a więc czasem tyżko też ze uczynkiem

teraz jui z naciskem ze strony Prezydenta
 Miastow. A jeżeli wieś uda mu się być ludni
 waktowie wówczas może odda w ręce.
 Kłuska kochane moje pragnę być i być przyjmuję
 muszę dobrze wygadać, poradzić takich do
 zwyczajów wielkich, zobaczyć że właśnie przy
 jady z uazę osobę (jak ja pragnę być) zobaczyć
 i zjednać z rancem europejskim. Co słychać
 u domu? Czy zarabiacie? Dłaczego Anu nie dopi
 naje. Bardzo się cieszę gdy ktoś dopisuje
 jako Dubi już Anu i Anu zjednać i kogoś
 za kopytkami za Rogus też, moja cnota energja
 i cały temperament uosporzył. Wie wygadać się.
 Latem będzie dobry wupli, muszę być o tropie
 zonce wupli i zjednać. Podróżnik, Rogus Anu
 Dubi, Maniz, Heuber, Dole, Monog, Dole, Erum, Dole i rodzinie
 Leuter, Heliu i synom. Ista z Erum, Bauer, oraz kogoś
 których wie wygadać. Cóż ci eńaj w latu
 wsta. Twój Hart Alek
 wygadać mi piana letu do pralni? Trój muszę być teraz u
 brań, ukomu wie uwrę być gładzić.

29.4.1947

טשנסטוחובה

יקירי (מכתב לדורה)

לא כתבתי אליכם מספר ימים כי חשבתי שיהיה לי משהו קונקרטי להודיע. הפקיד נסע ביום ראשון שעבר ואני מחכה בחוסר סבלנות יום ליום לשובו. הוא שב בשבת עם הודעה ששום דבר לא סודר. קשה לי לתאר את השיחה שלנו, בסופה אמר לי לחכות עוד מספר חודשים. כמובן הלכתי לראש העיר, אך הוא היה בפוזנן. נסעתי ללודג כי שם נמצא ארגון "איחוד" והם עזרו לי בעבר. הם הלכו אתי לתובע ידוע והוא יעץ לי להעביר את הטיפול מטשנסטוחובה לתובע. היום לפנות בוקר הגעתי לטשנסטוחובה

החלטתי לפני שאני פונה לתובע ללכת לדבר ולהזהיר את הפקיד, וגם ללכת אל ראש העיר. תחילה הלכתי לפקיד הוא שינה את טון הדיבור לעדין יותר, לא הכחיש שהוא על עקבות הילדה אך סרב למסור את הכתובת באמרו שאני צריך להיות מאושר שהילדה חיה ומרגישה טוב. פניתי לראש העיר, ספרתי לו על מהלך העניינים ותוצאות השיחה היו שהוא לקח את הטלפון ושאל את הפקיד מה הצליח לסדר? הוא הסביר לו משהו דרך הטלפון, ראש העיר מבקש ממנו למסור לו את הכתובת. הפקיד משיב תשובה שאינה משביעה את רצונו של ראש העיר, ראש העיר מאשים את הפקיד שהוא פועל נגד אדון רובין ומבהיר לו שיהיה ברור משמעתי. ראש העיר מבקש מהפקיד כל מיני מסמכים שיהיה עליו להציג בפני מנהל האגף. איני יודע איזו תפנית תהיה לעניין. אני מניח שמחר אדע. משבת ועד היום כמעט לא אכלתי לא שתיתי ולא ישנתי ואני מרגיש שאני רק בראשית הדרך. אבל

יקירי אני לא נכנע, החיים לימדו אותי להילחם. הבדידות הורגת אותי היא מכריחה אותי לחשוב כל הזמן. מחר אמשיך לכתוב.

המשך למחרת

יקירי!

ובכן באותו יום הלכתי לבטוח הלאומי שם יושב הפקיד. הוא בתפקיד כבר 30 שנה, לא מצאתי אותו, התברר שהוא הושעה מתפקידו והלך אל ראש העיר. חזרתי למלון, אמרו לי שחיפשו אותי, הלכתי למכרים שגם להם היה בזמנו ילדה במנזר, שם פגשתי את הפקיד. כולו כעס, חיזור, ומוציא כעסו עלי. לא רציתי שישעו אותו אבל הוא הביא את זה על עצמו. כאשר הייתי אצלו בפעם הראשונה הוא אמר שהילדה חיה, נראית טוב, ובידיים טובות, רק גשר אחד נהרס ועל כן אינו יכול להגיע לשם. בשיחות אחרות בהמשך אמר שהילדה דומה לי, והמבטא שלה דומה למבטא של הילדה של מכרים. אני מסיק שהוא שיקר וראה את הילדה לפני השיחה הראשונה שלו אתי. בפעם השנייה שהגעתי אליו אחרי 6 ימים הוא אמר לי שלא יצר קשר עם ההורים המאמצים, וזה יכול לקחת חצי שנה. ללא ספק חששתי שהיה לו הסכם עם ההורים המאמצים שלא בטובתי. בגלל דברים כאלה לא טוב לחכות עלי לפעול נגדו אצל ראש העיר. הפקיד הבטיח לראש העיר לסיים את העניין עד סוף החודש. אם היה נותן לי את הכתובת לא היינו מגיעים להשעייתו. אחרי שיחה ארוכה התחייב הפקיד שעד 6.5.1947 ייתן לי את כל הפרטים הקשורים לילדה, כי הוא נתן לבנו הגר בגדנסק לברר את העניין והוא מחכה

לבואו לקבלת הפרטים. הוא ביקש ממני ללכת לראש העיר ולבקש ממנו שיחזור בו מההשעיה. לא נעים לי מראש העיר שאני מערב אותו בעניינים שלי, הבטחתי לפקיד שאלך לראש העיר. למחרת אני מגיע למזכיר של ראש העיר והוא מספר לי שהגיע דר' פרציוס – רופא פולני מפורסם, וגם סגן ראש העיר התכנסו לישיבה. לאחר מכן יצא סגן ראש העיר וקרא לי להיכנס לחדר הציג בפני את דר' פרציוס וסיפר שהרופא עצמו הציל ילדים מספר שהפקיד מכיר. הפקיד התחייב בפניו שעד יום שלישי 6.5 יוסדר העניין. ושאהיה סבלני עד אז. אני חוזר לפקיד, הוא מבקש ממני ללכת לראש העיר, אבל הוא איננו, סגנו אומר לי שלפני זמן קצר היה כאן מנהל השירות הסוציאלי וראש העיר הודיע שעד שהפקיד לא ימסור את כל המידע לא תבוטל ההשעיה. עכשיו מחכים לבן. הפקיד הודה שכבר בשיחה הראשונה הוא ראה את הילדה, הוא פגש רק את האימא המאמצת ולכן לא יכול היה לומר לי. בפגישה השנייה הוא פגש את האב המאמץ וזה אמר לו שאינו שוקל החזרת הילדה. יש מסמך שהוצא על ידי שר שהתהליך להחזרת ילדים צריך לעבור דרך בית משפט מחוזי, שלוקח בחשבון את טובת הילד, את רצונו ומבחן המצב הכלכלי של ההורה הביולוגי. הוא אמר שהילדה מתוקה, הוא שאל אותה את מי את אוהבת והיא ענתה את כולם, היא מפותחת שכלית, רוקדת וחיננית, אני מקשיב והלב מחסיר פעימה. אתמול קבלתי הוכחה שהילדה נמסרה ב- 11.12.1944 זאת אומרת 5 שבועות לפני השחרור שלי. כאשר הלכתי לבקש את הילדה נמסר לי שיאן ואליזבטה פבלובסקי שגרים במרשלקובסקה 6 בוורשה אמצו את הילדה ב- 11.12.1943 שנה לפני האימוץ בפועל. ההורים

המאמצים לא גרו בוורשה וגרמו לי לצער רב ולילות ללא שינה. מנהל השירות הסוציאלי הודה שהפקיד עשה זאת אחרי שהתוודה אצל כומר וזה אסר עליו למסור פרטים. אולי זה צרוף מקרים שאני הגשתי תלונה והוא לא פגש לראשונה את האם המאמצת שלא הגיבה להצעתו ואמר שהילדה חיה. בפעם השנייה כשהאב המאמץ היה כנראה שתה איתם ואולי גם שיחד אותם ואז לא רצה למסור את הכתובת. אך לי היו כל ההוכחות שהוא יודע את כל הפרטים. העיקר שהילדה חיה והם גרים בעיר קטנה על יד גדנסק. מי יודע מה עוד מחכה לי וכמה זמן זה ייקח. אם הלנה לא הייתה במצבה הייתי אומר לה לבוא ולהתארגן כאו מחדש. החזרה לגרמניה כרגע בלתי אפשרית, והלה לא תהיה מסוגלת להסתדר לבד, יש לנו שם מעט דברים, אינני מסוגל לארגן את בואה הנה. הראש מתפוצץ לי ואיני יודע מה לעשות. איני יכול לעזוב כי כל חיי תלויים בילדה וכל מחשבותיי בזה. עכשיו יקירי אני מבקש מכם שתכתבו לי מכתב שיתכן ואזדקק לו בבית המשפט. בו תכתבו שאתם מופתעים שאחרי כמעט שנתיים של חיפוש לא הצלחתי למצוא את הילדה, ועכשיו כאשר אני בדרך אליה אתם חושבים שאחרי כל מה שעברנו קיימת בכלל אפשרות של אי החזרת הילדה לאביה הביולוגי. התחלתם תהליך בקונסוליה כדי להביא אותנו אליכם, ולהוכיח שתוכלו לסייע לי כלכלית, או דרך הדוד באמריקה, ואולי מיכאל שטיינלאוף על חשבונכם יוכל לעזור לי. הדוד מאמריקה שלח ניירות אבל אתם רוצים לנסוע יחד אתנו. כלכלית אתם במצב מצוין. אל תכתבו על ההיריון של הלה, אני חייב להתייעץ עם עו"ד, הפקיד יודע שאני נשוי בשנית אך לא יודע על ההיריון.

הוא יודע שאין לנו ילדים ובגלל זה אנחנו רוצים את הילדה חזרה. אחותי אני מקווה שאת יודעת למה אני מתכוון, אנא שלחי במהירות האפשרית.

מחר יהיו 11 שבועות שאני כאן. אני אצל אנקה זילברשץ בקטוביץ, הם אנשים סימפטיים ונחמדים. אליהם הגעתי מגרמניה והם קבלו אותי מאד יפה. כאשר אני בסוסנוביץ אני מתארח אצל מילשטיין. טוב שיש בפני מי לשפוך את הלב. מחכה לתשובה מיעקב. אתם בוודאי מבינים כמה המכתבים חשובים לי בבדידותי האכזרית. תמסרו דש לזילברשץ.

אם למרתה יש זמן שתכתוב מכתב לדוד שלה, באמת אשמח לקבל ממנה, להנרי נשיקות. אם יהיה נחמד הוא יקבל נשיקה מהבת שלי.

תהיו לי בריאים וחזקים ואל תשכחו לכתוב לי ולהלה. מודה לכם על החבילות ששלחתם לה. המכרה של הלה אמרה שהדברים ששלחתם נבחרו באהבה. למרות כל בעיותי טוב לדעת שחושבים עלינו. אני רוצה לראותכם ולחבק אתכם. אולי גם לי תזרח השמש.

Czyżobchowa 28 IV 47

Wielki Najdostojny! Nie potajem od Ciebie dać do Was pomiciać myśle-
 że być mogli być kam co konkretnego napisane Referent wyjechał kabinę
 Tytuł Tygodnia 4 niedziela i z niecierpliwiejsz oczekiwałem odwołanie
 jego pobrać. Kwestia u Soboty z wiadomością że nie ma zatwierdził.
 Przekaz mi tu opisac szczegóły nancy, rozmowy, wym. K był ze ko-
 zni mi wrócić jenero kółka miemiej. Oczekiwać etymony sprzeciw
 zwraca do Prezydenta Miasta lecz nie było go wyjechał do Polowania.
 Pojechałem do Łodzi gdyż Org. Teatru przyjechał mi u swoim czasie
 przenie, poszli że mogą do szanownego prekaratora i tu radzi sprawy oddać
 u Czyżobchowi do prekaratury. Gdzie przyjechałem nad ranem do
 Czyżobchowy i postanowiłem jenero przed odjazdem do prekaratury
 promować i dostać referenta jak rozumiem, pojeź do Prezydenta
 Pojechałem więc najpierw do referenta, miał sprawdzić jak ma
 delikwency, nie zapomniał że jest na tropie dwóch, lecz polidict
 dawał nadal niechcą, mówią że porównać być bezsilny ze
 dwóch żyje i diechu jest dobre. I pojechałem do Prezydenta
 opowiedziałem mu przebieg naszej, sobotniej, długi, rozmowy
 z referentem. Biezo suchały i pyta referenta co zatwierdził
 przez ten czas, że przez kłopoty co Humoony, poraz drugi u tej chwili
 przy mi powiadzić adres tych ludzi i on indolentnie zwraca jakby
 nie zadawałajęz odpowiedzi mądaje. Prezydent zatem odwrócił
 cza: Zawiadaw Paul u wymawiając, podjętany Paul jest
 o dwiatanie na schody p. Rubina i wybudowa łóżka sprawa dys-
 cyplinarna, wszelkie dokumenty u tej sprawie przez prekarator
 Nacelnikowi Wydziału. Jaki obrót ta sprawa wzięła, gdyż że jako
 już coś być kłopotliwy. Od soboty do dziś mogę kam powiadzić
 to jenero pranie, nie jaderu nie jateru i nie opatem, a to
 jest zdaje mi iż dopiero przewzika tej sprawy, ale miś najdostoj-
 ni mi rezygnuję, nauczyłem się, czyli żywe nauczyło mnie
 walony i być walony. Te samostwoć jedynie miś zabija
 powiećta zmusza miś do myślenia. Jutro kam napiszę
 dalszy ciąg.

תאריך לא כתוב מתאים לסוף חודש אפריל 1947

אהובתי

אני יודע שאת חסרת סבלנות, אך אין לי ברירה, אני חוזר אתמול
מלודג, הייתי אצל תובע ידוע בעיר, אך כנראה לא אשתמש
בשרותיו. אני חוזר לראש העיר שלקח את העניינים תחת חסותו,
בהתערבותו קרוב לוודאי אקבל מחר את הכתובת. בעוד יום
יומיים אכתוב לך הכול בפירוט. מחר בבוקר אני אצל ראש העיר,
גם סגנו עוזר לי. הימים האחרונים עלו לי בבריאות יעזור לי
אלוהים. כסף אני לא צריך אדון שטיינלאוף יחזיר לך מה שנתת
לו. תודו לו על הטרחה. אתמול פגשתי בלודג את טוביה
בוריקובסקי הוא צריך לנסוע בעוד שבועיים לחו"ל, דרכו אכתוב
ואולי אוכל לנסוע.

אני מנסק אותך ורוצה לחזור מה שיותר מהר. דרישת שלום
לכולם.

אלק

30.4.1947

קטוביץ

יקירתי!

מאדון שטיינלאוף וודאי תדעי הכול בכל זאת, אספר לך שראש העיר פנה לפקיד בענייני. בערב כאשר אדון שטיינלאוף נסע הפקיד בא למכירים שלי כולו בעצבים מהתערבות ראש העיר. אמרתי לו שהוא נושא באשמה, בנסיעה הראשונה הוא טען שהילדה חיה ובידיים טובות, אבל בגלל הגשר ההרוס אי אפשר לנסוע לשם, בשיחות הבאות אמר בביטחון שהילדה דומה לי, ויש לה מבטא דומה למבטא של הילדה של המכירים שלי. מכאן הסקתי שהוא ראה את הילדה כבר בפעם הראשונה. בבואי אחרי 6 ימים טען שהגיע למבוי סתום. שלא הצליח להתקשר להורים המאמצים וזה ייקח עוד 6-7 חודשים.

למרות בקשות ואיומים לא רצה למסור את הכתובת, לכן נאלצתי לפנות שנית לראש העיר. לו מסר לי מידית את הכתובת לא היה מגיע למצב זה. סוף סוף התחייב לכל המאוחר ב 5-6 במאי למסור פרטים מדויקים, הבן שלו גר בגדנסק וממשיך את הטיפול בעניין. הוא ביקש שאפנה לראש העיר ואבקש ממנו להסיר את הלחץ מעליו. למחרת ב-9:30 הלכתי (הוא לא היה בטוח שאלך) הוא נהנה מתמיכה של דר' פרציוס – רופא פולני שהציל כמה ילדים יהודיים. אני בא לעירייה והמזכיר אומר לי שאצל ראש העיר נמצא סגנו ומר פרציוס ודנים בענייני. לאחר דקות מספר יוצא הסגן ואומר לי שדר' פרציוס משבח מאד את הפקיד, שהציל הרבה ילדים ומתחייב להודיע לי עד יום שלישי את כל הפרטים אותם יקבל מהבן שלו. אמרתי לו שלא חשוב מה יעשו העיקר לקבל את הילדה במהירות האפשרית. הודות לו אני בעקבות

הילדה, אבל בגללו אני סובל שנתיים. מכיוון שנוכחתי שוב שהילדה יצאה מבית המחסה ב 11.12.1944 כלומר 5 שבועות לפני שחרורי. כאשר באתי אחרי השחרור לקחת את הילדה היא עוד הייתה בטשנסטוחובה. ההורים וודאי לא נסעו אתה מיד לגדנסק, והוא נתן לי את הכתובת במרשלקובסקה 6 בוורשה. בסופו של דבר הפקיד בא איתי לסגן אבל ראש העיר לא הסיר חסותו וביקש מידע מדויק. הוא הודה שראה את הילדה בפעם הראשונה אבל לא פגש את האב המאמץ ולכן אמר שהגשר הרוס. עכשיו הוא פגש אותו אבל אינו מסכים למסור את הילדה, וקרוב לוודאי שאצטרך לפעול בדרך משפטית. אני חושב שהאב המאמץ הסכים תחילה אבל אחר כך התחרט. עכשיו מטפלים בזה יותר מדי אנשים. ראש העיר איש הגון וזאת כעת האמביציה שלו לפתור את העניין. אני יודע שצפויים לי עוד קשיים, אבל אין ברירה. הפקיד סיפר לי שהיא דומה לי, ערנית, אינטליגנטית, עליזה, אני שומע ומרגיש חוסר אונים.

הלנקה כאשר תכתבי לי אל תציני שאת בהיריון רק שאת רוצה שאבוא מה שיותר מהר עם הילדה שאותה אוהב כמו הילדה שלי, מאחר ויכולים לעשות לי קשיים בקבלת מסמכים. כמו כן כתבי שיש לנו מסמכים לנסוע לצרפת ולאמריקה. בנפרד כתבי במדויק מה נשמע אצלך. תביני כמה קשה לי שאת עכשיו לבד.

יקירת במחשבותיי אני לידך, ושתהיה זאת נחמה ברגעים הקשים. תראי שאלוהים לא יעזוב אותנו. ממיכאל תיקחי מה שנתת לו כי אני לא לקחתי ממנו כלום. אם תצטרכי משהו קחי ממשה או מיכאל, כשאשוב אחזיר הכול. כאשר מיכאל היה הראש שלי היה טרוד. שלחתי כוסות רוח, פודרה, מוצצים, קרם, קינמון וצרכי

קוסמטיקה. אני חושב שיש לך עגמת נפש וזה גורם לי אי שקט ואני מצטער שלא לקחתי אותך איתי, אז היינו שנה בפולניה. היי אופטימית אני בריא וחושב עליך, הכול יעבור בשלום.

ואת תהיי אימא מאושרת. בינתיים אני צובר ניסיון אצל הבת דודה שיש לה תינוקות, אני עושה לה אמבטיה, מחליף חיתולים בצורה מצוינת את תצטרכי רק להאכיל. הכול יעשה "בעלך הקטן". אהובתי ראש למעלה, אני לא בחזית, אם הגענו עד כאן יש להמשיך. אני מאמין שבעזרת אלוהים אחזור במהירות האפשרית לאשתי האהובה. אני עכשיו אצל זילברשץ בקטוביץ, אנקה אישה יקרה. מחר מכאן יצלצלו לפקיד אולי הבן שב. מאד שמחתי שמניה הנייק והנקה כתבו, ושמחתי שאת לא לבד. אם הם עדיין אצלנו שיוסיפו כמה מילים. אני חושב שהם רצו לנסוע לפלשתינה. רחל כתבה שקבלה מכתב מניקה. דורה כותבת לעיתים קרובות וזה מעודד את רוחי. הלנקה האם יש לך כבר עגלה? אולי תחליפי את האופניים בעגלה? כאן העגלות יקרות מאד. יקירתי כתבי לי בפירוט. מכתב נפרד שאולי אזדקק לו בבית המשפט כמו שכתבתי לך. לא להזכיר בו את הלידה הצפויה ושיש ניירות לצרפת ולאמריקה ורוצים לשלוח לנו כסף. זאת התנהגות ברברית לא להשיב לאב את ביתו. הלאה ראש למעלה. בשמי שמישהו יקנה תפוזים "בעלך הקטן" ישלם את כל החובות של "אשתו האהובה" אמרתי נכון? את יודעת ש"בעלך הקטן" אינו משקר חס וחלילה, ואוי ואבוי למי שיפגע בך. מנשק אותך הרבה הרבה פעמים וגם את אחרים. דרישת שלום מזילברשץ.

מאלק

רגינה יקרה. את עכשיו הכי קרובה לאשתי, מאחר ולא אימא שלי
ולא אימא שלה נמצאות על ידה היי טובה אליה. קשה לי ועצוב
לי שאיני לידה. אני יודע ומרגיש שתטפלי בה. אחרת זה מאד
יכאיב לי. מוסר לכם דרישת שלום ומנשק. כתבו בהרחבה. הייתי
מאושר לו יכולתי לשוב. אבל נשמתי אתכם שלכם.

אלק

מרים רוטשילד (רובין)

Napisa mi kochanemu sercegotowu o wspaniale, taki ostatny list napisz kto
 wie dla tego byc mi potrzebny, jak ci przelam wie wspomnien ^{przejsciu} o dwoch zoi
 ze sz paprow; dla was de France ~~du~~ i Amurki i ze choc kam piewszcie przysiac.
 Ze byleby ~~Carbany~~ i ~~stran~~ wie oddac ojen wlasnego drowca i t p
 Zatem kochanie, jener was gowa do gory, ze moim i miemiu wlosk ci ktos
 pomiarowem kupi, moziatek zaplaci za wozelkie dlugi swoje; kochanemu, imozek
 dobrej ~~prawy~~ a tem czy wie? A wozek ze Tioz moziatek wie ktamie
 A bron bog by ktos odraji ci skryuchie. Catunz ~~ci~~ dwo dwo raz.
 Pannoz wozelki od A do L. ~~prabranem~~ i calunz Alek
~~Iszowicima od~~ ~~Stankowicz~~, ~~stapan~~ ~~de~~ ~~Atke~~ ~~Wolke~~ ~~stow~~,
 Iechana Dugno! Jenki tenar kochanemu kiozi iny qdci ~~am~~ ^{moj} am jej matki wielna
 i przy ci byde dobrez dla was. Ciozta i smutek mi ze wie moze byc przy was
 wtem i ciuz ze zaplachujem ~~ci~~ ~~nie~~ ~~inacz~~ bardzo by was to bilato. ~~Iszowicima~~
 ceaniz kio, ~~napisali~~ ~~by~~ ~~pon~~ ~~tracy~~ ~~de~~ ~~romm~~. ~~Iszowicima~~ ~~by~~ ~~aby~~ ~~dla~~ ~~was~~ ~~pt~~ ~~plpa~~ ~~inij~~
 puzielicci, ale jeteru cati drow puzi. Alek

1.5.1947

קטוביץ

יקירי

ובכן באותו יום הלכתי לארגון הסוציאלי שבו יושב פקיד האימוץ. הוא בתפקיד כבר 30 שנה, לא מצאתי אותו, מסתבר שהושעה מתפקידו והלך לראש העיר. חזרתי למלון ונאמר לי שחיפשו אותי, הייתי בטוח שזה הפקיד. הלכתי למכרים שגם להם הייתה בזמנו ילדה בבית יתומים, שם פגשתי בפקיד. כולו לבן, מוציא את כעסו. לא רציתי שישעו אותו אבל הוא הביא זאת על עצמו. כשהייתי אצלו לראשונה הוא אמר שהילדה חיה, נראית טוב ובידיים טובות, אבל גשר אחד נהרס והוא לא יכול להגיע לשם. אבל בשיחות אחרות ללא מודע אמר שהילדה דומה לי, והמבטא שלה דומה למבטא של הילדה של המכרים. אני מסיק שהוא ראה את הילדה לפני השיחה הראשונה. בפעם השנייה שהגעתי אליו לאחר 6 ימים הוא אמר שלא יצר קשר עם ההורים המאמצים וזה יכול לקחת עוד חצי שנה. חששתי שיש לו הסכם עם ההורים המאמצים שאינו לטובתי, אי לכך לא כדאי לי לחכות ופניתי לראש העיר. הפקיד הבטיח לראש העיר לסיים את הפרשה עד סוף החודש. אם היה נותן לי את הכתובת, לא היינו מגיעים להגשת התלונה נגדו. לאחר שיחה ארוכה הוא התחייב שעד יום שלישי 6.5.1947 אקבל את כל הפרטים הקשורים בילדה (הפקיד מסר לבנו הגר בגדנסק את המשימה לביורר הפרטים). כשיקבל אותם ימסור לי. הוא ביקש שאלך לראש העיר שיחזור בו מההשעיה. הבטחתי שאלך, לא נעים לי שאני מערב את ראש העיר בעניינים שלי. ראש העיר איננו אבל סגנו אומר לי שרק לפני זמן קצר היה כאן ראש השירות הסוציאלי וראש העיר נחוש

בדעתו לא להחזיר את הפקיד עד שאקבל את מבוקשי.
הפקיד הודה שראה את הילדה כבר בפגישה הראשונה, הוא פגש רק את האימא ולכן לא הודה שראה אותה. בפגישה השנייה אמר האבא שאינו מתכוון למסור את הילדה כי רק הליך משפטי שלוקח בחשבון את טובת הילד, את רצונו והמצב הכלכלי של ההורה הביולוגי. חזר ואמר שהילדה מתוקה, כששאל אותה את מי את אוהבת ענתה את כולם, ילדה מפותחת שכלית ורקדת וחיננית. אני מקשיב והלב מחסיר פעימה. אתמול שוב קיבלתי הוכחה שהילדה נמסרה ב-11.12.1944 זאת אומרת 5 שבועות לפני השחרור שלי. כאשר הלכתי לבקש את הילדה. מסרו לי שיאן ואליזבטה פבלובסקי שכתובתם בוורשה רחוב מרשלקובסקה 6 אימצו את הילדה ב-11.12.1943 אבל האימוץ היה שנה מאוחר יותר. התברר שהפרטים לא נכונים, מה שגרם לי לצער רב ולילות ללא שינה. מנכל השירות הסוציאלי אמר שהפקיד התוודה באוזני כומר והוא אסר עליו למסור פרטים אולי זה צירוף מקרים שאני התלוננתי והוא לא פגש לראשונה את האימא המאמצת. בפעם השנייה כשהאבא היה כנראה שתו ביחד ואולי גם שיחדו אותו ועל כן לא רצה למסור פרטים, אך לי יש הוכחות שהוא ידע הכול. העיקר שהילדה חיה וגרה בעיר קטנה על יד גדנסק, אך מי יודע מה עוד מחכה לי וכמה זמן זה ייקח.
אם הלה לא הייתה במצבה הייתי מביא אותה הנה להתארגן מחדש. החזרה לגרמניה אינה אפשרית כרגע והלה לא יכולה להתארגן לבד.הראש מתפוצץ לי ואיני יודע מה לעשות, איני יכול לעזוב כי כל מחשבותיי בילדה.
עכשיו יקירי אני מבקש שתשלחו לי מכתב שייתכן ואזדקק לו

בבית משפט. כתבו שאתם נדהמים שאחרי כמעט שנתיים של חיפושים לא הצלחתי למצוא את הילדה, ועכשיו כשאני בדרך אליה אתם חושבים שאחרי כל הזוועה שעברנו אפשר לחשוב על אי החזרת הילדה לאביה הביולוגי. התחלתם בתהליך בקונסוליה כדי לקלוט אותנו, ולהוכיח שתוכלו לסייע לכללית, או דרך הדוד באמריקה. הוא שלח ניירות אבל אתם רוצים להצטרף אלינו. אולי מיכאל שטיינלאוף על חשבונכם יוכל לעזור לי.

כתבו שאתם במצב כלכלי מעולה. אל תזכירו את הלה ואת ההיריון. אני צריך להיוועץ בעורך דין. הפקיד יודע על נישואי אך לא על ההיריון. הוא יודע שאין לנו ילדים ולכן חשוב שנקבל את הילדה. אחותי אני מקווה שתדעי מה לכתוב ובמהרה.

מחר יימלאו 11 שבועות לשהותי כאן. בקטוביץ אני אצל אנקה זילברשץ, הם נחמדים וסימפטיים. אליהם הגעתי מגרמניה. בסוסנוביץ אני אצל מילשטיין טוב שיש לפני מי לשפוך את הלב. מחכה למכתב מובטח מיעקב. אתם וודאי מבינים מה עושים לי המכתבים בבדידותי האכזרית. מסרו דש לזילברשץ.

אם למרתה יש זמן שתכתוב לדוד שלה מאד אשמח למכתב ממנה נשיקות להנרי. אם יהיה נחמד יקבל נשיקות מהבת שלי.

היו בריאים וחזקים ואל תשכחו לכתוב להלה. תודה על החבילות ששלחתם. המכרה של הלה אמרה שהדברים נבחרו באהבה. למרות כל בעיות טוב לדעת שחושבים עלינו. כמה אני רוצה וראותכם ולחבקכם.

אולי גם לי תזרח השמש.

(11)

Ten Marcel nie uczywa; przysłał mi z powrotem referat to ostatni
 dlatego iż był on odwołany do sporządzenia i innych spraw mi tydzień
 może adrem dłużej. Miał jest to dziwny zbieg okoliczności że teraz
 ja przyjeżdżając zastanawiam się o sobie i o tym czyjeś i o barwa
 razem mi zastaje obecnego ojca jedynie mały kłopot nie ojał-
 nie zapomniała na jego propozycję i on ostatni miesiąc z dzieckiem żyje.
 A przez drugi gdy już ojciec był, odwiedzić ten ojciec był i z
 nim i w ten sposób ten dat on był już zinnym i niechciał ujawnić
 adresu, ale ja natomiast już za dnia dowiedział się on o adresie jego.
 W każdym bądź razie dzieckiem żyje, wiem że jestem dnia trudu narodzi-
 wać gdyż mamki są 4 jakimi matkami nie ma kto gwałtu, ale ujął
 cewa, kto wie że jest to przez siebie ma propozycję ile miesiąc to potra-
 a wiecie jak może uzbardzić, na cenie zależy, gdyżby kłopot nie
 była w takim stanie kasztyn jej przyjechał i musiałby się zwrócić
 do urzędu. Potem za kłopot drugi jest narodził niemowlę a które
 nie było w stanie i ma sobie poradzić, gdyż jedne mamy tam były
 brichy pojechał i ukrania a ja nie wtedy zdobył się przyjechał ostat-
 ni, a niemowlętem jest zity on tam była gdyż jedne ~~nie~~ ukrywane
 może mieć a ja tu był samo. Tak głowa jest nie wtedy co robić.
 Potem jest że teraz tej sprawy samiech nie mogę, gdyż całe moje
 życie zależy może jest od tego dziecka i wszystkie myśli są tylko tam
 zajął. Teraz moi kochani ciwiałym bycie napisali do mnie list
 który może być mi potrzebny dla siebie, mam już trochę takich treści.
 Ze dźwiękiem są że po prostu dzieckiem laska sukamie nie ostatem jawa
 dzieckiem wyjechał w dodatku teraz gdy już jestem na terenie, że myślenie
 że byłoby najszlachetniej zbudzić się po tyłu karapatach, okazał aby
 redonoma ojcu nie zwrócić dziecka. Ze procyliście starania w
 Kawałcie aby nie jechał, jechał, i z moim sobie na to pozost-
 lic i ja ich potrzebuję przysłać to pokazanie są w jakibądź sposób czy

May 12, 1947

My dearest and most loving friends. The sun has finally shown on us. I am not at this moment able to tell you what I went through this last week. I will write to you in a few days about this. At the moment, I am returning from the parents' house because I completed everything. Tomorrow morning I am leaving for Katowice, together with my dearest daughter. She resembles the father and is very sweet and very intelligent. From the first moment I felt that I am her father. I am very lucky that everything this moment is OK. Forgive me for not writing more. I kiss you all very much.

Alek

Elgg 12 V 47

Moi Najdrotsi i Najdrotsainsi!

Stoice i dlu mure maseic zasireceto. Nie jestem w tej chwili
w stanie obrócic kam esja od przeto tygodnia pocięciu.
Opisuj kam to za kilka dni, gdy w tej chwili wracam od
obecnym rodzicom, gdzie jui definitywnie myśla o zabiciu
i juko rano wyjeżdżam stąd do Katowice lub Katowice razem
z moją dziewczyną, jest u mnie odrobina tak przynajmniej
mimo jest również trochę i inteligentna. Nie broni od
piętno; chwili tej od czasu tak upadła za mnie jedy pocięciu
że jestem jej ojcem. Jestem szczęśliwym myśla o tym.
Wybaczone mi że w tej chwili nie mogę kam więcej, ale nie
jestem w stanie. Moim was wyjątkowo satysfakcyjny
Ale

היקרה שלי
קטוביץ 14.5.1947

אנסה בקיצור לתאר את השתלשלות העניינים, לאחר שקבלתי את הפרטים של ההורים המאמצים נסעתי לקטוביץ כדי שכן דוד שלי ייסע אתי, אבל הוא צריך היה לנסוע לוורשה ולא יכול היה להצטרף אלי. נסעתי לוורוצלב לאיציק גולדברג בתקווה שהוא ייסע אתי, גם הוא לא יכול היה לנסוע. הוא המליץ לי על התובע הצבאי ולעוד מישהו בסופוט. ברכבת כאשר התקרבו לגדנסק שמתתי עיני בשני נוסעים ופניתי אליהם בשאלה האם יש בסופוט "וועדה יהודית"? הם השיבו בשלילה אבל יש ווז'דה (כנראה איזה שהוא ארגון יהודי מסייע) ליד גדנסק. נסעתי לווז'דה נגשתי לבעל תפקיד ובקשתי ממנו שייתן לי מלווה שיסע אתי. הוא אמר שאין לו אף אחד אבל באלבלונג נמצא יהודי יחיד שנשוי לפולניה, האיש בדרגת קפיטן ומפקד המשמר הימי והוא יעזור לי. נסעתי אליו והתברר שאשתו מרדומסקו. מיד מצאנו שפה משותפת. כמו כן התברר שהיא מכירה את הילדה כי היא מתארכת אצל חברים שלהם. התחלנו לטכס עצה ולהכין תכנית פעולה. ראשית הלכתי לברר עם מי יש לי עסק. התברר שלפני המלחמה ובמהלכה הוא היה במשטרה הפלילית. לא מזמן הוא שוחרר, גם נודע לי שלפני המלחמה הוא התייצב כנגד הקומוניסטים.(פולין שטח כבוש רוסי קומוניסטי). היה לי נשק נגדו אם יהיו בעיות, אבל לא השתמשתי בזה. אחד הפקודים של הקפיטן היה ידידו של האב המאמץ ופניו אליו שיעזור לנו בדרך שיש "פצות" את האב. האיש הלך למשפחה והסביר להם שלא יוכל להתנגד להחזיר את הילדה לאב הטבעי. 5 שעות נמשכה פעולת השכנוע ולבסוף נקבעה פגישה עם ההורים ליום המחרת בשעה 9:00 בבוקר

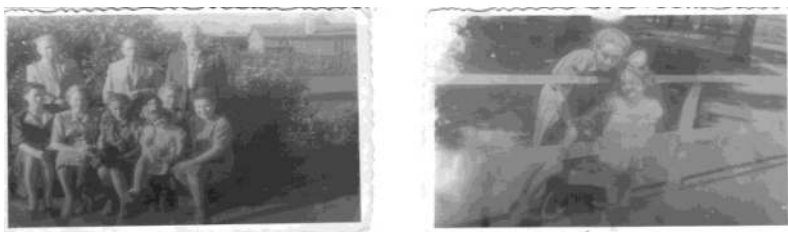
בנוכחות אותו ידיד. קשה לתאר את המפגש, גם אני וגם כל בני המשפחה פרצנו בבכי. הילדה ישנה עדיין. הם ביקשו סימנים מזהים, אני נותן להם (נקודת חן במצח בגבול עם השיער) חוץ מזה פקיד האימוץ הוא העד הטוב ביותר. העניינים נרגעו והילדה התעוררה, הביאו אותה והציגו אותי כדוד. מיד קפצה עלי ונתנה לי נשיקה ותוך רבע שעה יצאה אתי לטייל. קשר הדם פעל מיד. אחרי הצהריים נסענו עם הקפיטן והפקוד שלו באוניה הילדה הייתה מאד קשורה אליו כי היה ידיד המשפחה אך היא לא התרחקה ממני. קשה לי לתאר את הפרידה שלה מן המשפחה. העיקר שתוך ימים ספורים נרפא הפצע הפתוח שלי. הקפיטן החזיר אותי במכונית שלו לגדנסק ומשם ברכבת מהירה לקטוביץ (רכבת מהירה אז פירושו יממה ברכבת). להודות על האמת חשתי מאד מהמסע הארוך הזה. היא בכתה מגעגועים לאימא אבל בסוף נרגעה ונרדמה. כל הלילה שמרתי עליה, היא לא רצתה להתארגן לשינה אבל לקחתי אותה לידיים ולבסוף נרדמה מעייפות.

אתמול הגענו לאנקה זילברשץ, הם לא האמינו למראה עיניהם כשראו אותנו יחד. אנקה כל כך נחמדה שחסרות לי מילים לתאר אותה, גם סטפצ'ה מטפלת בה יפה. מעת לעת נופלים עליה געגועים אך אני מקווה שתחת טיפולה של אנקה היא תירגע ותשכח. מחר אני נוסע ללודג' אני מאד רוצה להגיע הביתה לפני הלידה. אהובתי אני חושב שהמחשבה שסבלי הגיע לקיצו ירגיע אותך. השבוע האחרון הוא נקודת השיא. כמעט ולא ישנתי כל השבוע מהתרגשות. הלילה כבר הייתי שקט. משך כל שהותי באלבלונג הייתי תחת חסותו של הקפיטן, ובלילה שמרו עלי כי

ביום הראשון האב המאמץ אמר כי לו באתי לבד היה הורג אותי, החיים בלי הילדה הם ללא ערך עבורו. בסופו של דבר נפרדנו בטוב. אני מקווה שעוד מעט נתראה. את מבינה כמה אני רוצה כבר את השקט, ירדתי במשקל והשתזפתי, העיקר שאני מרגיש טוב. האם מיכאל החזיר לך מה שנתת לו? הוא רצה לשלם לי על חשבון דורה אבל לא נזקקתי לזה, רחל כתבה שאקח כמה שאצטרך, עד כה לא לקחתי כלום ואני חושב שגם להבא לא אצטרך. קבלתי כסף מארגון יהודי. היי רגועה, אני עדיין לא מאמין שהילדה אתי. אני מתגעגע מנשק אותך מסרי דרישת שלום לכולם. אלק
(חתימת ידה של יולה המצרפת נשיקות).

משפחה לא בוחרים

עם ספספה והכלב ועם כל המשפחה

עם גוסה בלה בעלה והתינוק (עליו נעשה הסמא' בהורות)

תמונות שצולמו בקטוביץ וסוסנוביץ בזמן שאבא ניסה לארגן
יציאה מפולין לגרמניה.

העתק מסמך בקשה לתמיכה כספית. תרגום של המסמך הראשון
גם הבאים הם בקשות לסיוע כספי.

ארגון יהודי פולני דתי 16.5.1947

טשנסטוחובה רח' גריבלדי 18

אל מנהל הלשכה היהודית דתית – וורשה

לדוקטור דה-כהן

שדרות שוק 16/42 וורשה

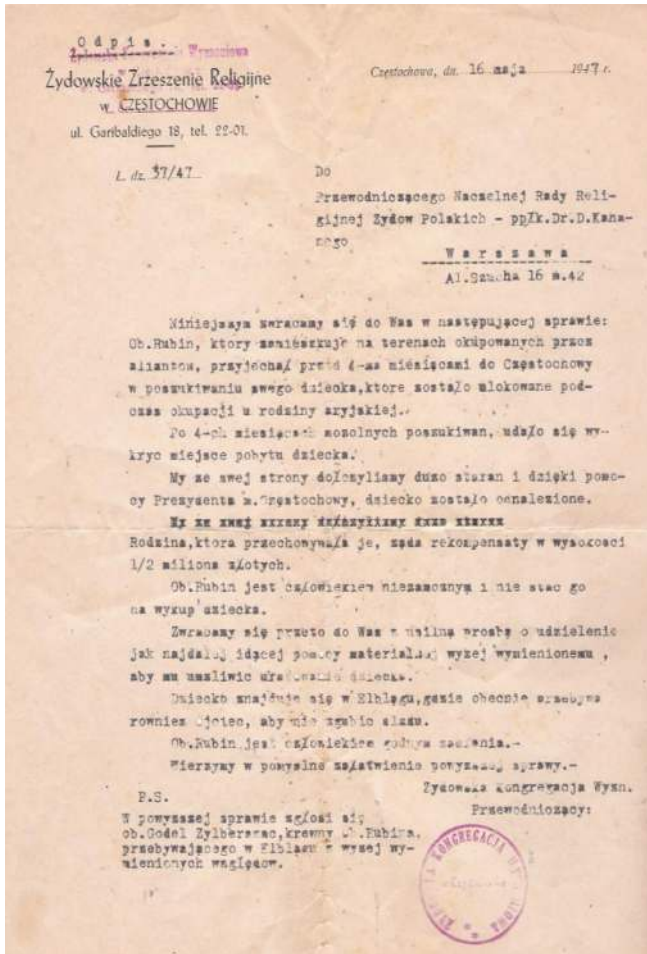
בזה אנו פונים אליכם בעניין הבא: האזרח רובין הגר בשטחים
הכבושים על ידי בנות הברית הגיע לפני 4 חודשים
לטשנסטוחובה כדי לחפש את בתו אשר הייתה בזמן המלחמה
אצל משפחה גויית.

אחרי 4 חודשים של חיפוש מייגע הצליח למצוא את הילדה .
אנחנו מצדנו הוספנו למאמץ, ובעזרתו של ראש עיריית
טשנסטוחובה נמצאה הילדה. המשפחה שגידלה את הילדה
דורשת פיצוי בסך 500,000 זלוטי. אדון רובין אינו אדם אמיד ואין
באפשרותו לפדותה. אנו פונים אליכם בבקשה לסיוע מכסימלי
חומרי כדי לאפשר לפדות ולהציל את הילדה. הילדה נמצאת
באלבלונג וגם אביה שם, כדי לא לאבד את העקבות. אדון רובין
איש ראוי לאמון. אנו מאמינים בפתרון חיובי של הבעיה.

ארגון היהודים בטשנסטוחובה

נ.ב יפנה אליכם אדון גודל זילברשץ שהוא קרוב משפחה של אדון
רובין.

משפחה לא בוחרים

רק הבקשה הראשונה מתורגמת גם הבקשות האחרות פונות
לארגונים יהודיים בבקשת סיוע.

Okręgowy Komitet Żydowski

w Częstochowie
Aleja N. Maryi Panny Nr. 7
Tel. 12.61

Częstochowa, dn. 30 maja 1947 r.

2558/16.VI

R 16

L. dz. 1169/11.48

Do
Centr. Komitetu Żydów w Polsce-Wydz. Oświaty
W a r s z a w a

Ob. Rubin Aleksander ułokował w okresie okupacji dziecko swoje Miriam Rubin, w przytułku katolickim w Częstochowie.

Gdy po wyzwoleniu zwrócił się po odbiór dziecka, zakomunikowano mu, że dziecko wydano bezsietnej rodzinie polskiej, nie podając mu nazwiska i adresu tejże.

Wszelkie poszukiwania nie dały rezultatu. Dopiero przed kilku tygodniami, przy wydatnej pomocy prezydenta m. Częstochowy, udało się ustalić adres i nazwisko wymienionej rodziny. Dziecko znajdowało się w Elblągu u Tadeusza Dobosza, który nie chciał w żaden sposób dziecka zwrócić.

Po usilnych staraniach i wielu interwencjach krewny ob. Rubina ob. Godel Zylberszanc sdołał dziecko odebrać za sumą zł. 250.000.- i oddał je ojcu.

Ob. Zylberszanc, którego osobiście znamy jako człowieka odpowiedzialnego i wiarygodnego nie jest jednak w stanie tej sumy pokryć, zwłaszcza, że opłacenie informatorów, wielokrotne przejazdy w tej sprawie i poszukiwania wyniosły sumę niemal równą wypracowanej ob. Doboszewi jako odszkodowanie za oddanie dziecka.

Wobec tego, że ojciec dziecka, ob. Rubin jest człowiekiem niezależnym i nie może partycypować w pokryciu tej olbrzymiej na jego warunki kwoty, prosimy uprzejmie o przyśpieszenie z pomocą materialną wyż. wymienionemu w miarę Waszych możliwości.

O sposobie sakażenia prosimy uprzejmie nas powiadomić.

Sekretarz:

w/n Przewodniczący:

/-/ inż. J. Ajsenberg

/-/ J. Goldberg

24. VI. 1947 R

2558

Do

Wydział Oświaty

Prezydium O.K.Ż. w P.
w Warszawie

Wydział Oświaty przy O.K.Ż. w P. prosi o wyssygnowanie sumy zł. 50.000 / pięćdziesiąt tysięcy / na wykup dziecka Rubin Miriam, lat 6.

W powyższej sprawie wniosek został złożony jeszcze dnia 14.VI.47 r. przy czym w załączeniu podaliśmy pismo Okręgowego Komitetu w Częstochowie.

Kier. wydz. I. Hirszbart.

25.5.1947

לודג

הלנקה יקרה.

כאשר תקבלי את המכתב תהיי אחרי הלידה. אני מאחל לך שהילד החדש יביא לנו את השקט המיוחל, אושר ובריאות. שבאושר ובריאות נוכל אותו לגדל, בהרבה אושר אני זוכה לצידה של בתי האהובה. שרק תהיה בריאה ושכמה יותר מהר נוכל להגיע אליכם. אני מאמין שזה יהיה בקרוב. אני יודע שעכשיו תחיי בתקווה של השיבה שלנו במהרה, את מטרת העיקרית השגתי. כאשר הגענו אתמול לפולה הם נדהמו, לבם קפא על המקום. הם ידעו כמה קשיים עמדו בדרכי, והנה אני אתה, אני בעצמי לא מאמין. כולם נושאים אותה על כפיים, היא כל כך חמודה ואהובה. הייתי היום אצל נומה והאחיות לא יכלו להיפרד ממנה. את יודעת שאני לא מגזים.

אני מנסה לצאת מכאן באופן חוקי עם הילדה ומעט החפצים שלה. באופן בלתי חוקי לא אוכל לעשות זאת. אני מחפש דרך, איני יכול להשאיר אותה כי היא כל הזמן מתגעגעת וצמודה אלי מה שמקשה עלי בסידורים. היום בקטוביץ השארתי אותה אצל אנקה שם היא מרגישה הכי טוב, יש שם כלב של סטפצ'ה, כנריות ובובות. אנקה ממש אימא אמתית בשבילה מכבסת משהצת ומתקנת את בגדיה. הלנקה כל כך הייתי רוצה לראות איך הכול עבר עליך. אופף אותי אי שקט, האם הכול עבר בשלום? המכתב שהעברת לי עם מיכאל מצרפת הוציא אותי משלוותי. הייתה לי עגמת נפש שאהרון מזה חודשיים אינו נותן לך כלום.

אני אכסה את כל חובותייך. אלוהים לא עזב אותי ואני מקווה שכך יהיה גם בעתיד. השבח לאל יש לי משפחה טובה יותר שיכולתי לקחת ממנה כמה אלפים על החשבון של האחיות שלי ולהעביר לך. אני אעביר לך את המכתבים של רחל ודורה ותראי. אבל לא לקחתי כלום. ברגעים קשים את מכירה את האנשים. משך זמן ארוך חייתי במתח רב ועצבים, מילים חמות והצעת עזרה של אחיותיי עודדו אותי ונתנו לי כוח להמשיך במאמצי למצוא את הילדה. ידעתי שזה נובע מלב חם (מילותיה של רחל) וכאבי הוא כאבם ושמחתי שמחתם. מאידך ידעתי שאת במצב שבו את זקוקה להכי הרבה חום ואת זה לא קבלת, זה לוחץ לי כמו אבן על הלב. מה הם פחדו שאחותם תעלה להם כמה אלפים? אני מריר מאד שאת במצב כזה, גם לולא אני שותף של אהרון, כאחות יכלו להלוות לך עוד קצת כסף. צר לי לכתוב על כך, אני יודע שתהיה לך עגמת נפש וזה הדבר האחרון בו אני רוצה. אני רוצה שתחשבי באופן אופטימי וחיובי. האם הנייק ומניה נסעו לאמריקה? איך מרגישה דולה? עצוב לשמוע שעליה להיות תחת השגחה. מסרי להם דש. האם כולם בריאים? אל תתעצבני ואל תיקחי ללב, כאשר אחזור הכול יגליד. אולי את יודעת מה נשמע אצל מוריק? לפולה אין הרבה זמן ידיעות ממנו. הבעל של פולה רוצה להקצות לי חדר ומטבח כדי שאבוא ונפתח עסק משותף אבל על זה אחר כך. אני מקווה שיחד עם מכתבי זה או מעט אחרי כן תראי אותי ואת הבת שלנו. אני כל כך מייחל לשקט ומנוחה. אני ממש מותש ורק עכשיו אני מרגיש זאת. מעבר לכך יקירתי היי אופטימית ואל תיקחי ללב. אני נושק לך הרבה פעמים, ואת הילד שנולד ואת כולם. אלק

ze Ty a takie stane kedy nashchodit, pohnutymu tego enpion
 tego enpion mie zasnout, i to mi je samia ta verna kachta oborati ty
 te hoto ich lybie karstovoc kella tyuzny, postem bardi usogorony
 i starnie dletoz ze Ty a takie stane, elucijem me byt upoludnem Anna
 ale jako hoto lei myje i jernu usogorony hody puzenydy. Puzny le
 jusei a ten mien ze hodyca muii smachovane i kopy usogorony, byt
 hova: dleant. Chy abys byt abry, myje i cympta byt ze vobryca
 hodyem razou. Jutra prandepolovne upady do kachery do kachy
 mego kachovaku. Bzidi dletoz myje. Chy kachak i Mahy upodobali
 Jale hoto byt cuse, marfa mure lei puzta ze mure byt pod dletoz
 iz. Puzny zeli puzovane. Jale puzta i cympta dletoz.
 Nie dletoz byt i me puzny i je puzny i cympta byt upoyi.
 Nare mure co u Muike stychoi. Jale jure bardi dletoz murea kachovaku
 ul mure. Nare Jale dletoz mure dletoz i kachy abry puzovane i
 upoludnem hoto dletoz, ale oke puzny. Nare ze abry razou i hoto
 cymptantuz murem puzny upoyi mure i tang cympta. Jale jure puzny
 byt upoyi i upoyi puzny, jale mure mure upoyi puzny. Kach dletoz
 murem to. Kachana kachana hoto dletoz myje i cympta byt
 Cympta byt dletoz mure i upoyi hoto dletoz mure upoyi dletoz
 Hle.

O upoyi me byt a takie stane i murem hoto i byt dletoz upoyi dletoz mure
 Nare byt hoto dletoz i byt puzny, jale upoyi upoyi murem mure
 puzny puzny upoyi dletoz upoyi dletoz, upoyi mure byt upoyi dletoz byt dletoz
 dletoz puzny mure mure to mure mure i byt hoto dletoz, ale hoto
 co murem puzny dletoz mure mure.

21.6.1947

סוסנוביץ

הלנקה יקרה

בחוסר סבלנות חיכיתי לידיעות ממך ובאי שקט גדול חייתי בימים האחרונים. לא חשבתי שהיום עוד אהיה כאן. חשבתי שאצליח איכשהו לקבל מעבר חוקי בלי להיטלטל עם הילדה בגבולות. קודם כל מזל טוב, שהילדה הזאת תביא לנו הרבה מזל ונחת אחרי כל מה שעברנו. משה ודולה לא כותבים כלום. הדבר המסקרן ביותר איך את מרגישה? אני מבין שהיה לך קשה בלעדי. אבל שמחתי שידעת על הילדה שזכיתי בה מחדש. הלנקה את וודאי מבינה כמה אני רוצה להיות בבית. הייתי אמור לנסוע אתמול אבל שוב נדחתה הנסיעה ב-8 ימים. אני אסיר תודה למשה ודולה על הידיעה הראשונה, ידעתי שהם יתעניינו בך. המכתב ששלחת באמצעות בן הדוד של טושיה גרוסמן לא הגיע, הם שלחו אותו בדואר אבל אלי לא הגיע, הרבה זמן לא קבלתי מכתב ממך, ואני רוצה לדעת עליך הכול. אין לך מושג כמה אני מתעצבן ורוצה כבר להיות בבית.

22.6.1947

קטוביץ

ברגע זה קבלתי מכתבך אני מאד מרוצה שכתבת בעצמך ושאת מרגישה טוב. הייתי מודאג שלא כתבת במו ידך. ביום ששי אני צריך לנסוע לפראג. לבת דודה מסוסנוביץ יש תינוק בן 3 חודשים אז היא כל הזמן מתעסקת גם עם יולה. קבלתי מכתב מרחל, הם עושים הכול כדי לסדר עליה לארץ. הם רצו לשלוח לי כסף לפולין אך לא הסכמתי, אמרו שישלחו לגרמניה. המכתבים שלהם נוגעים ללב, שרק נבוא וכל השאר עליהם. אני יודע שרחל לא מגזימה. גם בעלה כתב מכתב נוגע ללב. דורה ובעלה שמחו שזכיתי לקבל

את הילדה בחזרה. מרטה כותבת בצורה נוגעת ללב ליולה. אהובתי היי אופטימית. אני שמח שכולם טובים אליך וזה מרגיע אותי. בררתי במיוחד בעניין של דולה. הדודה לא מתנגדת אבל אומרת שרק $\frac{1}{4}$ בית שייך לדולה. כי בשצצין יש עוד דודה אחת. לא הצלחתי לסדר סופית מאחר שצריך להיות נוכח בזמן קבלת הירושה. התייעצתי עם עו"ד. חוץ מזה אין חדש. את יולה כולם אוהבים. אנקה טובה אליה בצורה יוצאת מהכלל, גם בנות הדוד בסוסנוביץ (גוטה ובלה) יולה מפריעה כל הזמן בכתיבה וגם רוצה לכתוב. אימא אהובה נבוא במהרה אני מנשקת אותך ואת אחותי יולה. אני חושבת שעכשיו את מאושרת מנשקת אותך חזק ומאחלת לך בריאות ואושר. יולה ד"ש לרגינה אהרון דולה משה אווה ובעלה הנייק הלנה וכל המכרים. נשקי את בובי. ד"ש מזילברשץ.

25.6.1947

כרגע חזרתי מקיצקה כי רציתי לזרז את הנסיעה, אבל אצא מכאן לא לפני יום חמישי בעוד שבוע באופן ישיר לפראג. שמחתי במכתבך ואני מבקש סליחה מאהרון ורגינה, כנראה לא הבנתי את מכתבך הקודם. אני מאושר שאת מאושרת, ועליך לחכות בסבלנות כי אני חסר סבלנות ממך. לא אשלח את הילדה עם אלתר שהביא לי את המכתב כי אני מעדיף שתיסע איתי. ד"ש לכולם ולהתראות

אלק

מכתב מרחל אל דורה (אחיות של אבא)

5.6.1947

פלשתינה

יקירי

המכתב שלכם מ- 23.5 הגיע באותו יום בו הגיעו 2 מכתבים ממונייק (אבא שלי). מי שלא ראה משפחה נרגשת כמו שלנו לא ראה תמונה משפחתית. מאז לא חזרתי לשגרה. בזמן האחרון חליתי מספר פעמים. את המכתבים האחרונים של מונייק לא מסרו לי, המכתבים מלאי הייאוש וחסרי התקווה היו וודאי גורמים לי לחלות יותר. איזה מזל שהספור נגמר כך.

יחד אתו יום ולילה, הלכתי ונסעתי בלי אוכל ושינה וחיפשתי אתו את הילדה עד שנמצאה.

אי הוודאות הייתה נוראה והניצחון מלא ומתוק. הייתי נותנת הרבה כדי לחבקם ולראותם כאן.

אני מקווה שנגיע לזה בעזרת השם. אני כל כך נסערת שאפילו הכתיבה קשה לי היד רועדת לי והדמעות זולגות. סלחו לנו נכתוב לכם מכתב ארוך בימים הקרובים. אנחנו קצת חולים לסירוגין אבל זה יעבור. ניקח את עצמנו בידיים ונרגע.

המצב הפוליטי כאן לא שקט. אנחנו ננסה לעזור להם. כתבו לנו. היו בריאים ונשיקות

רחל

גברת ליפמנוביץ הנכבדה

אני חושבת שעשינו רק מה שאנשים צריכים לעשות במקרים כאלה.

לדעתי עם השחרור מהמחנות היו הניצולים אמורים להתאחד ולעזור זה לזה. המציאות אחרי המלחמה גרועה מהמציאות לפני.

אנחנו אהבנו את אלק מאד והתקשרנו ליולה. אתמול אלק נסע לסוסנוביץ לגוטה ובלה. כאן עצוב ומתגעגעים, ביתנו אוהבת את יולה ומתייחסת אליה כמו אל אחותה והיא נעצבה מהפרידה.

מאחלים לכם בריאות ושמחה מילדים, דרישת שלום מזילברשץ (בעלה של אנקה) וסטפצ'ה. יש לי גיס בפריז, הוא בדרכו לארצות הברית. אם מי יכם מגיע לפריז נשמח אם תבקרו אותם. (נמסרה כתובת שהותו)

מודים על התמונה ששלחתם

אנקה

Szanowni Państwo Lipmanowicz!

Dostałam wczorajszego listem Pani, jankes
 siostry z Palestyny. Aniam, że zrobiliśmy tylko
 to co ludzkości w takich sytuacjach wrócić powinni.
 Moim zdaniem zaraz po wyjściu z obozu było, że
 wszyscy pozostali przy życiu powinni tworzyć jedyną
 rodzinę: jeden powinien starać się dla wszystkich
 i wszyscy dla jednego, ale niestety ludzkości powo-
 jenna jest gorza niż przed, a to jest bardzo
 smutne. My Alka bardzo lubimy, a moje siostry.
 Do Jolki bardzo się przywiązaliśmy, serce
 zabrakło jej Alex do Szymona do Kurcynek,
 wróciło się nas smutno i długo. Wierzę, że
 bardzo pochwała Jolki i widać ją w siostrach

swoje i wspaniała jest na myśl o tym, że nadzieje chrześ-
 ciństwa. Długość: poczucie z dziećmi, Syng Państwa
 wraz z pochodzonymi dylbernawie: Stefanka

nam w Paryżu wczoraj w przeddzień do 21.5. A,
 wczoraj tam już ośm miesięcy i niecierpić się. Czy
 dojedźcie kto z Państwa do Paryża? Jeśli tak, to proszę
 ich odwiedzić, podajcie adres: D. Dylbernac 2 rue des
 Batignolles, Paris 17.

Katowice 10. V 47r.

Za foto serdecznie dziękujemy.

כתובות במסמכים השונים

מר אלכסנדר רובין מומחה לעיבוד עץ הגר במינכן נויפריימן רחוב
היפילין 1

ג. זילברשץ וויצ'חובסקי 8 קטוביץ. (אנקה)

ג. מילשטיין modnejewska 5 סוסנוביץ (בלה אחות של גוטה)

יאן ומריה פובלובסקי, הגרים ברחוב מרשלקובסקה 6 וורשה

ארגון יהודי דתי רחוב גריבלדי 18 טשנסטוחובה

הלשכה היהודית הדתית al.szucha 16/42 וורשה

שולם שלזינגר warszwska 21 טשנסטוחובה

כתובת של סבא וסבתא רובין rynek 3 רדומסקו

אבא וברק (התאום שלו) 3 במאי 3 רדומסקו

אברהם האח הצעיר ורעייתו ליגיונוב legionow23 רדומסקו

ברק כתובת במלחמה לימנובסקו 28 limanowskiego

רדומסקו

יעקב האח הבכור sieradzka 5/7 c פיוטרקוב

סבא יצחק רובין עבר במלחמה ל 16 rolna רדומסקו

בית היתומים: קזימירזה 1 טשנסטוחובה

מרים רוטשילד (רובין)

19 ק

26 ק

תמונות של אבא מתקופות שונות